

Flerkulturell oppvekst i Oslo: Aspekter ved akkulturasjon som har betydning for relasjonen mellom ungdom og foreldre blant pakistanske familier

-Multicultural Childhood in Oslo: Acculturational aspects that impact the relationship between adolescents and parents in Pakistani families-

Skrevet av: Haleh Miri
Veileder: Øyvind Eikreim
Masteroppgave i Sosial- og samfunnspsykologi
Psykologisk Institutt
NTNU, Trondheim, vår 2010

Forord

Det å skrive en masteroppgave har vært en svært spennende og krevende prosess. Det føles rart å gi fra seg oppgaven som jeg har jobbet så lenge med. Mange tanker som kjemper om min oppmerksomhet akkurat nå. Jeg er veldig glad for at jeg endelig er ferdig, nervøs for å ikke ha kontroll over oppgaven lenger, og veldig stolt over at jeg har kommet i mål selv om det til tider har virket umulig.

Det er mange personer jeg vil rette min takk til. Først vil jeg takke Anders Bakken på NOVA for å lånt meg datamaterialet til denne undersøkelsen. Videre vil jeg takke David Lackland Sam for å ha tatt seg tid til å høre på meg, samt gi meg mange nyttige råd.

En stor takk rettes til Dag for å ha lest igjennom mange utkast, hjulpet meg med metoddelen, lyttet til mine klager og hjulpet meg til å ha troen på meg selv i tider hvor jeg selv har følt at jeg har mistet kontrollen. Din hjelp har vært uunnværlig!

Tusen takk til min hovedveileder Øyvind Eikrem for konstruktive og motiverende samtaler.

Videre vil jeg takke Elfrid Vatne for å ha gjort gjennomlesningen av oppgaven enklere ved å skrive ut oppgaven for meg uttalige mange ganger. Ellers vil jeg takke mine foreldre for støtte og oppmuntring gjennom hele prosessen. Jeg vil også takke min bror, Hamed, for mange oppmuntrende og morsomme telefonsamtaler gjennom skriveprosessen, og ikke minst for troen på at jeg skal klare det. Du er fantastisk.

Oslo, Mai 2010
Haleh Miri

Sammendrag

Hensikten med denne masteroppgaven er å fremskaffe mer kunnskap om hvordan det å flytte til et nytt land med svært ulik kultur og tradisjoner enn eget opprinnelsesland kan påvirke relasjonen mellom foreldre og ungdom. Unge med innvandrerbakgrunn, særlig jenters, handlingsrom i familien er gjenstand for diskusjon og bekymring både i forskning, i media og i politikkutforming (Aarset & Sandbæk, 2009). I denne masteroppgaven vil det bli pekt på noen av de utfordringene en migrasjonskontekst medfører for foreldrene og hvilke rammer dette setter for relasjonen mellom ungdom og foreldre. Funnene i denne masteroppgaven er basert på analyser av allerede innsamlede data. Datamaterialet er hentet fra "Ungdomsundersøkelsen i Oslo" fra 2006 gjennomført av NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). Undersøkelsen bestod av elever i niende og tiendeklasse på ungdomstrinnet samt første klassetrinn (grunnskolen) i videregående skole. Utvalget var på 11 519 elever. Mitt utvalg består av elevene med pakistansk bakgrunn som var med i undersøkelsen.

Valget av dette tema er tatt på grunn av en empirisk og teoretisk basert interesse for hvordan det er å vokse opp i Norge, som ligger på topp på en individualistisk dimensjon, med foreldre som kommer fra mer kollektivistiske kulturer. Dette belyses ved gjennomgang av teori og forskning på feltet, og ved egne empiriske analyser. Resultatene viser at de fleste ungdommene opplever å ha et godt og nært forhold til sine foreldre. Etnisk identitet og foreldre som er positive til ungdommens integrering i norske verdier har en positiv sammenheng med relasjonen mellom foreldre og ungdom, mens generasjonskonflikter og krangling har en negativ innvirkning på relasjonen. Hvilken bakgrunn vennene har ser ikke ut til å påvirke relasjonen mellom ungdom og foreldre. Det ble funnet en signifikant sammenheng mellom kjønn og ungdommenes relasjon til foreldrene der jentene rapporterte å ha et bedre forhold til foreldrene enn guttene. Det viste seg dog at denne kjønnsforskjellen ikke lot seg forklare av de uavhengige variablene som var inkludert i dette studiet.

Innholdsfortegnelse

FORORD	II
SAMMENDRAG	III
1.0 INTRODUKSJON	3
1.1 SENTRALE BEGREPER	5
1.2 DEN PAKISTANSKE BEFOLKNINGEN I NORGE	7
2.0 TEORI	8
2.1 MIGRASJON SOM RAMME FOR FORELDREROLLEN OG RELASJONEN MELLOM FORELDRE OG UNGDOM	8
2.2 KULTUR OG IDENTITET	10
2.3 KOLLEKTIVISME VS INDIVIDUALISME	14
2.4 IDENTITET SOM SOSIAL KONSTRUKSJON	16
2.5 SOSIAL IDENTITETSTEORI	18
2.6 AKKULTURASJON	20
2.6.1 Generasjonskonflikt mellom ungdom og foreldre	23
2.6.2 Etnisk identitet	25
2.6.3 Vennsapsrelasjoner	28
2.6.4 Foreldrenes holdninger for barnas integrering	30
2.6.5 Krangling – en oppvekst preget av forhandlinger	31
2.7 OPPSUMMERING SÅ LANGT	33
3.0 METODE	35
3.1.1 Prosedyre	35
3.1.2 Forskningsetiske hensyn	35
3.1.3 Utvalg	35
3.2 MÅLEINSTRUMENTER	36
3.2.1 TILKNYTNING TIL FORELDRENE	36
3.2.2 Generasjonskonflikter	37
3.2.3 Etnisk identitet	37
3.2.4 Venner	40
3.2.5 Integrering	40
3.2.6 Krangling	40
3.3 STATISTISK ANALYSE	40
4.0 RESULTATER	41
4.1 DESKRIPTIV STATISTIKK	41
4.1.1 Tilknytning til foreldrene	41
4.1.2 Generasjonsforskjeller	41
4.1.3 Etnisk identitet (Etnosentrisme)	42
4.1.4 Venner	42
4.1.5 Integrering	43
4.1.6 Krangling	43
4.2 KORRELASJONER	44
5.0 DISKUSJON	47
5.1 DISKUSJON AV METODE	47
5.1.1 Begrepsvaliditet	47
5.1.2 Ytre validitet	48
5.1.3 Reliabilitet	49
5.2 RESULTATDISKUSJON	50

5.2.1 Generasjonskonflikt mellom ungdom og foreldre.....	50
5.2.2 Etnisk identitet.....	51
5.2.3 Ungdommens valg av venner.....	52
5.2.4 Foreldrenes holdninger til ungdommens integrering i norske verdier.....	53
5.2.5 Krangling med foreldrene.....	54
5.2.6 Kjønn.....	55
5.3 IMPLIKASJONER FOR FREMTIDIG FORSKNING.....	56
5.4 IMPLIKASJONER FOR FOREBYGGENDE ARBEID.....	57
6.0 OPPSUMMERING AV HOVEDFUNN OG KONKLUSJON.....	58
7.0 REFERANSER.....	60
APPENDIX I: SPØRREUNDERSØKELSE UNG I OSLO 2006.....	69

1.0 Introduksjon

I løpet av de siste tiårene har Norge utviklet seg til å bli et flerkulturelt samfunn der andelen barn og unge som vokser opp mellom to kulturer er økende. Innvandringshistorien i Norge er relativt kort og Norge kan sies å være en nybegynner i møtet med fremmede kulturer. De første innvandrerne kom til Norge på 1970-tallet og var hovedsaklig arbeidsinnvandrere fra Pakistan, Tyrkia og Marokko. I 1975 innførte norske myndigheter innvandringsstopp, også støttet av den innvandringsvennlige venstresiden, for å gi de som allerede var kommet anstendige levekår. Denne innvandringsstoppen ble aldri hevet og er fortsatt virksom. Etter dette har de som har kommet vært flyktninger, asylsøkere eller mennesker som har søkt familiegjennforening. Statistisk sentralbyrås innvandringsstatistikk viser at barn med to utenlandskfødte foreldre i dag utgjør 11 prosent av Norges befolkning under 25 år. For 30 år siden var den tilsvarende andelen 1 prosent. Hver tredje innbygger under 25 år i Oslo er enten innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre. De aller fleste har foreldre fra ikke-vestlige land, hvor omtrent halvparten (46 prosent) er fra Asia (statistisk sentralbyrå, 2010). Dette viser at Oslo i dag har blitt en flerkulturell by. Utviklingen mot et flerkulturelt samfunn har gjort at kultur har blitt ansett å være en viktig kontekst for å forstå individet (Triandis & Brislin, 1984). Ettersom at barna til de første arbeidsinnvandrerne fra 70-tallet utgjør den første generasjonen i nyere norsk tid som er oppvokst med et ben i to vidt forskjellige kulturer, er det viktig å undersøke i hvilken grad oppvekstvilkårene til disse barna skiller seg fra majoritetsbefolkningens barn. Mange av individene og familiene som til sammen utgjør gruppen ”innvandrerbefolkningen” organiserer familien og praktiserer kjønnslikestilling på andre måter enn etniske nordmenn. Norge har dermed med innvandringen fått en fornyet tilstedeværelse av samlivsformer og familiepraksiser som riktig nok er kjent fra egen norsk historie, men som ikke lenger er gjeldene for befolkningen sett under ett (Kavli & Nadim, 2009). Den norske velferdsstaten er historisk utviklet for å dekke behov og utfordringer for de familietyper og familiepraksiser som er gjeldene for den norske befolkningen. Med en økende andel av befolkningen som organiserer sine liv annerledes enn det politikken er utformet for, er det grunn til å anta at dette kan reise utfordringer for norsk familie og velferdspolitik (Kavli, 2004).

Bakgrunnen for denne oppgaven er en antakelse om at barn og ungdom fra pakistanske familier har dels særskilte oppvekstvilkår som kan skape utfordringer for relasjonen deres til foreldrene. Mange innvandrerforeldre kan ha problemer med å lære språk og med å føle seg akseptert i det nye samfunnet, sammen med vanskeligheter å oppdra barn i et samfunn der

normer, regler og samværsformer bryter med de kulturelle forutsetningene man er oppvokst med. Forventninger fra hjemlandet om å videreføre kulturelle normer som å oppdra barn i samsvar med hjemlandets krav, kan også være gjeldene for familienes liv i Norge. Uten at vi kjenner historien til foreldrene i denne oppgavens utvalg, kan det tenkes at krysspresset mellom å opprettholde forpliktelser til hjemlandet, og tilpasse seg norske krav kan oppleves som vanskelig for mange, og at dette kan påvirke deres forhold til barna (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007). I tillegg kan minoritetsgrupper erfare at de utsettes for en kritisk debatt og til tider skandaleoppslag i mediene. For mange kan dette oppleves som en nedverdiggelse, og kan skape et behov for å beskytte gruppens verdier og egen identitet (Engebrigtsen, 2007). Det er grunn til å anta at det kan være store individuell forskjeller i håndteringen av disse utfordringene, men det kan allikevel være med på å skape en opplevelse av usikkerhet som kan prege hvordan foreldre setter rammene for foreldreskap i Norge (Assal, 2003). Slike erfaringer kan eksempelvis medføre til en økt skepsis til norske sosiale arenaer og institusjoner, og videre strengere kontroll av ungdommene.

Hensikten med oppgaven er å se hvordan akkulturasjon påvirker relasjonen mellom foreldre og ungdom i pakistanske familier bosatt i Oslo. Akkulturasjon er et begrep som brukes i psykologisk litteratur om endringer som inntreffer når grupper og individer fra ulike kulturer kommer i kontinuerlig kontakt (Berry, 1997). Det handler om en prosess som medfører utfordringer i forhold til det å lære seg et nytt språk, nye normer og verdier, samt forholde seg til familiemedlemmer som har valgt en annen måte å tilpasse seg det nye samfunnet (Berry, 1980). Denne prosessen kan fremstå som spesielt utfordrende dersom de kulturelle verdiene som innvanderne vektlegger skiller seg sterkt fra verdiene i det nye samfunnet.

Det er flere grunner til at jeg argumenterer for at det er viktig å få kunnskap om relasjonen mellom foreldre og ungdom blant pakistanske familier. For det første vil kunnskap om pakistansk ungdoms relasjoner til sine foreldre være et viktig bidrag i en debatt der oppfatninger og synspunkter ofte får dominere på bekostning av forskningsbasert kunnskap. For det andre antas det her at kollektivistiske kulturer som ofte er forbundet med ikke-vestlige land, som for eksempel Pakistan, kan skape utfordringer for familien når de skal tilpasse seg en individualistisk kultur som den norske. Forskning viser at med større kulturelt gap mellom gruppene forventes det at tilpasningsprosessen blir vanskeligere (Ward, Bochner & Furnham, 2001). For det tredje viser forskning at foreldre og ungdom tilpasser seg den nye kulturen i et ulikt tempo, noe som kan medføre konflikter mellom familiemedlemmene

(Matsouka, 1990; Rosenthal et al., 1996). I tillegg viser studier at desto større forskjeller det er mellom foreldrenes opprinnelsesland og det nye landet, jo viktigere blir det for foreldrene å beskytte de verdiene man har med seg (Dion & Dion, 2001). Til slutt kan det viktig å fokusere på ungdomstiden, som er en kritisk periode i utviklingen. Det blir hevdet at denne tiden vil være ekstra vanskelig og utfordrende for innvandrerungdom, ettersom deres familier besitter en helt annen bakgrunn med andre krav og forventninger til denne perioden enn vertslandet.

Som helhet forsøker denne masteroppgaven å synliggjøre hvordan ungdom befinner seg i en forhandlingssituasjon mellom ulike forståelser av det å være ungdom, og at de balanserer en rekke hensyn, verdier, normer og forståelser i sin utøving av å være ungdom.

Med dette som utgangspunkt vil det grunnleggende spørsmålet i oppgaven være: *hvordan påvirker aspekter ved akkulturasjon relasjonen mellom foreldre og ungdom i pakistanske familier?*

1.1 Sentrale Begreper

Å forstå en økende sosial kompleksitet i samfunnet krever begreper og kategorier som i tilstrekkelig grad er i stand til å reflektere de sosiale og kulturelle prosessene. Å finne slike begreper og kategorier er ikke uproblematisk. Det har pågått og pågår fremdeles en omfattende diskusjon om begrepsbruk i dette feltet (se for eks. Gullestad, 2002). Årsaken til dette er at man vil unngå betegnelser som stigmatiserer og setter mennesker i bås samtidig som man har behov for begreper som gjør det mulig å skille ut bestemte kategorier individer som man mistenker opplever særskilte problemer (Hagelund & Loga, 2009). Man kan for eksempel stille seg kritisk til at forskning av ”innvandrere” ofte har et fokus på personer med ikke-vestlig bakgrunn; samtidig er det en kjensgjerning at det faktisk er denne kategorien som skiller seg størst fra majoritetsbefolkningen. Dersom man unnlater å ”peke ut” slike ”problemgrupper” vil man kunne unngå den stigmatiserende effekten slik utpeking kan innebære, men samtidig mister man muligheten til å kartlegge ulikheter og dermed utvikle målrettet tiltak for disse gruppene (Ibid.). «Språk er makt» skrev samfunnsviteren og psykologen Rolf Mikkjel Blaker i 1979. Makt- og demokratiutredningen plukket opp tråden 30 år senere og påpekte at ”Begreper og meningskategorier former oppfatningen av virkeligheten, påkaller følelser og gir assosiasjoner. (...) Kamp om makt utspiller seg ikke bare i språket, men er også en kamp om språket” (Østerud, Engelstad og Selle 2003, referert i Kavli og Nadim, 2009). Hovedpoenget til makt- og demokratiutredningen er at språket

gjenspeiler maktforholdet i samfunnet, og nettopp på grunn av dette må benevnelser og begreper tas på alvor. Debatten om innvandring og integrering er gode eksempler på disse strukturene. Ofte er debattene av temaene svært opphetet, nettopp fordi språk er makt. Hvordan majoriteten definerer individet, kan legge sterke føringer på hvordan subjektet selv opplever å være innvandrer/norsk. Denne diskusjonen er svært kompleks, og ambisjonene her er heller ikke å trekke opp hele lerretet av begreper som bør brukes og ikke brukes. Det vil imidlertid bli gjort en avklaring av hvilke begreper og betegnelser som benyttes i oppgaven:

Begrepet *innvandrere* refererer til personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Innvandrere brukes derfor kun om personer som på et tidspunkt innvandret til Norge (Statistisk Sentralbyrå, 2010b). Allikevel har mange av de unge som dekkes av betegnelsen innvandrer kommet til Norge når de har vært små, og har hatt vesentlige oppveksterfaringer i Norge. Både blant de unge som er født i utlandet, og blant de som er norskfødte med innvandrerforeldre, er det mange som anser seg selv som norske. Poenget er at begreper ikke lenger er så klare og entydige som tidligere. Norsk Statistisk Sentralbyrås nylige endringer i definisjoner og betegnelser av innvandrerbefolkningen understreker dette. Etter revisjon av begreper i 2008 ble blant annet betegnelsen ”innvandrerbefolkningen” avløst av betegnelsen ”innvandrer og norskfødte med innvandrer foreldre”, i et forsøk på å framheve nyansene blant denne delen av befolkningen (Statistisk Sentralbyrå, 2010a) Noe av denne tvetydigheten skyldes at følelsen av identitet er kontekstavhengig. Unge kan i en sammenheng se seg selv som innvandrer eller som utlending, mens de i andre sammenhenger kan oppleve seg selv som norske.

Begrepet *ikke-vestlig* bakgrunn vil bli brukt for å betegne personer som har innvandret fra Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Mellom – og Sør-Amerika og Øst-Europa. Til tross for at Statistisk sentral byrå nylig har gått bort fra denne betegnelsen (Statistisk sentralbyrå, 2008), er *ikke-vestlig* et begrep som er brukt i mye av statistikken som fremdeles er relevant for temaet for denne oppgaven. Begrepene ”vestlig” og ”ikke-vestlig” har av Statistisk sentralbyrå blitt erstatt av verdensdelene med hovedgrupperingene ”EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand” og ”Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand” og Europa utenom EU/EØS”. Dette begrepsskiftet var en respons på kritikk av meningsinnholdet i begrepene. Det ble hevdet at de kunne oppfattes som rangordnede der

ikke-vestlig blir negasjonen av vestlig, noe som gir inntrykket av fravær av noe. I tillegg har denne inndelingen blitt kritisert for å skjule de store forskjellene internt i kategoriene. Likevel har dette skillet gitt store utslag i statistikken (Statistisk sentralbyrå, 2008).

I denne oppgaven blir forskernes egen terminologi hovedsakelig benyttet. Etersom mye av forskningen som er benyttet har blitt utgitt før de nevnte definisjonsendringene vil enkelte av referansene i denne oppgaven også benytte seg av tidligere definisjoner. I tillegg er det viktig å være oppmerksom på at forskersamfunnet i tillegg ikke nødvendigvis følger Statistisk sentralbyrås definisjoner. Hvilke kategorier og definisjoner man bruker vil avhenge av formålet med undersøkelsen. I denne oppgaven benyttes også betegnelsene majoritet og minoriteter, og sikter da henholdsvis til den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn og den delen som har det (innvandrere og norskfødte med innvandrere foreldre) (Hagelund & Loga, 2009).

1.2 Den pakistanske befolkningen i Norge

Enkelte forskere hevder at det er nødvendig å se separat på de ulike etniske gruppene grunnet de store kulturelle forskjeller disse gruppene imellom (Phinney & Landlin, 1998). Der hensikten har vært å undersøke hvordan kulturelle særtrekk ved en enkelt etnisk gruppe kan være med på å forklare variasjonen i den avhengige variabelen, har man begrenset utvalget til en spesiell etnisk gruppe (Torgersen, 2004). Dette er også bakgrunnen for at denne oppgaven kun fokuserer på mennesker med pakistansk bakgrunn.

Ved inngangen til 2009 var det 16 600 innvandrede fra Pakistan i Norge, og rundt 13 500 norskfødte med pakistanske foreldre (Statistisk sentralbyrå, Folkemengde 2009). Til sammen er personer med bakgrunn fra Pakistan den nest største innvandringsgruppen (innvandrere og norskfødte med pakistansk bakgrunn) etter personer med bakgrunn fra Polen (Daugstad, 2009). De første pakistanerne kom til Norge før innvandringsstoppen i 1974/75. Motivet for innvandringen var hovedsakelig et midlertidig opphold for å tjene penger for familien i Pakistan (Statistisk sentralbyrå, 2007). Flesteparten hadde tenkt å pendle mellom Norge og hjemlandet. Innvandringstoppen resulterte derimot i at den pendlingen mange hadde sett for seg ble vanskelig å gjennomføre. Dette resulterte i at flesteparten av de som kom på syttitallet valgte å bosette seg i Norge. De som kom etter innvandringsstoppen, har hovedsakelig

kommet gjennom familiegjennforening eller familiedannelse. Det har altså vært innvandring fra Pakistan til Norge i over 40 år, og innvandrere fra Pakistan er blant de ikke-vestlige innvandrere med lengst botid i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2007). Selv om det bor innvandrede fra Pakistan i alle fylker i Norge, er det hovedsakelig på Østlandet, i Oslo og nærliggende kommuner et stort flertall er bosatt (Ibid.).

Pakistan er et land hvor islam er en dominerende religion, og som er kjent for ha tradisjonelle kjønnsroller med definerte skiller mellom kvinner og menns oppgaver, noe som skiller seg fra det nordiske likestillingsidealet (se for eksempel Prieur, 2002). I en levekårsundersøkelse blant flyktninger i Oslo utført av Fafo i 1995, var norsk barneoppdragelse og kvinnens frie stilling de aspektene ved det norske samfunnet som oftest ble vurdert negativt (Djuve og Hagen, 1995). Det kan være enkelt å finne tydelig forskjeller mellom den pakistanske innvandrergruppens familieforhold og kjønnsrollemønster, og norske familieforhold og likestillingsideal, når man sammenligner disse to. Målet for denne oppgaven er imidlertid å fokusere på nyansene innenfor familier med pakistansk bakgrunn bosatt i Oslo.

2.0 Teori

2.1 Migrasjon som ramme for foreldrerollen og relasjonen mellom foreldre og ungdom

I alle samfunn blir barn opplært av sine foreldre i de verdiene som er gjeldene for det samfunnet de lever i (Berry, Phinney, Sam & Vedder, 2006). Bakgrunnen for å se nærmere på familien som kontekst for foreldre og ungdom relasjonen ligger i at studier har vist store forskjeller i innvandrerungdoms oppvekstsituasjon sammenlignet med barn med majoritetsbakgrunn. Flere forskere har hevdet at det er ved ungdommens forhold til sine foreldre at man vil se de tydeligste kulturspesifikke forskjellene mellom barn med majoritetsbakgrunn og barn av innvandrere. Dette på grunn av en større vektlegging av familiens rolle i kollektivistiske kulturer (Fuligni, 1998). Innvandrere fra ulike deler av verden bærer med seg ulike tradisjoner, praksiser og normer i forhold til det å etablere en familie og leve i en familie. Tradisjoner og normer som er selvfølgelige i en kontekst, kan bli utfordret av en ny hverdag i et nytt land (Kavli & Nadim, 2009).

Hverdagen for mange innvandrerfamilier i Norge innebærer både et møte med nye måter å organisere samfunnet på, og med nye måter å forstå og organisere familien og barneoppdragelsen (Aarset & Sandbæk, 2009). Som en del av migrasjonsprosessen blir ofte familiestrukturen endret. I det nye vertslandet utfordres innvandrerforeldre til å lære sine barn verdiene av deres kultur, samtidig som de bor i et samfunn som vektlegger andre verdier. Ettersom innvandrerungdom både er sosialisert i familiekonteksten, og i en kontekst som er representativ for den nasjonale kulturen, som for eksempel skolen, kan det tenkes at innvandrerfamilier opplever større diskrepans i verdier mellom foreldre og ungdom enn familier fra majoritetskulturen, hvor ungdom og foreldre i større grad deler samme verdier. Selv om omgivelsene preger våre verdier og holdninger, kan enkelte av disse være mer robuste i møte med impulser utenfra enn andre. Et eksempel på slike robuste holdninger kan nettopp være oppfatninger av hva som er god oppvekst for barn (Kavli & Nadim, 2009). Studier i USA viser at innvandrerfamilier kan være villige til å endre enkelte aspekter ved deres levemåter, men er oftest motstandere av å endre kjerneverdier. Dette kan igjen føre til uoverensstemmelser mellom voksne og barn (Wakil, 1981). I tråd med dette har det også blitt funnet i studier av indiske familier at de voksne i enkelte kontekster har vært tilbøyelige til å endre enkelte av sine verdier, men i forhold til verdier knyttet til familien i hjemmet, spesielt overfor døtrene, har de i mindre grad vært villige til å endre tradisjonelle verdier (Patel, Power & Bhavnagari, 1996).

Innvandrere fra Pakistan har opphav fra et samfunn hvor storfamilien er den vanligste familieformen, sammenlignet med Norge hvor kjernefamilien er hovednormen (Aarset & Sandbæk, 2009). I Norge har familiens rolle og oppgaver blitt endret som en følge av innføringen av velferdsordninger som har minsket enkeltindividets sosiale og økonomiske avhengighet av familien, samt gitt kvinner og barn mer selvstendighet. Det norske samfunnets forståelse av barn og unge må derfor bli sett ut i fra denne utviklingen. Familiepolitikken har gradvis endret fokus fra foreldrerettigheter til et stadig økende fokus på barnerettigheter. Samtidig som familien blir ansett som en viktig base for omsorg og identitetsutvikling for barna, vektlegger barnepolitikken i dag barns rett til medbestemmelse (Liden, 2005a). I 2003 vedtok stortinget FNs barnekonvensjon og inkorporerte den i norsk lov. Denne konvensjonen går ut på å gi barn individuelle menneskerettigheter, som tanke-, tros- og ytringsfrihet. Dette har medført til at myndighetene har fått økt ansvar for barns beste, både i den offentlige og den private sfæren (Liden, 2005b). Fremveksten av velferdsstaten og norsk barnepolitikk har bidratt med å endre familiens funksjon fra en enhet, der barn ble oppfattet som en ressurs for

familien, til et fellesskap bestående av individer med særegne rettigheter og individuelle livs prosjekter (Liden, 2004).

Den norske samfunnsstrukturen kan stå i sterk kontrast til innvandrerfamiliens opprinnelsesland. Det kan derfor være grunn til å anta at kunnskap om disse samfunnsforskjellene kan bidra til å gi oss en bedre forståelse av de tilpasningsprosesser som pakistanske familier, på lik linje med andre innvandrerfamilier, gjennomgår i Norge. Det å komme til et nytt samfunn kan gi store utfordringer i form av usikkerhet. Det kan tenkes at denne usikkerheten forsterkes ved at innvandrerfamilier ofte blir definert nederst i det norske klassehierarkiet (Engebrigsten, 2007). Dette kan igjen medføre til et fall i status for mange innvandrere. Den økte usikkerheten kan også resultere i at innvandrerne føler seg presset til redefinere tradisjonelle familierelasjoner, for å imøtekomme det de oppfatter som forventninger fra det nye samfunnet. Forskere har derimot påpekt at dette snarere fører til en forsterkning av de sosiale båndene og den patriarkalske familiestrukturen med klare skiller mellom kjønnene. Det å opprettholde egne tradisjonelle roller og forventninger kan forstås som en måte å beskytte seg mot individualisering, og oppløsning i det nye samfunnet (Ibid.). På denne måten kan familiens tradisjonelle organisering fungere som en trygg base i en usikker situasjon. Det kan tenkes at dette er tema som i første rekke er viktig for foreldrene, men som også kan påvirke deres relasjon til barna.

2.2 Kultur og identitet

På samme måte som familien, har kultur lenge vært anerkjent som en viktig kontekst for å forstå individet, og en stor mengde litteratur innenfor kulturpsykologien har sett nærmere på dette (se for eksempel Trandis & Brislin, 1984). Når man ønsker å danne seg et bilde av hva som skjer når mennesker med ulik kulturell bakgrunn møtes, er det viktig å gjøre seg noen betraktninger rundt hva kultur er. Et hvert menneske er formet i en sosiokulturell kontekst. Akkurat som fisker svømmer i vannet, og fugler flyr i luften, lever og formes mennesket i kulturer (Trevvarthen, 1998). Det betyr at kultur gjennomsyrrer hele vår måte å oppfatte og tenke på. Dette innebærer at måten individet ser verden på er avhengig av hans eller hennes "kulturelle briller". Ofte blir vi ikke bevisst på vår egen kultur før vi kommer i kontakt med en annen (Triandis, 1994). Kultur er viktig for mellommenneskelig kommunikasjon, da det gir en følelse av tilhørighet, verdier som gir livet mening og system, og en ramme for å forstå seg selv og andre. Selv om kultur har vært definert på utallige måter, finnes det likevel noen

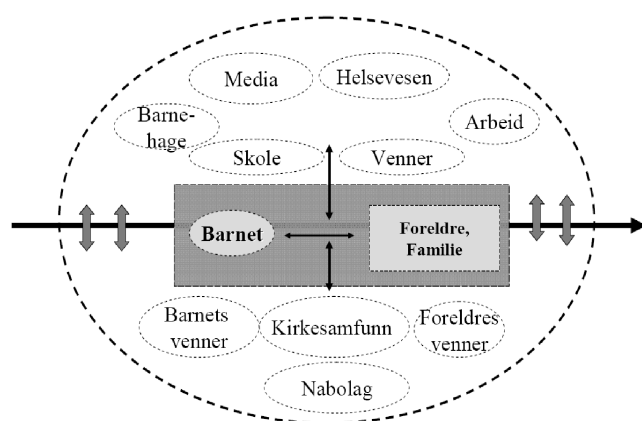
karakteristika som går igjen. Triandis (1980) har vært med på å rette fokuset mot de psykologisk relevante aspektene ved kultur. Når kultur defineres i psykologiske termer som roller og verdier, er det også noe som kan måles. Oetting et al. (1998) oppsummerer ulikhetene ved de forskjellige definisjonene av kultur ved å peke på tre hovedfellesstrekk:

- 1) Kultur inkluderer holdninger, verdier og kunnskaper som trengs for å hanskas med det sosiale og fysiske miljøet. Disse tilegnes gjennom utviklingen og på denne måten sosialiseres vi inn i den kulturen vi vokser opp i.
- 2) Alle kulturer har en viss kontinuitet og stabilitet, siden hver generasjon prøver å ”overføre” sin kultur til sine barn.
- 3) Kultur er tidsmessig og kontekstuell, det vil si at den forandres over tid og i takt med at det fysiske, sosiale og politiske miljøet forandres. Migrasjon over landegrenser, kan være et opphav til slike forandringer.

Sett fra et enkeltindivids perspektiv er kultur et ytre system av nedarvete kollektive normer, verdier og væremåter – noe vi deler med andre, og som samtidig har blitt en forestillingsverden av mer personlig karakter (Vestel & Øia, 2007). Det betyr at selv om kultur har en felles dimensjon, tillegger enkeltindividet det en personlig mening. Dette understreker at individet internaliserer ulikt på grunn av personlige valg, men også forutsetninger og handlingsbetingelser (Ibid.). I dagens flerkulturelle Norge kan foreldre ha svært ulike oppfatninger om barneoppdragelse, om barns rett til å være med på å bestemme, og om hvor mye barnet skal innordne seg etter foreldrenes og familiens vilje (Aarset, Liden & Seland, 2008). Disse oppfatningene vil igjen kunne ha innvirkning på barn og unges oppvekst og sosialisering. Allikevel vil ikke familiens kulturelle orientering alene påvirke ungdommens sosialisering. Samfunnets normer og verdier vil også utveksles og læres i relasjonen mellom ungdommen og jevnaldrene, skole og offentligheten (Vestel & Øia, 2007). For unge med innvandrerbakgrunn kan det være betydelig forskjell mellom det som læres hjemme og det de lærer i ute samfunnet. Dette kan gi særlige utfordringer for unge med innvandrerbakgrunn ettersom at tilpasningsprosessen til en ny kultur kan sies å være kvalitativt annerledes for unge, sammenlignet med voksne innvandrere som har vokst opp med kun én kultur før de etablerte seg i en ny (Oppedal, 2006). Det som gjør situasjonen annerledes for barn og unge er at deres oppvekst innebærer en veksling mellom flere kulturer når de skal danne et sammenhengende sett av modeller for atferd.

Litteraturen som har blitt gjennomgått i denne oppgaven viser at kulturbegrepet, slik det brukes i psykologien, har endret innhold. I tidligere forskning dominerte en forståelse der kultur ble omtalt som noe avgrenset og statisk. Dette synet på kultur har blitt kritisert for å ikke klare å fange opp hvordan kulturelle tradisjoner endres kontinuerlig og at individer kan tilegne seg flere typer verdsett samtidig. Senere års forskning på kultur har derfor i større grad vektlagt de dynamiske aspektene ved kultur, som understreker at mennesket kan være forankret i flere og ulike fellesskap. Allikevel har nyere utviklingsteorier blitt kritisert for å undervurdere kulturens betydning for barn og unges utvikling. For å illustrere kulturens sentrale rolle for mennesket har Sam og Oppedal (2002) foreslått en modell der kultur kan sees i et utviklingsperspektiv. Modellen bygger på elementer fra kontekstuelle utviklingsteorier (Lerner, 2002) og Bronfenbrenners (1979) økologiske modeller. Sam og Oppedal (2002) hevder at de tidligere modellene mangler spesifikk informasjon om hvordan kultur påvirker utviklingsprosessen. Mens de tradisjonelle økologiske modeller går ut ifra at det kun er én kultur som utgjør konteksten, argumenterer Sam og Oppedal at tilstedeværelsen av flere kulturer har en sentral rolle i et individs utvikling. Figur 2.2-1 illustrerer modellen til Sam og Oppedal (2002). Figuren deles på midten der øvre halvdel representerer interaksjonen med norsk kultur, og nedre halvdel representerer interaksjonen med egen etnisk kultur.

Figur 2.2-1 Akkulturasjonsutviklingsmodellen (Sam & Oppedal, 2002).

Modellen viser det komplekse systemet flerkulturelle barn lever og utvikles i gjennom et gjensidig samspill med en rekke sosiokulturelle faktorer som i ulik grad er påvirket av etnisk eller nasjonal kultur. I modellen er barn- og foreldredyaden separert fra konteksten. Dette er for å markere den overordnede betydningen denne relasjonen har for barnas utvikling (Sam & Oppedal, 2002). Det er denne relasjonen som er i hovedfokus i denne masteroppgaven.

Barneoppdragelsen utgjør grunnlaget for interaksjonen mellom barn og foreldre, og er et uttrykk for familiens vektlegging av kultur og tradisjoner. Denne kulturelle læringen kalte Berry og kolleger for *enculturation* (Berry, Poortinga, Segall & Dasen, 2002). Gjennom denne prosessen tilegner barnet seg de nødvendige evnene for å bli kompetent i, og kunne tilpasse seg i, sin etniske kultur. I kontakt med de sosiale enhetene utenfor familien, som for eksempel skolen, blir barnet introdusert til en majoritetskultur som kan skille seg sterkt fra familiens kultur og tradisjoner. Dette kan forstyrre *enculturing* prosessen, ettersom det kan oppstå verdibrytinger mellom opprinnelseslandet og det nye samfunnets verdier. Videre understreker dette at barnet må ta i bruk ulike modeller for atferd ut i fra hvilken kontekst han eller hun befinner seg i. Sam og Oppedal (2002) påpeker at kultur er en del av våre hverdagslige interaksjoner, og at det derfor er hensiktsmessig å se på balansering mellom kulturer som en naturlig del av utviklingen, i stedet for en prosess som foregår parallelt.

Videre blir det påpekt at individet er kapabelt til å utvikle forskjellige kulturelle ”manuskripter” for å spille en rolle i ulike kulturelle kontekster. Ifølge Thomas Hylland Eriksen og Torunn Arntsen Sørheim (1994) kan utfordrende sider ved det å være oppvokst med tilknytning til ulike sett av verdier og normer, sannsynligvis være at ungdommen kan komme i situasjoner hvor eventuelle motstridende identiteter gjøres relevant samtidig. Dette er dog ikke noe særegent for innvandrerungdom, ettersom etniske nordmenn i like stor grad kan bli fanget i et slikt krysspress. Det er vanlig at vi beveger oss i felt hvor det er ulike kjøreregler som er gjeldende. Likevel kan det tenkes at utfordringen for ungdommen med pakistansk bakgrunn, ligger i at bredden av de ulike kulturelle repertoarene de forholder seg til er større enn for jevnaldrende med etnisk norsk bakgrunn (Jacobsen, 2002). Forskning har vist at individer som mestrer både egen etnisk, og majoritets samfunnets kultur, rapporterer bedre tilpasning enn de som er kompetente i en eller ingen av dem (Oppedal, 2002).

Det å spille ulike roller avhengig av den konteksten man er i kan minne oss om Ervin Goffmans (1959) teatermetafor. I boken ”Vårt rollespill til daglig” viste Goffman hvordan man ved hjelp av begreper og synsvinkler fra teaterforestillinger kan forstå dagligdags situasjoner. I relasjon til andre vil man vanligvis handle målrettet for å gi den andre det inntrykket man ønsker å formidle. Hos Goffman er dette omtalt som ”the presentation of the self” (Goffman, 1992:13). Teatermetaforen kan være relevant i forhold til innvandrerungdommens tilpasning til foreldrenes opprinnelige kultur og den norske

majoritetskulturen, i den forstand at ungdommen kan skape en forestilling om hva slags forventninger som kreves i de ulike sosiale arenaene som de beveger seg i. For å lykkes må ungdommen knekke disse kodene og signalisere sin forståelse av kravene slik at den blir forstått av personene i omgivelsene.

2.3 Kollektivism Vs individualisme

Tidligere forskning har frem til nå sett på innvandrere som en felles gruppe (Phinney, Ong & Madden, 2000). I analyser av innvandrere og flyktninger og deres tilpasning til Norge, har det frem til nå vært liten fokus på forskjeller innenfor en og samme gruppe. For en bedre forståelse av de prosessene som har innvirkning på innvandrernes tilpasning er det nødvendig å belyse de betingelsene som de ulike gruppene lever under (Engrebrigtsen & Fuglerud, 2007). Ifølge Phinney (Phinney et al., 2000) er det også viktig å skille mellom generelle forhold som er felles for all utvikling, og forhold som er spesifikke for barn med innvandrerbakgrunn.

Hofstede (1983) har gjennom sitt arbeid vist at dimensjonene kollektivism – individualisme er høyst relevante i analyser av kulturelle forskjeller mellom ulike land/folkegrupper. Et skille mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer i verdier, normer og oppdragelsesstil er brukt som et teoretisk rammeverk for kulturelle forskjeller mellom innvandrerfamiliene og deres nye hjemland, og innvandrernes opprinnelsesland (Torgersen, 2004). Selv om det er store variasjoner mellom de ulike landene, har man kommet frem til at det går et hovedskille mellom de vestlige landene i Europa og Nord-Amerika, som skårer høyt på den individualistiske dimensjonen; og land i Sør- Amerika, Afrika og Asia, som er blitt klassifisert som kollektivistiske (Hofstede, 1983).

Vektlegging av selvstendighet og løsrivelse fra foreldre oppfattes gjerne som et grunnleggende aspekt hos familier som har et såkalt individualistisk syn, fremfor familier som har et kollektivistisk syn. Individualistiske kulturer blir ofte assosiert med vestlige, moderne samfunn som blant annet Norge. Ifølge Kitayama (1995) vektlegges selvrealisering i slike kulturer. På den andre siden blir kollektivistiske kulturer ofte knyttet til ikke-vestlige land, som for eksempel Pakistan. Her får selvet mening i relasjon til andre. Ifølge indiske psykologer (Dasgupta, 1998; Ranganath & Ranganath, 1997) ligger forskjellen primært

mellom konseptualiseringen av *selvet*. Det blir påpekt at forståelsen av selvet er kulturelt betinget. I asiatiske kulturer blir selvet ansett som en integrert del av familien, og ikke et isolert konsept som ofte gjenspeiler den vestlige forståelsen av begrepet. En annen betydelig forskjell er at det i mindre grad legges vekt på ungdomstiden som en kritisk fase i utviklingen. Selv om det i den pakistanske kulturen finnes ritualer som markerer ungdommens pubertetsfase, er det ikke sammenlignbart med vestens fokus på ungdomstiden som en periode hvor det skjer forandringer i status, ansvar og autonomi (Dasgupta, 1998; Ibrahim, Ohnishi & Sandhu, 1997). Hos pakistanske familier, forventes det at ungdommen skal bo hjemme frem til de gifter seg, og følge foreldres råd ved valg av partner eller karriere (Jambunathan & Counselman, 2002). Det kan derfor være grunn til å anta at forestillingen om at en bestemt periode i livet er spesielt preget av løsrivelse og utvikling av individualitet og identitet ikke er bestemt av biologiske, men av samfunnsmessige prosesser. At det forekommer psykiske og fysiske forandringer fra man er 13-18 år er en biologisk realitet, imidlertid er hvordan disse forandringene forstås et resultat av kulturelle prosesser (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007).

Selv om en stor andel av innvandrere fra den tredje verden har vist seg å skåre høyt på den kollektivistiske dimensjonen, er det imidlertid viktig å understreke at det også her finnes store variasjoner. Likevel har nyere studier argumentert for at en slik inndeling mellom individualisme og kollektivism viser seg å være hensiktsmessig når målet har vært å undersøke minoritetsgrupper som skiller seg betydelig fra majoriteten. Dette er særlig relevant for studier som fokuserer på kulturell forskjeller (Torgersen, 2004). Det har blitt påstått at desto større forskjeller det er mellom kulturene, desto vanskeligere forventes akkulturasjonsprosessen å være (Ward et al., 2001).

Forskjellene mellom kollektivism og individualisme gjør seg også gjeldende i ulike oppdragelsesstiler for gutter og jenter. Hva som regnes som feminint og maskulint er en funksjon av den spesielle kulturelle konteksten som kvinner og menn lever i (Canales, 2000). Med utgangspunkt i dette kan derfor kjønnsroller refereres til særegenheter og atferd som oppfattes som passende og typisk for henholdsvis kvinner og menn innenfor den kulturen de er en del av (Torgersen, 2004). I tillegg til biologiske forskjeller, kan derfor kjønn ses som en sosial konstruksjon. Kjønnrollekonflikter er definert som *”a set of values, attitudes, and behaviours learned during socialization that cause negative psychological effects on a person or on other people.”* (Stillson, O’Neil & Owen, 1991:460). Innenfor kollektivistiske kulturer

er det tradisjonelle kjønnsrolleforventninger som dominerer, mens det i individualistiske kulturer eksisterer en større vektlegging på likestilling og uavhengighet (William & Best, 1990). Forskjellene i kjønnsrollene kan føre til konflikter mellom foreldre og ungdom i den grad innvandrerbarn ønsker å leve opp til majoritetssamfunnets kjønnsroller, samtidig som de vil leve opp til foreldrenes krav (Torgersen, 2004).

I tidligere forskning har det blitt funnet kjønnsforskjeller i innvandrerungdommens tilpasning, da det i større grad forventes at jentene skal ivareta foreldrenes tradisjonelle verdier (Dion & Dion, 2001). En forklaring på dette kan være at jentene i større grad enn guttene får rollen som viderefører av familieverdier og familietradisjoner gjennom oppdragelsen av barn. Ungdomstiden betraktes da ikke først og fremst som en tid preget av frigjøring og utprøving av grenser, men en tid hvor ungdommen blir et ansvarsfullt familie- og samfunnsmedlem. I forlengelsen av dette har man også kommet frem til at døtre i innvandrerfamilier oftere er i kulturrelaterte konflikter med sine foreldre enn sønnene i familien (Rombaut, 1984).

Bildet av kontrollerende innvandrerforeldre som er strengere i forhold til sine døtre enn til sønnene har vært godt mediestoff, der foreldrenes autoritære oppdragerstil ofte blir sammenlignet med vestlige liberale verdier om oppdragelse. I sin kvalitative undersøkelse av fem pakistanske familier nyanserer Sissel Østberg (2003) dette bildet. Ungdommen i hennes undersøkelse viste en form for empati med foreldrene i forhold til det å oppdra barn i en kultur som er så ulik den de selv har vokst opp i. Ifølge Kwak (2003) utsetter innvandrerungdom kravet om å være selvstendig og løsrevet fra foreldrene til fordel for å bevare gode relasjoner i familien.

2.4 Identitet som sosial konstruksjon

I ungdomstiden står oppbygningen og forsterkning av egen identitet svært sentralt. Ifølge Tetzchner «dreier identitetsdannelse seg om å konstruere personlig mening» (Tetzchner, 2001:593). Identitet i en slik forstand handler om å fremstå som unik og ulik alle andre (Erikson, 1968). Identitet betraktes her som et relasjonelt begrep. Klassiske bidrag her er George Herbert Mead(1967) og Erving Goffman(1992). Identitet handler i stor grad om hvordan vi oppfatter oss selv som en del av sosiale og kulturelle sammenhenger. Noen av de fellesskapene vi deltar i fremstår som mer påtvungne enn andre. Familierelasjoner, etnisk bakgrunn, nasjonalitet og kjønn er eksempler på aspekter ved vår identitet som vi har fått

tildelt. Andre relasjoner som for eksempel vennskap oppfattes i høyere grad å være selvvalgt. Enkelte av disse fellesskapene fremstår som viktigere for oss enn andre. Filosof og sosialpsykolog Georg Herbert Meads innflytelse i identitetsforskningen ligger først og fremst i at han i boken ”Mind, Self and Society”, var blant de første som introduserte selvet som et sosialt produkt, utviklet gjennom en sosial prosess. Meads teori handler hovedsaklig om at vi definerer en stor del av vår identitet ut fra hvordan vi ser oss selv gjennom andres øyne. Videre delte Mead ”De andre” i to kategorier, der han bruker ”speilet” som en metafor. Den enkelte må omveien om speilet for å bli til som individ. Speilet utgjør den sosiale konteksten ungdommen befinner seg i. Enkelte mennesker som befinner seg i denne sosiale konteksten fremstår som viktigere enn andre, det vil si som «de signifikante andre». For ungdommen i mitt datamateriale vil dette dreie som familiemedlemmer og jevnaldrende venner. Den andre kategorien kaller han ”den generaliserte andre”, som utgjør påvirkningen vi får utenfor de nære relasjonene, som for eksempel jobb, skole, media og lignende. Mead skiller også selvet som subjekt mellom ”jeg” og ”meg”. Mens den førstnevnte komponenten utgjør den frie og handlende delen av selvet, er den sistnevnte vårt sosiale og reflekterende selv. Vår bevissthet om oss selv skjer først ved at vi blir oppmerksom på de generaliserte andres synspunkter av oss. Mead var også innom tankegangen om at mennesket kunne ha flere selv ved at vi har ulike roller i forhold til ulike mennesker. Han knyttet imidlertid de ulike variantene av selvet opp mot et enhetlig selv, som betraktes som et speilbilde av hele den sosiale prosessen mennesket er en del av (Mead, 1967). For ungdommene i mitt datamateriale kan det derfor være slik at de har flere selv, sett i lys av at de forholder seg til ulike kulturer, men at de vil sette disse eventuelle ulike selv sammen til et enhetlig selv.

Erving Goffmans betraktninger er på mange måter overensstemmende med Meads tanker om et sammensatt selv, men kritiserer ifølge Randall Collins(1994) Meads inndeling av selvet i ”jeg”, ”meg” og den generaliserte andre. Goffman hevdet at dette ikke vil fange opp de faktiske selv vi varierer mellom. Mens Mead var opptatt av hvordan selvet vokser ut fra menneskets forståelse av andre, rettet Goffman sin oppmerksomhet mot at våre identiteter vokser frem gjennom våre opptredener foran andre: ”*We come into the world as individuals, achieve character, and become persons*”. Med andre ord, er måten vi ser oss selv på i stor grad en refleksjon av hvordan andre oppfatter oss. Således handler vi strategisk for å oppnå sosial aksept, og kombinert med hvordan andre vurderer oss formes vår identitet. I tråd med Mead hevder Goffman at en sosial rolle kan bestå av flere enkeltroller – som alle innehas av den samme personen. Hvilken rolle som benyttes er kontekstavhengig (Goffman, 1992:23).

På bakgrunn av dette fremstilles våre identiteter som noe vi gjør, fremfor noe vi er(Ibid.). Det å ”bytte masker” trenger nødvendigvis ikke å være noe mer problematisk for ungdommer med innvandrerbakgrunn sammenlignet med etniske nordmenn.

Videre handler en sentral komponent i oppbygningen av egen personlig identitet om å plassere seg selv i ulike sosiale grupperinger (Øia & Vestel, 2007). I det følgende skal vi se nærmere på betydningen av gruppetilhørighet for identitet.

2.5 Sosial identitetsteori

Sosial identitetsteori (Tajfel & Turner, 1986) hevder at mennesket handler i kraft av sitt medlemskap i en gruppe. Dette betyr at sosiale strukturer som grupper, organisasjoner, kulturer, og ikke minst individets identifisering med disse, bestemmer indre strukturer og prosesser hos mennesket. Det er viktig å merke seg at sosiale identiteter ikke er fastlåst, men kan variere fra de ulike sosiale kontekstene individet befinner seg i (Portes & Rumbaut, 2001). Identiteten kan sådan bli ansett som dynamisk, og vil variere i gitte tidspunkt og sammenhenger. Innenfor rammeverket av Sosial identitetsteori (Tajfel, 1981) står sosial sammenligning (eng. social comparisons) sentralt. Denne beskriver prosessen hvor mennesket antas kontinuerlig å vurdere sin gruppe (inngruppen) i forhold til en annen gruppe (utgruppen). Når denne sammenligningen fører til at egen gruppe blir satt i godt lys relativt til andre grupper, vil denne prosessen føre til at gruppemedlemmene i større grad søker tilknytning til gruppen. I tråd med dette hevder enkelte forskere at gjennom sosial identitetsteori kan en lettere få en forståelse for etniske forskjeller i familierelasjoner (Fuligni & Flook, 2005). Familien utgjør den første gruppen som barn tilhører, og familien er vanligvis den sosiale gruppen som er ansvarlig for oppveksten av barnet. Familiens normer og verdier gjør også at den skiller seg fra andre familier, og kan derfor fremstå som en betydningsfull kontekst som setter rammer for hvordan barn og unge oppfatter den sosiale verden(Ibid.).

Identitet knyttet til opplevde nasjonale fellesskap er basert på unike historiske forutsetninger, erfaringer og vilkår. Forskjeller i tradisjoner, myter, tegn, symboler og kjennetegn som avleirer seg gjennom historiske prosesser er eksempler på dette(Vestel & Vestel, 2007). Disse forskjellene vil i ulik grad internaliseres og danne forutsetningen for å opprettholde egen

tilknytning eller danning av nye identiteter i form av «etnisitet». Videre finnes det ulike oppfatninger av hvor stor betydning etnisk identitet har for individet. Dette understreker nødvendigheten med å ha mer fleksible uttrykk for identitet, spesielt når en undersøker ungdom(Ibid.). En kan ikke uten videre ta for gitt at ungdom kun identifiserer seg med foreldrenes kulturelle tradisjoner.

I ungdomsalderen er et viktig utviklingssteg å vurdere hvor stor rolle familien spiller som en sosial identitet (Fuligni & Flook, 2002). Som følge av økte kognitive evner og en utvidelse av sin omgangskrets, blir ungdommen mer bevisst på sine medlemskap i ulike sosiale grupper. Ungdommen klarer også i større grad å reflektere over hvilke muligheter og begrensninger disse gruppene har overfor deres atferd og verdier (Phinney, 1990). Svaret på spørsmålene ”Hvilke grupper hører jeg til, og hvordan er disse verdsatt i samfunnet?” er ofte betydningsfulle for hvordan vi verdsetter oss selv og andre. Med andre ord betyr det at vår selvaktelse er bundet til hvilken posisjon inngruppen innehar sammenlignet med andre grupper. For å tenke positivt om oss selv, må vi derfor tenke positivt om vår inngruppe. Goffmans (1975) sosiale identitet er knyttet til andres definisjon av oss. Med dette menes at vi ikke alene definerer vår identitet. Den sosiale identiteten er nært knyttet til Goffmans begrep om stigma. Goffman (1975) fører begrepet tilbake til de gamle grekerne der stigma var betegnelse for tydelige tegn (for eksempel brennmerker) som kunne si noe om en persons dårlige moral. I dag brukes dette begrepet i dagligtalen om negative egenskaper knyttet til en person eller en gruppe. Det kan være kroppslige avvik eller etniske trekk(Ibid.) Dette handler om at omverdenen plasserer oss innenfor sosialt skapte kategorier. Videre kan Goffman forstås dit hen at mennesker med en bestemt sosial kategori har en tendens til å søke tilflukt til medlemmer av den samme kategorien(Ibid). Disse utgjør en kategori av likestilte som den stigmatiserte kan finne anerkjennelse og aksept hos.

I forlengelsen av dette kan det være relevant å trekke inn mediens rolle, ettersom at media har en sentral rolle i forhold til meningsdannelser rundt innvandring gjennom måten innvandrere fremstilles i mediene og gjennom den generelle debatten om innvandring i Norge. Ifølge Marianne Gullestad (2002) har mediens rolle stor betydning for vår meningsdannelse og holdninger på dette feltet. ”Når medlemmer av minoritetene ensidig blir presentert som problembar i mediene, kan det lett føre med at mennesker med minoritetsbakgrunn utvikler et selvilde som harmonerer med det rådende blikket” (Eide, 2004:25). Videre hevder Lidén (2003) at reaksjonene på hvordan innvandrerforeldre

kontrollerer unge jenters liv har vært et godt mediestoff, hvor fokuset oftest har vært på at den norske oppdragerstilen utgjør ”det normale”. Er denne oppmerksomheten uttrykk for et behov for å distansere seg og sette sin gruppe i et bedre lys slik Tajfels Sosial identitetsteori hevder, eller er det slik at unge innvandrere utgjør en belastet problemkategori? Har denne gruppen spesielt lett for å komme i opposisjon og konflikt til foreldre? Står ungdommene mellom to kulturer eller mellom to ulike sosiale miljøer, hver med sine sett av verdier, holdninger og normer uten noen klar tilhørighet til noen av gruppene? Hvis dette er tilfellet, gir det grunn til å anta at situasjonen kan by på identitetsproblemer og særskilte konflikter mellom innvandrerungdom og deres foreldre. Hva slags betydning har så akkulturasjon for relasjonen mellom foreldre og ungdom?

2.6 Akkulturasjon

Akkulturasjon er den prosessen som foregår når innvandrerungdom skal forsøke å leve med to ulike kulturer, og man kan stille spørsmålsteget ved om dette er noe som gjør innvandrerungdommen mer sårbar i forhold til et dårlig forhold til sine foreldre.

Innenfor den psykologiske faglitteraturen blir akkulturasjon brukt til å beskrive de endringene som en innvanderer må gjennom når han eller hun flytter fra en kultur til en annen (Berry et al., 2006). Den opprinnelige definisjonen på akkulturasjon ble introdusert av Redfield, Linton og Herskovits (1936) og lyder som følger: *”Acculturation comprehends those phenomena which result when groups of individuals having different cultures come into continuous first-hand contact, with subsequent changes in the original cultural patterns of either or both groups.”*(s.149). Akkulturasjon foregår på flere ulike plan, som inkorporering av majoritetssamfunnets kultur, verdier, språk, handlinger, samt endringer i lojalitet og tilhørighetsfølelse til egen etniske gruppe og kultur (Berry, 1980). Akkulturasjon er i dag et viktig begrep for psykologer som er opptatt av innvandreres tilpasning til sitt nye hjemland (Berry & Sam, 1997). Mens definisjonen presentert overfor omtaler endringer på gruppenivå, referer begrepet *psykologisk akkulturasjon*, presentert av Graves (Berry, 1997), til de endringer som skjer i individet som resultat av flerkulturell kontakt. Det kan være endringer av identitet, holdninger, verdier og helse. Det skjer en gjensidig påvirkning mellom de to nivåene, hvor individet påvirkes av endringer i den større gruppen og omvendt. Likevel har en slik inndeling av akkulturasjon på gruppe- og individnivå vist seg å være hensiktsmessig, ettersom ikke alle medlemmer av en gruppe i like stor grad er delaktige i de kollektive

endringene ens egen gruppe gjennomgår. Denne oppgaven tar for seg variasjoner i foreldre og ungdoms relasjoner i Oslo, og hovedfokuset vil dermed være akkulturasjon på individnivå.

I tidligere studier ble det å tilpasse seg et nytt samfunn oppfattet som en endimensjonal prosess som krever at en oppgir sin opprinnelige kultur for å ta til seg en ny kultur (Flannery, Reise & Yu, 2001; Van de Vijver, Helms-Lorenz & Feltzer, 1996). Man var da mindre interessert i hvordan individet forholdt seg til sin egen, opprinnelige kultur. Nyere forskning har imidlertid gått fra en en-dimensjonal til en to-dimensjonal tilnærming, som gir et mer nyansert bilde av positive og negative holdninger til både tilpasning og kulturell bevaring. Når man betrakter etnisk identitet som endimensjonal beveger man seg på et kontinuum fra sterk identifisering med egen gruppe og liten med storsamfunnet, til sterk identifisering med storsamfunnet og lite eller ingen med egen gruppe. Det tilsvarer altså et enten eller perspektiv, hvor sterk etnisk tilknytning til både majoritetssamfunnet og egen gruppe er umulig. Det er også mulig å se etnisk identitet fra et todimensjonalt perspektiv. Etnisk identitet utvikler seg da langs to uavhengige kontinuum samtidig, hvor det ene dreier seg om tilknytning til majoritetssamfunnet og det andre om tilhørighet til ens egen gruppe. På begynnelsen av 1970-tallet presenterte Berry(1997) et omfattende rammeverk som viste hvordan denne todimensjonale modellen hvor faktorer på samfunns-, gruppe- og individnivå sammen utgjør akkulturasjonsprosessen. To spørsmål man står overfor ved kulturell kontakt danner grunnlaget for fire ulike identifiseringsstrategier for akkulturasjon: Det første spørsmålet har å gjøre med hvor viktig det er for individet å ivareta sin egen opprinnelige kultur og identitet. Den andre handler om hvor viktig det er å vedlikeholde et forhold til majoritetssamfunnet. Dette gjør det mulig å dele innvandrernes tilpasningsstrategier mer nyansert enn tidligere. Det skilles mellom å søke kontakt med den nye kulturen, samtidig som man velger å ikke ivareta sin opprinnelige kultur(assimilasjon), ved ivareta sin opprinnelige kultur og isolere seg fra den nye kulturen(separasjon), ved å verken bevare egen kultur eller involvere seg i ny kultur(marginalisering), eller ved å være opptatt av å både opprettholde sin opprinnelige kultur og søke kontakt med den nye kulturen(integrering) (Berry & Sam, 1997).

Selv om Berry (1990) ikke utformet disse akkulturasjonsstrategiene til å spesielt gjelde for det å være foreldre, er de likevel relevante for denne oppgaven, fordi innvandrerforeldre benytter seg av disse strategiene for å skape en bestemt sosialisering kontekst for sine barn (Sapru, 2006). Til tross for at mange ungdommer med innvandrerbakgrunn kanskje ikke har direkte opplevd sin opprinnelige kultur, vil mange tilegne seg denne gjennom sosialisering i

familiekonteksten. Foreldre og andre slektninger bosatt i det nye vertslandet utgjør ofte rollen som formidlere av hjemlandets kultur og tradisjoner (Walik, Siddique & Walik, 1981). Det er vanlig at familien og andre slektninger anses som viktige sosialiseringssagenter i innvandrerfamilier, og da spesielt de som tilhører kollektivistiske kulturer (Engebriksen & Fuglerud, 2007).

Ifølge Ward, Bochner og Furnham (2001) kan de ulike teoretiske tilnærmingene til akkulturasjon deles inn i tre hovedretninger:

- 1) de som har vært opptatt av stress, mestring og tilpasning,
- 2) de som har vært opptatt av kulturell læring med fokus på kommunikasjon
- 3) og de som har vært opptatt av etnisk identifisering med utgangspunkt i sosial identitetsteori.

Det er den siste tilnærmingen som har vært mest relevant for forståelsen av sammenhengen mellom akkulturasjon og relasjonen mellom ungdom og foreldre i denne masteroppgaven. Denne retningen tar i følge forfatterne utgangspunkt i generelle psykologiske teorier, men legger spesielt vekt på generelle sosialpsykologiske termer som selvet, identitet og betydningen av inngruppe og utgruppe identifisering. Innenfor denne tilnærmingen til akkulturasjon står Jean Phinneys(1990) studier av etnisk identitet svært sentralt. Etnisk identitet vil bli presentert lenger ned som et aspekt ved akkulturasjon som kan ha betydning for relasjonen mellom foreldre og ungdom.

Mye av den internasjonale forskningen rundt betydningen av akkulturasjon for relasjonen mellom foreldre og unge er basert på asiatiske og latinske familier i USA (se for eks. Fuligni, 1999; Phinney Ong & Madden, 2000). Dette innebærer at funnene ikke uten videre kan generaliseres til å gjelde ulike etniske minoritetsgrupper bosatt i Norge. I Norge har det blitt utført to store kvantitative undersøkelser som i stor grad gir et samsvarende bilde av livssituasjonen for unge med innvandrerbakgrunn: *Ung i Oslo 2006* (Øia, 2006) og *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam* (Løwe, 2008). Ut i fra disse undersøkelsene ser det ut til at tilknytning til familienettverk og kulturelle tradisjoner ikke nødvendigvis er et hinder for vellykket integrering, snarere tvert imot. Dette kan relateres til at hva det vil si å være norsk er i en endringsprosess, og at det i større grad er mulig å føle tilhørighet til Norge og til andre land på en og samme tid. Generelt sett, har det imidlertid vært lite forskning av familierelasjoner i

Norge. Studier av pakistanere i Norge har hovedsakelig vært kvalitative (Lien, 1997; Østberg, 2003), og ofte er det et fokus på hva det innebærer å være jente eller kvinne i disse familiene (Selte, 1998; Eide, 2004). Det er færre kvantitative studier som fokuserer på én gruppe og variasjoner innad i gruppen mellom gutter og jenter.

I den videre fremstilling vil det bli sett på noen utvalgte aspekter ved akkulturasjon sin betydning for relasjonen mellom foreldre og ungdom hos pakistanske familier, nemlig generasjonskonflikt mellom ungdom og foreldre, etnisk identitet, den pakistanske ungdommens valg av venner, og foreldres holdninger til ungdommens integrering i norske verdier og krancling.

2.6.1 Generasjonskonflikt mellom ungdom og foreldre

Hvilke utfordringer gir det å oppdra sine barn i et annet land enn det som man selv er vokst opp i? Den norske sosialantropologen Ingrid Rudie (2001) argumenterer for at barn og foreldre tilhører to forskjellige ”kulturelle generasjoner”, ettersom de vokser opp i forskjellige tidsepoker og følgelig har ulike sosialiseringshistorier. Flere teoretikere peker i retningen av at barn fra innvandrerfamilier opplever generasjonsforskjellene tydeligere enn etnisk majoritetsungdommer (Rosenthal et al., 1996; Szapocznik & Kurtines, 1993). I motsetning til *krancling*, som vil bli drøftet lenger ned, er denne *generasjonskonflikten* ment som et mål på å fange opp informasjon om forskjellene mellom hvor viktig det er for ungdom å bevare egen pakistansk kultur i forhold til hvor viktig de opplever at det er for deres foreldre.

Migrasjonsprosesser endrer ofte familiestrukturer i form av at de yngre generasjoners akkulturasjon foregår raskere enn deres foreldre (Rosenthal, 1984). Dette kommer av at ungdom etablerer nettverk med jevnaldrene fra majoritetskulturen (Matsouka, 1990), at de i mindre grad enn sine foreldre er opptatt av å ivareta tradisjonelle verdier (Phinney, 1990) og at de i større grad er tilbøyelige til å tilpasse seg atferdsformer og meninger som er akseptert av den dominerende kulturen i samfunnet de lever i. Som en konsekvens av dette opplever innvandrerungdom og deres foreldre ulik akkulturasjon, eller som Portes ville sagt: *dissonants acculturation* (1997). Det er denne ulike graden av akkulturasjon som utgjør en signifikant kilde til generasjonsforskjeller (Matsouka, 1990; Nguyen & Williams, 1989; Rosenthal, Ranieri & Klimidis, 1996). For eksempel viser Berry og Sam (1997) i en studie at

innvandrerungdommen i større grad favoriserer integrering som akkulturasjonsstrategi, mens deres foreldre viser en større tendens mot segregering.

Flere forskere hevder at man ikke kan gi et riktig bilde av innvandrerbarn uten å ta hensyn til utfordringene ved å vokse opp i en familie hvor foreldrene er oppvokst i et land som geografisk og kulturelt er svært ulikt det nye samfunnet de befinner seg i (Fuligini, 1998). Hvordan vil det påvirke familierelasjonene når de unge gjennom skolegang og fritid beveger seg kulturelt og sosialt inn i et samfunn som for foreldrene kan oppfatte som fremmed og skremmende? For foreldre som selv er opptatt av å opprettholde egne kulturtradisjoner, kan det være grunn til å anta at dette kan bidra til utfordringer i relasjoner med deres barn. De unge på sin side vil kunne oppleve lojalitetskonflikt ovenfor foreldrene. I forhold til sine norske venner skal innvandrerungdommen finne sin plass i et vennemiljø som har lite kunnskap, og ofte liten toleranse for det de selv og familiene deres står for. Således kan innvandrerungdommen risikere å få formidlet ulike, og i verste fall, motstridende normer fra hjem og vennemiljø som kan medføre i konflikter mellom innvandrerungdom og deres foreldre. Denne generasjonskløften i atferd og verdier kan resultere i kulturkonflikter mellom foreldre og ungdom (Nguyen & Williams, 1988). Like viktig er det å understreke at ikke alle innvandrerforeldre har en sterk tilknytning og ønske om å opprettholde tradisjoner fra hjemlandet, og det er heller ikke slik at alle innvandrerungdommer raskt tilegner seg vertssamfunnets tradisjoner (Chun & Akutsu, 2003).

Phinney, Ong og Madden (2000) hevder at en diskrepans i verdier mellom foreldre og ungdom ikke nødvendigvis er et resultat av innvandring, men kan være universale tendenser hos foreldre som streber etter å opprettholde normer, og ungdommers behov for å sette spørsmål ved slike krav. I sin undersøkelse fant Phinney et al. (2000) diskrepans i ungdommens og foreldres vektlegging av verdier, og på lik linje med Sam og Virta (2002) fant de heller ikke forskjell mellom ungdommer med innvandrerbakgrunn og ungdommer uten slik bakgrunn. I tråd med dette fant Øia (1998) at norske foreldre reagerer like sterkt som innvandrerforeldre dersom de unge gjør direkte gale ting, men at konsekvensene var ulike. I hans undersøkelse rapporterte de unge at innvandrerforeldre primært reagerer med sinne, mens det blant de norske foreldre var en betydelig andel som reagerte med å bli lei seg. Dette viser at lik atferd kan ha ulik mening, og videre ulike konsekvenser og sanksjoner i ulike kulturer.

Ifølge Sam og Virta (2003) finnes det forskjeller innenfor kollektivistiske og individualistiske kulturer for hvilke verdier som blir vektlagt. Mens uavhengighet og autonomi blir vektlagt i et individualistisk samfunn, er lydighet en viktig verdi innenfor kollektivistiske samfunn (Greenfield & Cocking, 1994). Det gir grunn til å forvente at ungdommens tilnærming til majoritetssamfunnets kultur og tradisjoner kan føre til at generasjonsforskjellene blir enda større og kan skape konflikter i familien. Som vi har sett, blir det hevdet at dette gjelder spesielt for jentene (Dion & Dion, 2001). Barn av innvandrere fra ikke-vestlige land kommer fra kulturer som i større grad enn i Norge vektlegger patriarkalske strukturer med vektlegging på lydighet for de eldre, samt en forventning om at kvinner skal underordne seg mannen (Torgersen, 2004). I vestlige land, som Norge, eksisterer det idealer om likestilling og selvstendighet, og jenter oppfordres i større grad til å gjøre opprør mot sine foreldre. Med dette som bakgrunn utledes hypotesen:

H1: Ungdommer har et dårligere forhold til sine foreldre, dersom de opplever at foreldrene i mye større grad enn de selv vektlegger å ivareta egen tradisjonelle kultur.

2.6.2 Etnisk identitet

Sam (1994) knytter etnisk identitet sammen med akkulturasjon, og argumenterer for at etnisk identitet kan ses som et aspekt ved akkulturasjon. Som tidligere nevnt omtales akkulturasjon som de forandringer i atferd, holdninger og verdier som følge av kontakt med ulike kulturer.

Mye av forskningen knyttet til etnisk identitet har blitt gjort innenfor rammeverket av sosial identitet. En av de tidligste uttalelsene om viktigheten med sosial identitet ble gjort av Lewin (1948), som hevdet at individet har et behov for gruppetilhørighet for å oppnå trivsel. Innenfor dette perspektivet står etnisk identitet svært sentralt. Etnisk identitet er et aspekt ved identitet som er spesielt viktig for barn og unge med innvandrerbakgrunn. Jean Phinney er sentral innenfor sosial identitetsteoris tenkning, og hun definerer etnisk identitet som i den grad en person opplever tilhørighet med andre medlemmer, verdier og kulturelle tradisjoner som er gjeldene i sin etniske gruppe (Phinney, 1990). Etnisk identitet er altså det aspektet ved akkulturasjon som fokuserer på den subjektive opplevelsen av å tilhøre en gruppe eller kultur. Etnisk identitet er bestemt ved fødsel, eller er tillagt en av andre, og kan ikke velges fritt. Individet har imidlertid et valg med hensyn til hvordan de håndterer sin etniske kategori og hvilken betydning de legger i et gruppemedlemskap (Phinney & Ong, 2007). Her har man i

hovedsak vært opptatt i hvilken grad innvandrere eller deres barn identifiserer seg med sin egen etniske gruppe, og mindre opptatt av i hvilken grad de identifiserer seg med majoritetskulturen (Phinney, 1990). Phinney og hennes kolleger (1996) mener at en positiv identifikasjon med egen etniske gruppe er viktig, ettersom dette utgjør en viktig del av ens bakgrunn.

Før vi går videre kan det være verdt å merke seg at Phinney anser etnisk identitet som et nærmest meningsløst begrep i samfunn som er etnisk homogene. Selv om Norge hevdes å være et relativt homogent samfunn, er det grunn til å anta at den økende andelen av minoriteter vil føre til en mer etnisk heterogen befolkningsgruppe. Bosetningsmønsteret for innvandrerbefolkningen i Norge er slik at det er høyere konsentrasjon av innvandrere i de større byene. Enkelte deler av disse byene kan derfor fremstå som meget etnisk heterogene. Samtidig består større områder, både i byene, og i resten av landet nesten utelukkende av etniske nordmenn. Et entydig svar på om Norge er et homogent eller heterogent samfunn kan derfor se ut som vanskelig å komme frem til. I sine undersøkelser behandler imidlertid Sam (1994) Norge som et hovedsakelig homogent samfunn. Det har skjedd endringer siden Sams undersøkelser, og som han selv varsler, har andelen innvandrere i Norge økt betydelig de siste årene (Statistisk sentralbyrå, 2010). På tross av Phinneys advarsler, vil jeg likevel påstå at etnisk identitet er et relevant begrep for innvandrerungdom i Norge fordi en stor andel bor i områder med andre innvandrere. Mye av forskningen som er gjort av innvandrerungdom i Norge er fra større byer. Som for eksempel "Ung i Oslo 1996", og "Ung i Oslo 2006" som denne masteroppgaven baserer seg på.

I sin psykososiale utviklingsteori påstår Erik H. Erikson (1968) at identitetsutviklingen samvirker med det samfunnet individet lever i. Ungdom stiller seg spørsmålet "hvem er jeg", samtidig som samfunnet stiller det samme spørsmålet til ungdommen. Dette innebærer at ungdommen må forsøke å forene egne psykologiske prosesser samt samfunnets direktiver. Identitetsdannelsen anses som en universell prosess, men prosessen er likevel avhengig av kontekstuelle faktorer. Videre kan identitetsutviklingen ses som en vedvarende bearbeiding av inntrykk, og dialog med omverdenen og med en selv (Østberg, 2003). Det betyr at identiteten må være individuelt og sosialt akseptert (Eriksen, 1968). Identitet oppnås dermed gjennom en kompleks prosess ved at individet evaluerer seg selv, samtidig som man vurderer seg i forhold til andres oppfatninger av en selv, og i forhold til sine sosiale og kulturelle normer (Gardiner & Kosmitzki, 2002). Erikson (1968) hevder at medlemmer av undertrykte grupper står i fare

for å utvikle en negativ identitet og muligens et dårlig selvbilde fordi personen kan internalisere majoritetssamfunnets negative holdninger av dem. I tråd med dette hevdet Tajfel (1978) at i deres søken etter identitet blir medlemmer av minoritetsgrupper konfrontert med å enten akseptere, eller avvise, storsamfunnets negative holdninger av deres gruppe. Med dette som grunnlag, har studier hevdet at etnisk identitet kan være sentral for selvbildet og psykologisk fungering for medlemmer av etniske grupper (Sam, 1994).

En persons etniske identitet dannes over tid, ettersom ungdommen gransker, vurderer og gjør seg en mening om hvor stor rolle deres etniske opprinnelse skal ha i deres liv (Phinney, 1990). Phinney og Devich-Navarri (1997) fant bevis for at minoritetsungdommen veksler mellom nasjonal og etnisk identitet avhengig av situasjonen de befinner seg i. Antakeligvis er den etniske identiteten mer fremtredende i en familiekontekst, mens den norske identiteten er mer synlig i en kontekst mer preget av norske verdier. Det samme fant Sissel Østberg (2003) i sin undersøkelse av pakistansk ungdom i Norge. Dette kan forstås som en måte å spille ulike roller: en rolle hjemme med foreldrene, og en annen rolle utenfor hjemmet. Videre kan det også forstås som en strategi for å unngå konflikter med foreldrene og andre i majoritetssamfunnet. I et slikt tilfelle vil ungdommen verken identifisere seg med normene og verdiene til sine foreldre eller storsamfunnets. Ifølge Erikson (1968) kan dette føre til identitetsforvirring (eng. Identity confusion), som kan gjøre ungdommens tilpasning vanskelig. I denne sammenheng hevder Phinney og hennes kolleger (1996) at en positiv identifikasjon med egen etniske gruppe er nødvendig, ettersom dette er en viktig del av deres bakgrunn. En neglisjering av denne bakgrunnen er blitt ansett som en risiko for psykiske vansker. Årsaken til dette er at en slik manglende identifisering kan føre til et dårlig selvbilde. Et positivt forhold til sin opprinnelige bakgrunn er også nødvendig ettersom innvandrere ofte rent visuelt skiller seg fra majoritetsbefolkningen, og kan ofte bli konfrontert med sin annerledeshet (Torgersen, 2004).

Videre har forskning vist at en sikker etnisk identitet har positiv sammenheng med gode familierelasjoner for innvandrere bosatt i USA (Ward et al., 2001; Booth, Crouter & Landsdale, 1999). Foreldres håndtering av den nye kulturen og deres opprinnelige kultur ser ut til å påvirke deres barns etniske identitet og deres psykologiske fungering (Ward et al., 2001). I et studie av indiske innvandrerfamilier (Farver, Badha, & Narang, 2002) ble det funnet at når både foreldre og ungdom velger integrering som akkulturasjonsstrategi, ble det rapportert mindre familiekonflikter, ungdommen viste høyere selvtillit, sterkere etnisk

identitet og bedre psykologisk tilpasning sammenlignet med familier hvor det var store forskjeller mellom ungdommens og foreldres akkulturasjonsstrategier. Ettersom at etnisk identifisering er sterkt knyttet til familietilhørighet er det grunn til å anta at de som har et nært forhold til sine foreldre også har en sterkere etnisk og kulturell identifisering i likhet med sine foreldre (Torgersen, 2004). En undersøkelse fra Canada viste at kvinner og menn viste i like stor grad av tilhørighet og stolthetsfølelse til sin etnisitet (Dion & Dion, 1999). I tråd med dette fant Phinney, Horenczyk, Liebkind og Vedder (2001) at de fleste innvandrerungdommer (fra Finland, Israel, Nederland og USA) rapporterte sterk tilhørighet og stolthet knyttet til sin etniske bakgrunn. Det er derimot ikke funnet kjønnsforskjeller blant ungdom relatert til hvor stor grad en føler tilhørighet og stolthet av foreldrenes opprinnelige kultur og tilhørighet (Dion & Dion, 2001; Phinney et al., 1999). Med bakgrunn i dette utledes hypotesen:

H2: Ungdom med en positiv etnisk identifisering har bedre forhold til sine foreldre

2.6.3 Vennsapsrelasjoner

I forhold til familierelasjoner utgjør vennskap en annen form for sosial integrasjon. Der relasjonen til foreldrene kan anses som noe tilskrevet (noe vi er født inn i), er vennskap og sosial kontakt med jevnaldrende i større grad noe man må erverve eller oppnå. Blant venner kan ungdommene i mitt utvalg derfor finne ut hvem de er under jevnbyrdige forhold med andre på egen alder (Frønes, 1994). Individets sosiale interaksjon med mennesker fra ens egen gruppe og fra den dominante majoritetskulturen er et fundamentalt aspekt ved akkulturasjon, og det har ofte blitt brukt som et mål for å validere personens holdninger til akkulturasjon (Berry, Kim, Power, Young & Bujaki, 1989).

Det å ha det motsatte kjønn som nære venner fremstår som naturlig sett i lys av de norske verdiene som settes høyt i dag, som for eksempel likeverd. Det er grunn til å sette spørsmålstegn ved om dette også er tilfelle for innvandrerungdom. Sosial omgang på tvers av kjønnene er nettopp et aspekt som skaper store forskjeller mellom unge med etnisk bakgrunn og unge med muslimsk bakgrunn. Årsaken til at dette blir regnet som uakseptabelt for innvandrerungdom, blir ofte begrunnet med forestillinger om rykte og ære (Jacobsen, 2002). Innvandrerungdoms foreldre kan oppmuntre, eller til og med forvente, at deres barn må omgås med ungdommer fra egen etniske gruppe, spesielt når det kommer til kjærlighetsforhold (Phinney et al., 2006).

Tidligere studier har vist at foreldre med innvandrerbakgrunn ofte er skeptiske til å slippe barna ut i samfunn som de selv ikke har oppvokst i, og som de dermed ikke har så god kjennskap til. I en slik situasjon blir det viktig for foreldrene at ungdommen adlyder deres autoritet, ettersom den innflytelsen som ungdommen får fra omgivelsene, som fra venner, ofte ikke samsvarer med deres egne regler (Bulcroft et al., 1996). Det kan tenkes at jo mer involvert de unge er med venner i de norske miljøene, desto mer mister foreldrene sin kontroll, sammenlignet med de som har venner innenfor samme etniske bakgrunn. Videre kan det tenkes at ungdommens tilnærming til majoritetssamfunnets kultur og tradisjoner, gjennom valg av norske venner, i større grad kan føre til konflikter med foreldrene. Ifølge Marcia (1980) og Phinney(1989) er ungdom mellom 13 og 16 år på vei inn i en eksplorerende fase i identitetsutviklingen der flere aspekter skal utforskes og integreres. Samtidig møter ungdommen i denne alderen et økt press om å differensiere identiteten i ulike roller (Harter, 1990). For eksempel kan venners forventninger stå i motsetning til hva som forventes av foreldrene. På denne måten beveger minoritetsungdom i sosiale kontekster med store kontraster. På den ene siden er de delaktige i en norsk ungdomskultur samtidig som de tilhører en familie med helt andre kulturelle idealer.

Studier fra Norge viser at pakistansk ungdom har en tendens til å ha flere pakistanske venner i ungdomstiden enn tidligere (Prieur, 2004; Østberg, 2003). Ifølge Østberg (2003) begrunner de pakistanske ungdommene i hennes studie dette med at de norske vennene begynner å drikke alkohol og være ute om nettene, noe som strider i mot de verdiene de er vant til hjemmefra.

Disse kulturelle forskjellene mellom opprinnelseskultur og kulturen i majoritetssamfunnet kan være en trussel for den pakistanske familieharmonien. Videre gir det grunn til å anta at den sosiale opphopningen av pakistanere i Oslo kan skyldes et ønske om å omgås grupper av samme etniske bakgrunn, ettersom de vil oppnå større støtte som et resultat av felles verdier. Videre kan slike etnisk homogene nettverk føre til at det blir mindre konflikter i familien (Fuligni et al., 1999) ved at ungdommer knytter vennskap med andre pakistansk ungdom.

Innvandrerungdom blir derfor konfrontert med en dobbel utfordring når de skal utvikle vennskspsrelasjoner. Det å finne en balanse mellom to så forskjellige målestokker for det å være ungdom, kan medføre i tilpasningsproblemer hos ungdommen. I sitt studie, fant imidlertid Sam (1995) at det å ha mange norske venner ikke ble oppfattet som en trussel mot familieverdiene. Ut i fra dette ønskes det å teste følgende hypotese:

H3: *Pakistanske ungdom med flest norske venner vil ha et dårligere forhold til sine foreldre.*

2.6.4 Foreldrenes holdninger for barnas integrering

Annick Prieur (2004) bruker begrepet ”balansekunstnere” for å beskrive hvordan unge med innvandrerbakgrunn står i et krysningsfelt mellom ulike forståelser av familie og identitet. Foreldrene fremstår her som bærere av deres tradisjonelle kultur, og de har stor innflytelse på ungdommen innenfor en kulturell kontekst, og deres holdninger er viktige for ungdommens etniske identitet. I sitt studie viste Alba (1990) at foreldre som mente deres egen etnisitet var viktig også viste større delaktighet i oppdragelsen av atferd som forsterket deres barns etniske identitet. Forskning har imidlertid funnet at ungdom og foreldre har en tendens til å foretrekke ulike akkulturasjonsstrategier. I sitt studie fant Berry og Sam (1997) at ungdom i større grad favoriserer integrering som akkulturasjonsstrategi, mens deres foreldre i større grad foretrekker segregering som strategi, noe som ifølge Portes (1997) kan resultere et gap mellom foreldre og ungdoms akkulturasjon. Videre blir det hevdet at dette i større grad kan skape problemer for familier med innvandrerbakgrunn, enn ikke-innvandrerfamilier (Phinney & Ong, 2002; Phinney et al., 2000). I sin undersøkelse av innvandrerbarn i Norge fant Sam (1995) at hvordan ungdom oppfattet foreldres holdning til akkulturasjon forklarte 20 prosent av variasjonen i ungdoms egne akkulturasjons holdninger.

Den 8. mars i år var det 100 år siden den internasjonale kvinnedagen ble markert for første gang. Selv om en del norske jenter og kvinner føler seg likestilt i 2010, er tilværelsen en helt annen for mange minoritetskvinner. I den sammenheng ønsket Arbeiderpartiets Arild Stokkan-Grande svar fra egen regjering om hvordan man skal takle ulikheter mellom gutter og jenter i enkelte minoritetsmiljøer. Tre norsk-pakistanske jenter fortalte VG nett hvordan de slites mellom foreldrenes forventninger og ønsket mellom å leve ut sin egen frihet, noe som medførte at de levde et dobbeltliv (VG, 2010). VG nett har de siste dagene omtalt hvordan enkelte kvinner med Pakistansk bakgrunn føler de er nødt til å leve et dobbeltliv for å gjøre ting som er selvsagt for gutter.

Slik det ofte blir fremstilt i media kan det virke som om jenter med muslimsk bakgrunn ikke kan ha guttevenner. I sin undersøkelse skriver Østberg (2003) at norsk-pakistansk ungdom, både gutter og jenter, fremhever det å kunne snakke med det annet kjønn som noe positivt og

noe de verdsetter. Østberg viser at det er et tydelig skille mellom gutter og jenter i hvor langt de i praksis kan gå i en slik omgangsform mellom kjønnene. Mange av de pakistanske guttene har ofte norske venninner og kjærester uten at foreldrene vet om det. For jentene er det imidlertid utenkelig å ha guttevenner eller kjæreste, utenom guttevennene på skolen(Ibid.).

Canales (2000) viser i sine studier at jo mer integrerte innvandrerdommene er i majoritetssamfunnet, jo større blir kjønnsrollekonfliktene som en følge av diskrepans mellom de forventningene som stammer fra foreldres kultur og forventninger fra majoritetssamfunnet. Canales viser også at slike kjønnsrollekonflikter har vist seg å ha effekt på psykiske helse og tilpasning hos innvandrerbarna. I tråd med dette fant Rosenthal, Ranieri og Klimidis (1996) at innvandrerjenter ser ut til å ha større vanskeligheter med foreldre som har et mer tradisjonelt syn på jenters rolle, enn hva jentene selv hadde. Dette førte til at jentene hadde flere konflikter med sine foreldre sammenlignet med guttene, noe som førte til at jentene i mindre grad var akseptert av sine foreldre. Med utgangspunkt i dette ønskes det å teste denne hypotesen:

H4: Ungdommer med foreldre som har positive holdninger knyttet til deres integrering i Norge har et godt forhold

2.6.5 Krangling – en oppvekst preget av forhandlinger

En rekke studier har vist at de mest funksjonelle familiene er der hvor foreldrene støtter barnas behov for autonomi, hvor det er lite eller moderat kontroll, lite konflikter, og hvor barna føler seg støttet og elsket (Noller & Callan, 1991). Dersom familiesituasjonen ofte er i disharmoni kan dette gi konsekvenser for barnas utvikling. Tidligere studier har vist en klar sammenheng mellom depressivt stemningsleie og oppdragsstil (se Chiu, Feldman & Rosenthal, 1992).

I vesten forbindes ofte ungdomstiden med konflikter og diskusjoner mellom foreldre og barn. For de unge innebærer ofte denne tiden en fase preget av et spenningsforhold mellom identitetsdannelse, løsrivelse fra foreldre, samt tilpasning til det voksne liv (Fauske & Øia, 2003). Det kan vær grunn til å anta at en slik løsrivelse fra foreldrene vil være mer gjennomførbart innenfor en familieramme basert på individualistiske oppdragsidealer, ettersom barn innenfor en slik livsanskuelse blir oppdratt til å ha selvstendige meninger. I en kollektivistisk orientert familietype blir derimot betydningen av at individene i familien innretter seg etter kollektivets ønske vektlagt. En kollektiv livsanskuelse handler om at disse

individene er forbundet med hverandre i et fellesskap som påvirker deres individuelle prosjekter, og som har en betydning for hva det vil si å være et individ, være seg selv.

I tillegg viser forskning at minoritetsfamilier i mindre grad enn majoritetsbefolkningen, har tillit til skolen som oppdragelses- og sosialiseringssagent (Kwak, 2003). Årsaken til dette kan være at foreldrene i mindre grad opplever å ha kontroll over hva som forekommer i disse kontekstene, og at de verdier og tradisjoner som blir formidlet på skolen avviker fra de som holdes av foreldrene og som de forsøker å sosialisere sine barn i. Sosialiseringen innenfor familiekonteksten for innvandrerbarn bosatt i vestlige kulturer er ofte kulturelt forskjellig fra skolen. Ghuman (1999) fant en diskrepans i holdninger og verdier mellom hjem og skole i hovedsakelig tre områder: skolen vektlegger individualitet i motsetning til i hjemmet hvor en gjensidig avhengighet (eng. Interdependence) blir lært. Skolen vektlegger likestilling og likeverd mellom kjønnene i motsetning til mer tradisjonelle kjønnsroller i hjemmene. I tillegg er det en sekulær orientering på skolen framfor en religiøs orientering i hjemmet.

I en norsk undersøkelse utført av Institutt for samfunnsforskning av innvandrerforeldre ble også denne verdibrytingen mellom hjem og skole synliggjort (Aarset & Sandbæk, 2009). Her ble det hevdet at dette i bunn og grunn handler om kombinasjonen av det sterke fokuset på rettigheter og selvbestemmelse i norsk barnepolitikk og i den norske barne- og ungdomsdiskursen på den ene siden, og foreldrenes opplevelse av det negative fokuset på dem som "innvandrerforeldre" på den andre. Foreldrene ser i stor grad ut til å oppleve at skolen undergraver deres autoritet i overfor deres barn (Ibid.). Som også Hilde Lidén (2003) påpeker i sin studie av ungdommens autonomibestrebelse former majoritetens dominerende diskurser sosialiseringsspraksisene i minoritetsfamiliene. Det er derfor rimelig å anta at hvis barna setter spørsmålsteget ved foreldrenes autoritet, vil dette oppleves som mer truende for de pakistanske foreldrene enn for foreldre med mer individualistisk orientering. Leila Torgersen (2004) fant i sin doktorgradavhandling at ungdommer fra Pakistan rapporterer mindre krangling med sine foreldre sammenlignet med norsk ungdom. Her kan det også tenkes at når man først våger å "bryte" den respekten man har for foreldrene og handler på måter man vet ikke aksepteres av familien, kan de kranglene som oppstår bli mer alvorlige. For å forklare fraværet av krangling har tidligere forskning pekt på den sterke forpliktelsen og lojaliteten unge med innvandrerbakgrunn føler overfor sine foreldre (Fuglerud & Engebriksen, 2007; Mørck, 1998; Lidén, 2005). Ifølge Priour bunner denne følelsen i at de unge vet at foreldrene har ofret mye for å gi sine barn bedre fremtidsutsikter enn de ville hatt i sitt hjemland, og denne innsikten skaper forpliktelser. Det blir hevdet at denne lojaliteten ikke må forstås som

et uttrykk for kritikkløshet eller mangel på refleksjon, men den må forstås dels som et forsvar mot de angrep ungdommene føler foreldre og familien utsettes for gjennom den norske innvandrings- og integreringsdebatten, og dels som et uttrykk for en internalisert følelsesmessig tilhørighet (Engebrigtsen, 2007).

Forskning av pakistansk ungdom har vist at de har et slags forhandlingsforhold til sine foreldre, slik at de best mulig kan mestre det å tilpasse seg i to kulturer (Østberg, 2003). Det kan dessuten være grunn til å anta at krangling med foreldrene kan ha ulik betydning hos pakistanske familier enn hos norske. De pakistanske ungdommens opprør og re-forhandlinger av roller kan ha et annet uttrykk enn krangling. En kan tenke seg alternative handlingsmønstre som psykologisk sett har den samme funksjonen i ungdomstidens selvstendighetsgjøringsprosess (Torgersen, 2004). Det kan tenkes slike mindre åpne konflikter vil være mer utbredt innenfor en kultur hvor åpen verbal krangling med foreldrene kanskje ikke er tillat i samme grad som i vestlige familiekulturer. På bakgrunn av dette dannes følgende hypotese:

H5: Ungdommer som krangler ofte med sine foreldre har et dårligere forhold til sine foreldre

2.7 Oppsummering så langt

Foreldre er barnas nærmeste representanter for deres felles kulturelle bakgrunn (Oetting et al., 1998). Dette gir grunn til å anta at barn som har nære relasjoner med sine foreldre også har en sterk etnisk identifisering med foreldrenes kulturelle tradisjoner. Sammenlignet med studier av sammenhengen mellom akkulturasjon og psykisk helse (Oppedal, Røysamb & Sam, 2004; Sam, 1994;2000: Sam & Berry, 1995; Torgersen, 2005; Øia, 2000) er det færre studier fra Norge som har sett på betydningen av familierelasjonen. I denne oppgaven forsøker jeg å belyse dette interessante aspektet.

Som det har blitt vist avhenger måten man definerer begreper som verdi og norm, til hva slags individ- og kulturforståelse man baserer seg på. Litteraturen som har blitt gjennomgått her, viser at kulturbegrepet, slik det brukes innenfor den psykologiske akkulturasjonsteorien, har endret innhold. Tidligere eksisterte i større grad en forståelse av kultur som noe avgrenset og statisk. Dette synet har blitt kritisert for å ha oversett hvordan kulturelle tradisjoner endres kontinuerlig og at individer kan orientere seg etter flere typer verdsett samtidig. I de senere

årene legges det derfor større vekt på de dynamiske aspektene ved kultur som i større grad understreker at individet kan være forankret i flere ulike kulturer.

Utenlandske studier som er gjort av forholdet mellom akkulturasjon og familierelasjoner er gjort på latinske og asiatiske minoritetsgrupper i USA (Fuligni, Tseng & Lam, 1999), noe som gjør det vanskelig å trekke paralleller til innvandrergupper som lever under norske forhold. Denne oppgaven har derfor hatt som hensikt å øke forståelsen for noen av de innvandrerspesifikke forholdene som kan påvirke familierelasjonene hos pakistanere bosatt i Norge. Ungdomstiden blir regnet som en tid hvor relasjonen mellom ungdom og foreldre går gjennom forandringer ved at ungdommen setter spørsmål til foreldrenes grensesetting og deres autoritet (Steinberg & Silk, 2002). Forskere hevder at generasjonsforskjeller er universelt og gjeldene for alle familier. Foreldre er generelt sett mer opptatt av bevare tradisjoner og kulturelle verdier enn sine barn. Likevel antas det at disse forskjellene er spesielt utfordrende for innvandrerfamilier som en følge av akkulturasjon, og at dette kan føre til disharmoni i relasjonen mellom foreldre og ungdom.

Studier har også vist at en positiv etnisk identitet har sammenheng med gode familierelasjoner. Det har derfor vært et mål å se på i hvilken grad den pakistanske ungdommen i mitt datamateriale identifiserer seg med egen etniske gruppe, og om dette har betydning for deres familierelasjoner.

Studier viser at venner med en annen etnisk bakgrunn enn de selv kan true familieharmonien, ettersom deres forventninger står i motsetning til hva som forventes av deres foreldre. Dette vil også bli undersøkt blant ungdommene i mitt utvalg.

Hva slags holdninger foreldre har til deres barn integrering, vil også bli sett i forhold til familierelasjonene ettersom det har blitt funnet at innvandrerforeldre rapportere en bekymring for at deres barn skal bli for norske. I vesten forbindes ofte ungdomstiden med en periode fylt med diskusjoner og konflikter mellom ungdom og barn. Det gir grunn til å anta at en slik løsrivelse fra foreldrene vil være lettere å gjennomføre innenfor en individualistisk basert familietype, i og med at barn i en slik familie oppfordres til å ha egne meninger og være selvstendige i en ung alder. Det er derfor også interessant å se hva slags betydning krangling har for familierelasjonen i pakistanske familier i utvalget mitt.

3.0 Metode

3.1.1 Prosedyre

Alle ungdomskolene og videregående skolene i Oslo ble invitert til å delta i undersøkelsen. Alle skoletyper var derfor representert; vanlige offentlige skoler, private skoler og spesialskoler. Skolene mottok et brev fra utdanningsdirektøren i Oslo, der det ble fremlagt at undersøkelsen var godkjent av utdanningsetaten. I tillegg mottok skolene et informasjonsbrev fra NOVA, hvor de ble informert om formålet med undersøkelsen, samt en kort gjennomgang av hvordan undersøkelsen skulle gjennomføres. Ved hver skole som skulle delta i undersøkelsen ble det rekruttert en kontaktperson som skulle utgjøre bindeleddet mellom NOVA og den enkelte skole. Alle elevene fylte ut spørreskjemaet i løpet av to skoletimer på skolen, og la skjemaet i en konvolutt som de selv limte igjen. På denne måten ble elevene sikret fullstendig anonymitet.

3.1.2 Forskningsetiske hensyn

I forkant av studiet fikk alle elever utdelt et samtykkeskjema som skulle undertegnes av elevenes forsatte, der det ble gjort oppmerksom på at det var frivillig å delta. Både datatilsynet og Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) ble informert om undersøkelsen. Ettersom undersøkelsen var anonym var det ikke nødvendig med konsesjonsplikt i henhold til personregisterlover (Valset & Øia, 2006).

3.1.3 Utvalg

Målsetting til hovedundersøkelsen Ung i Oslo 2006 var å undersøke alle elever som på undersøkelsestidspunktet gikk på de to siste trinnene på ungdomsskolen (9. og 10. klasse), samt alle elevene ved første trinn på videregående skole (grunnkurs). I undersøkelsen ble det samlet inn opplysninger om en rekke ulike tema som blant annet forhold til foreldrene, kriminalitet, rus og vold, religion, selvbilde og psykisk helse, fritid og venner, seksualitet (Valset & Øia, 2006). Det ble innhentet svar fra 11 519 elever. Svarprosenten ligger rundt på 93 prosent. Kjønnssammensetningen var likt fordelt med 48,8 prosent gutter og 51,2 prosent jenter.

Mitt utvalg

Utvalget som benyttes i dette studiet er begrenset til alle elever med pakistansk bakgrunn. Totalt 862 ungdommer kvalifiserer til å bli inkludert innenfor denne kategorien, i og med at de selv er født i Pakistan eller har to foreldre som er født i Pakistan. I forhold til kjønnsfordelingen er det omtrent like mange gutter 404 (47,3 %) og 450 jenter (52,7%).

3.2 Måleinstrumenter

3.2.1 Tilknytning til foreldrene

Spørreskjemaet inneholdt ni spørsmål som omhandlet ulike sider ved ungdommens tilknytning til sine foreldre. To av utsagnene var knyttet til det generelle familiemiljøet: om familiemedlemmene forsøker å unngå å svikte hverandre og om familiemedlemmene hjalp hverandre. Disse spørsmålene er plukket ut fra Family Environment Scale (FES, Moos & Moos, 1982, referert i Torgersen 2004). Fire av utsagnene omhandlet opplevd aksept fra foreldrene: i hvilken grad de opplevde å bli akseptert av sine foreldre, om de får ros av sine foreldre, om de får høre at de er dumme og håpløse, og om foreldrene er skuffet over dem. Disse spørsmålene er tatt ut fra Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA, Armsden & Greenber, 1987). De tre siste skildret nærhet til foreldrene, om de stolte på foreldrene, om de fortalte foreldrene om sine problemer, og om foreldrene merket når de var triste. Disse spørsmålene ble blant annet konstruert og brukt i Leila Torgersens doktorgradsavhandling (Torgersen, 2004). Spørsmålene hadde fem svaralternativer som varierte fra ”Stemmer helt” med en skåre på 1, til ”Stemmer ikke i det hele tatt” med en skåre på 5. Spørsmålene var i utgangspunktet inndelt i de tre overnevnte kategorier. En faktoranalyse viste at spørsmålene fordelte seg på to faktorer framfor de tre overnevnte kategorier. I tillegg ladet de spørsmålene som falt under den andre faktoren også på den første, og de to faktorene korrelerte (0.5). Derfor var mest hensiktsmessig å slå sammen alle de ni spørsmålene til én variabel selv om det da kan innvendes at skalaen dekker flere ulike sider ved ungdommens tilknytning til foreldrene. Allikevel er det god grunn til å anta at spørsmålene tapper ett og samme fenomen, nemlig ulike sider av opplevd tilknytning til foreldrene.

Den nye sammenslåtte variabelen hadde en minimum score på 9, for respondenter som hadde svart ”stemmer helt” på alle spørsmål, og en maks score på 45, for respondenter som hadde svart ”stemmer ikke i det hele tatt” på alle spørsmål. Ut fra dette ble det laget en skala fra 1-5 som representerte respondentenes relasjon til foreldrene der respondenter som hadde en samlet score mellom 9-15 ble klassifisert som å ha ”meget god relasjon” til foreldre, samlet score 16-22 ble ”god relasjon”, 23-29 ble ”middels relasjon”, 30-36 ble ”dårlig relasjon” og 37-45 ble ”meget dårlig relasjon”. To av spørsmålene; ”mor og far forteller meg ofte hvor dum jeg er” og ”mine foreldre er skuffet over meg” ble reversert for å passe inn i denne skalaen, ettersom at de var negativt ladet sammenlignet med de andre spørsmålene.

3.2.2 Generasjonskonflikter

Denne variabelen ble konstruert ut i fra to spørsmål. Det ene spørsmålet var knyttet til i hvor stor grad ungdommen opplevde at det var viktig for deres foreldre å leve etter deres hjemlands kultur og tradisjon. Det andre spørsmålet gikk ut på ungdommens egne ønsker om å leve etter foreldrenes opprinnelige kultur og tradisjoner. Til sammen måler denne variabelen i hvilken grad det er samsvar mellom foreldrenes og ungdommens ønsker i forhold til å opprettholde og leve etter foreldrenes kultur og tradisjoner. Svaralternativene varierte for begge spørsmålene fra ”Svært viktig”, ”Ganske viktig”, ”Uviktig” og ”Helst ikke”. Noen av respondentene krysset av på flere alternativer, som ble kategorisert som ”flere svar” i datamaterialet. Ettersom det ikke var hensiktsmessig å inkludere disse ble ”flere svar” omkodet som ”missing values” for å unngå at de påvirket resultatene uhensiktsmessig.

De to spørsmålene ble slått sammen til en dummyvariabel der hensikten var å få fram de ungdommene som selv ikke synes det var viktig å leve etter hjemlandets kultur, men som samtidig trodde dette var viktig for foreldrene. Med andre ord; ungdommene som opplevde at deres foreldre mener det er ”viktig” eller ”svært viktig” at de lever etter deres hjemlands kultur og tradisjoner, men som selv oppga at det var ”uviktig” eller ”helst ikke”, ble skåret som 1, mens de resterende fikk skåren 0.

3.2.3 Etnisk identitet

Etnisk identitet ble her målt gjennom 8 items bestående av spørsmål knyttet til etnisk tilhørighet (opplevd tilhørighet til etnisk gruppe, evaluering av egen etnisk gruppe, forhold til egne kulturelle tradisjoner). Denne skalaen er basert på Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM; Phinney, 1992). Phinney skiller ut tre sentrale dimensjoner i sin konstruksjon av et mål for etnisk identitet:

- *Egenidentifikasjon.* Dette handler om enkeltindividets subjektive opplevelse av tilhørighet til sin folkegruppes kultur, historie og røtter.
- *Atferd og aktiviteter orientert mot foreldrenes etniske gruppe.* I den grad ungdommen er aktiv i sammen med andre medlemmer av samme etniske gruppe i aktiviteter knyttet til deres kultur og tradisjoner.
- *Bekreftelse og tilhørighet.* Denne dimensjonen skal dekke selvtilfredshet og stolthet overfor egen bakgrunn.

Introduksjonen til spørreskjemaet er som følger *"I Oslo kommer folk i dag fra en rekke kulturer og folkegrupper. Noen eksempler på folkegrupper kan være norsk, pakistansk, kurdisk, samisk o.s.v. Spørsmålene nedenfor handler om hvordan du tenker og handler i forhold til din kulturelle tilhørighet og folkegruppe". Svaralternativene var rangert fra "helt enig", "nokså enig", "nokså uenig" og "helt uenig".* En ulempe med denne introduksjonen er at den ikke klargjør for ungdommen at det er mulig å identifiserer seg med flere folkegrupper. Spørsmålsbatteriet fanger likevel opp ulike former for tilknytning til foreldrenes etniske gruppe, og i hvilken grad og på hvilken måte barna orienterer seg rundt denne (Øia, 2007)

Kvantitative data gir oss mulighet til å undersøke om de ulike spørsmålsbatteriene av denne typen tenderer å opptre sammen med hverandre, slik at de danner ulike dimensjoner blant dem som svarer. Faktoranalyse er et analyse verktøy som ut fra korrelasjoner mellom ulike variabler eller utsagn, hjelper oss med å se om det er underliggende strukturer.

Tabell 3.2.3-1 Faktorløsninger (Varimax) for "etnisk identitet"

	Dimensjoner		
	Etnosentrisme	Åpenhet	Anomie
Jeg har en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe	.706		
Jeg føler sterk tilhørighet til egen folkegruppe	.691		
Jeg deltar aktivt i organisasjoner fra min egen folkegruppe	.684		
Jeg har prøvd å finne ut mer om min folkegruppe	.661		
Har forståelse av hva bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til egen og andre grupper	.613		
Jeg har en klar oppfatning om min bakgrunn	.611		
Jeg er stolt over min folkegruppe	.582		
Jeg tar del i min følegruppes tradisjoner	.578		

Jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper		.785	
Jeg liker å være sammen med folk fra andre folkegrupper		.766	
Jeg liker å møte folk fra andre folkegrupper		.678	
Jeg deltar i aktiviteter sammen med andre folkegrupper		.559	
Jeg skulle ønske at jeg tilhørte en annen folkegruppe			.784
Jeg føler ikke at jeg tilhører noen folkegruppe			.684
Jeg føler at jeg tilhører flere folkegrupper			.567

I tabell 3.2.3-1 kommer det frem tre dimensjoner som ikke helt stemmer overens med måleinstrumentets teoretiske forutsetninger. På en annen side er det denne fordelingen som best tilsvarer hvordan verdier og holdninger faktisk er fordelt blant ungdommen. I tråd med Øia og Vestels rapport fra 2007 som er basert på samme datamateriale som denne oppgaven, er faktorene blitt oppkalt for *ethnosentrisme*, som her utgjør den sterkeste faktoren. Denne faktoren kombinerer utsagn som både er knyttet til egenidentifikasjon, etnisk atferd, bekreftelse og tilhørighet (Vestel & Øia, 2007). Den neste dimensjonen – *Åpenhet* – handler utelukkende om tilknytningen til andre etniske grupper. I hvor stor grad liker den enkelte å bli kjent med, være sammen med og delta i aktiviteter sammen med medlemmer av andre folkegrupper. Den tredje dimensjonen, og helt klart den svakeste, fanger en situasjon der individet tilsynelatende ikke har noen klar etnisk identitet (Ibid.). På den ene siden innebærer den en tendens til å ønske å tilhøre en annen ”folkegruppe”. Samtidig rommer dimensjonen unge som vektlegger at de tilhører flere folkegrupper og unge som føler at de ikke tilhører noen folkegruppe i det hele tatt og et ønske om at de tilhørte en annen gruppe. Med andre ord er dimensjonen flertydig. Denne dimensjonen har blitt kalt for *Anomie*. I den videre analysen er det kun dimensjonen *Ethnosentrisme* som vil bli brukt ettersom det er ungdommens identifisering med sin etniske gruppe vi er interessert å se nærmere på.

3.2.4 Venner

Denne variabelen ble målt ved et spørsmål om hvor de fleste vennene deres kom fra, med alternativene ”Norge”, ”Mine foreldres hjemland” og ”Andre land”. Det var mest relevant å skille mellom respondenter som primært hadde venner fra Norge eller Pakistan. Derfor ble det konstruert en dummyvariabel der Norge=0 og Mine foreldres hjemland (Pakistan)=1. De som primært hadde venner fra andre land ble ekskludert fra analysen (system-missing).

3.2.5 Integrering

Målet for denne variabelen var å fange opp informasjon knyttet til i hvilken grad foreldrene er positive til ungdommens integrering i det norske samfunnet. Denne variabelen er basert på spørsmålet ”Er det viktig for dine foreldre at du lever etter norsk kultur og tradisjoner?” med svaralternativene: ”Svært viktig”(1), ”Ganske viktig”(2), ”Uviktig”(3) og ”Helst ikke”(4). En lav skåre indikerer at foreldrene er positive til ungdommens integrering i det norske samfunnet. Respondenter som hadde krysset av på flere av svaralternativene ble ekskludert fra studiet.

3.2.6 Krangling

Denne variabelen er basert på utsagnet ”I vår familie krangler vi ofte”. Her hadde ungdommen fem svaralternativer: ”Stemmer helt”(1), ”Stemmer ganske godt”(2), ”Stemmer omtrent”(3), ”Stemmer ganske dårlig”(4) og ”Stemmer ikke i det hele tatt”(5). En høy score på denne variabelen indikerer at ungdommen opplever lite krangling i familien.

3.3 Statistisk analyse

De statistiske analysene ble gjort ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS 17.00 for Windows.

Deskriptive data presenteres i form frekvenser og sentraltendenser, derav gjennomsnitt og typetallet (mode). Ettersom at variablene er kategoriske, kan typetall være et bedre mål på sentraltendens for de ulike variablene med tanke på tolkning av data framfor gjennomsnitt. Samtidig kan gjennomsnittet gi en god indikasjon på fordelingen av responser på de ulike variablene, derfor er begge inkludert. Korrelasjonsanalyser ble brukt for å studere bivariate sammenhenger mellom avhengig og uavhengige variabler, uttrykt gjennom Pearsons produktmoment koeffisient. Med en multipel regresjonsanalyse undersøkes den totale og unike effekten flere uavhengige variabler har på den avhengige variabelen. I denne oppgavens

analyser ble regresjon benyttet for å analysere direkte effekter av akkulturasjonsfaktorer på relasjonen mellom foreldre og ungdom.

4.0 Resultater

4.1 Deskriptiv statistikk

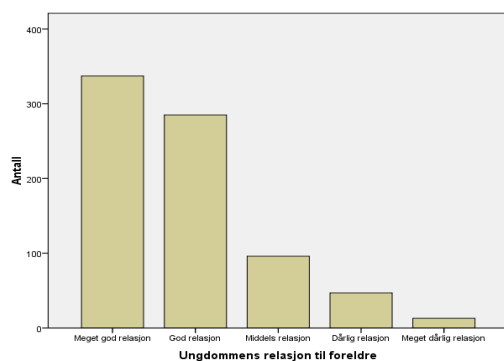
Tabell 4.1-1 Oversikt alle variabler

	N	Range	Gj.snitt	Mode
Tilknytningen til foreldre	778	1-5	1.86	1
Generasjonsforskjeller	835	DUMMY (0-1)	.09	0
Etnisk identitet	737	1-4	1.58	1
Venner	485	DUMMY (0-1)	.64	1
Integrering	840	1-4	2.63	3
Krangling	838	1-5	3.95	5

4.1.1 Tilknytning til foreldrene

Tilknytning til foreldre er oppgavens avhengige variabel. Av totalt 778 respondenter sier den største andelen (43.3%) de har et meget godt forhold til foreldrene (Mode=1). Deretter mener 36,6 % at de har et godt forhold til foreldrene. De resterende 20% av respondentene sier de har middels og dårligere forhold til foreldrene, hvorav kun 1,7 prosent hevder å ha et meget dårlig forhold til foreldrene.

Figur 4.1.1 Relasjon til foreldre fordeling

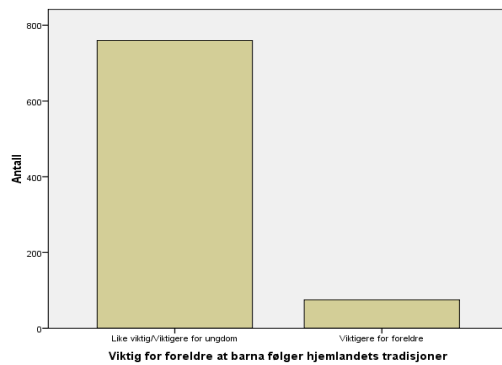

4.1.2 Generasjonsforskjeller

Generasjonsforskjeller ble inkludert som en dummy variabel for å trekke ut de ungdommene som mener foreldrene synes det er viktigere å bevare til egen kultur og tradisjon enn det ungdommene selv synes. Ut i fra tabell 4.1-1 kan vi se at gjennomsnittsskåren på denne

variabelen er på .09, og en mode på 0. Dette indikerer at ungdommene i utvalget i liten grad opplever at det er viktigere for deres foreldre at de bevarer hjemlandets kultur og tradisjon enn for dem selv. Figur 4.1.2 viser at under 10% av ungdommene i utvalget hevder de har foreldre som synes det er viktigere enn dem selv å ivareta egen kultur.

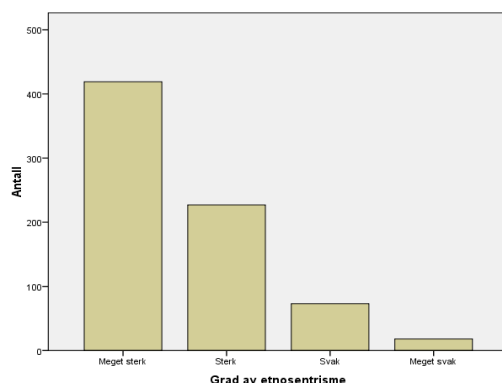
Figur 4.1.2 Generasjonsforskjeller

4.1.3 Etnisk identitet (Etnosentrisme)

Resultatene viser en tydelig tendens til etnosentrisme blant respondentene. Det hyppigst forekommende verdien for etnosentrisme er ”meget sterk” med 56,9% av responsene (mode=1), og det totale gjennomsnittet for utvalget ligger også nær denne verdien (1,58). Dette indikerer at en stor andel av ungdommene i utvalget identifiserer seg med sin pakistanske bakgrunn. Mindre enn 13 % av utvalget viste seg å angi svak eller meget svak grad av etnosentrisme, der kun 2,4% falt inn under sistnevnte kategori.

Figur 4.1.3 Etnosentrisme

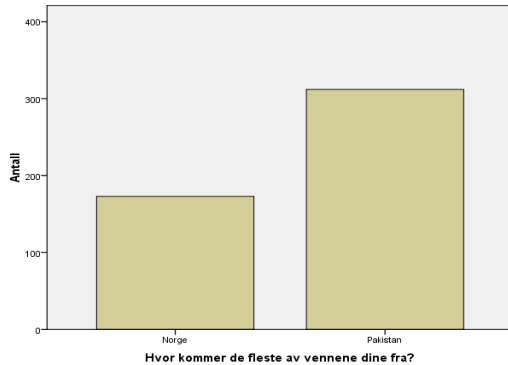

4.1.4 Venner

Figur 4.1.4 viser at de fleste av respondentene sier de primært har venner fra Pakistan (64.3%). Allikevel uttrykker over en tredjedel av utvalget at de hovedsakelig har venner fra Norge. Det er viktig å påpeke at denne variabelen hadde færrest totalt antall respondenter

(485), ettersom at alle som indikerte at de hovedsakelig hadde venner fra andre land enn Norge og Pakistan ble ekskludert fra studiet.

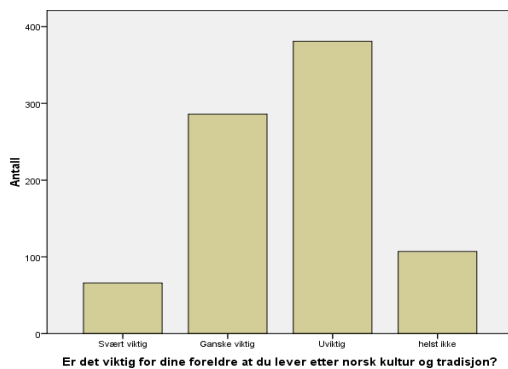
Figur 4.1.4 Venner

4.1.5 Integrering

Flertallet av respondentene mente at foreldrene så på det som ”uviktig” at de levde etter norsk kultur og tradisjoner. Hele 45,4% av utvalget svarte dette. Totalt hevdet 34 % allikevel at foreldrene så på det som ”ganske viktig”, og 7,9% så på det som ”svært viktig”. 12,7% svarte at foreldre ”helst ikke” ønsket at de skulle leve etter norsk kultur og tradisjoner.

Figur 4.1.5 Integrering

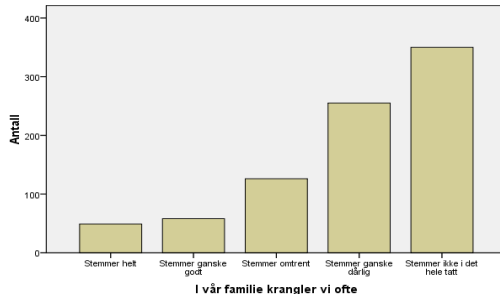

4.1.6 Krangling

Svaralternativet som forekommer oftest for denne variabelen er ”stemmer ikke i det hele tatt” (Mode =5) basert på utsagnet ”i vår familie krangler vi ofte”. Hele 41,8% av utvalget svarte dette. Det høye gjennomsnittet for responser på denne variabelen (3.95) indikerer at flertallet av respondentene uttaler at de opplever lite krangling i familien. Allikevel opplever nesten 30% at utsagnet stemmer ”omtrent”, ”ganske godt” og ”helt”, hvorav 6% hevder utsagnet

stemmer helt. Dette indikerer at en stor andel av respondentene i studiet opplever til tids ofte at det er krancling i hjemmet.

Figur 4.1.6 Krancling

4.2 Korrelasjoner

Korrelasjonsmatrisen for det samlede utvalget er presentert i Tabell 4.2-1 under. I det samlede utvalget vises det en positiv korrelasjon (.197**) mellom ungdommens relasjon til foreldrene og generasjonskonflikter. Dette indikerer at ungdommene som opplever en generasjonskløft også opplever dårligere forhold til sine foreldre. Videre viser tabellen en positiv korrelasjon mellom etnisk identitet (.376**) og ungdommens relasjon til foreldre. Det forteller oss at de som opplever å ha en sterk etnisk identitet også opplever å ha et nærere forhold til sine foreldre. I forhold til foreldrenes holdninger til barnas integrering i norske verdier og ungdommens relasjoner til foreldrene viser tabellen under en positiv korrelasjon (.175**), noe som indikerer at ungdommene opplever dårligere forhold til sine foreldre når de opplever at det er viktigere for foreldrene at ungdommen skal integreres i samfunnet. Venner korrelerer ikke signifikant med ungdommens relasjoner til foreldrene, med andre ord er ungdommens relasjon til foreldrene uavhengig av om de primært har venner fra Norge eller Pakistan. Det vises en negativ korrelasjon (-.502**) mellom krancling og relasjonen mellom foreldre og ungdom. Det betyr at jo bedre forholdet er mellom foreldre og ungdom desto mindre krancling er det. Tabell 4.2-1 viser at vi har belegg for å hevde at det er korrelasjoner mellom akkulturasjonsaspektene og relasjonen mellom foreldre og ungdom, med unntak av ”venner” variabelen. Ettersom at denne ikke er signifikant, ble denne variabelen fjernet fra videre analyse.

Tabell 4.2-1 Korrelasjoner

	1	2	3	4	5	6	7
Relasjon til foreldre	1						
Generasjonskonflikt	.197**	1					
Etnisk identitet	.376**	.233**	1				
Integrering	.175**	.044	.059	1			
Venner	.034	-.079	-.114**	.114*	1		
Krangling	-.502**	-.158**	-.197**	-.043	-.025	1	
Kjønn	.149**	-.002	.115**	-.022	-.078	.022	1

*= $p < .05$ **= $p < .01$

Dersom korrelasjonene mellom prediktorene hadde vært så høye (kanskje omtrent så store som 0,70-0,90), kunne vi ikke benyttet regresjonsanalyse på disse dataene. Det kunne ha gitt oss problemer med multikollinearitet. Dette er når én prediktorvariabel kan predikeres perfekt ut fra én annen prediktorvariabel. Når dette skjer, bryter analysen sammen. Dette har ikke vært et problem her.

Mens korrelasjonskoeffisienter kun forteller oss hvorvidt og i hvilken grad vi har samvariasjon mellom to variabler, vil regresjonsanalysen i tillegg gi oss predikerte verdier for hver enkelt enhet. Regresjonsanalyse handler om å finne kausale sammenhenger. Av flere årsaker er det sjelden vi i praksis kun har å gjøre med én enkelt uavhengig variabel. Det er særs få fenomener i psykologien som kun har en årsak. Dermed vil en forklaring som tar utgangspunkt i én uavhengig variabel bli mangelfull og lite realistisk.

I følgende regresjonsanalyse opereres det med fire uavhengige variabler, og én kontrollvariabel (kjønn). Det ble derfor gjennomført regresjonsanalyse for å undersøke effektforskjeller av akkulturasjonsaspekter på relasjonen mellom ungdom og foreldre (Tabell 4.2-2). Forklart varians, R square, er et mål på hvor god modellen er eller hvor godt summen av de uavhengige variablene forklarer variasjonen i den avhengige variabelen. Modellen nedenfor forklarer 37,6% av variasjonen i den avhengige variabelen. det vil si at 37,6% av variansen i "foreldre og ungdom relasjonen" blir forklart av de fire uavhengige variablene og den ene kontroll variabelen. Når en tar i betraktning at vi her har en modell med bare fem

prediktorer, og er klar over hvor mange andre forhold som kan tenkes å ha betydning, forklarer disse variablene en ganske stor andel av variansen i den avhengige variabelen.

Beta eller standardiserte regresjonskoeffisienter viser hvor sterkt hver enkelt prediktor predikerer kriterievariabelen når en har justert for de andre prediktorene. Til venstre for Beta-verdiene kan vi se de ustandardiserte regresjonskoeffisientene. Disse er i denne sammenheng mindre interessante, for størrelsene på disse avhenger av hvilken skala en har benyttet. I noen sammenhenger gir det likevel mening å bruke de ustandardiserte regresjonskoeffisientene.

Det viser seg i tabellen nedenfor at krangling har størst betydning for endringer i den avhengige variabelen. Beta-verdien er her på -0.394, og den er signifikant på $p < 0.00$ -nivået. Vi kan også se at krangling har mistet noe av sin prediksjonsevne. Dette kan vi se når vi sammenligner beta-koeffisienten med korrelasjonskoeffisienten for samme variabler i tabell 4.2-1. Korrelasjonen (eller den bivariante regresjonskoeffisienten) var her -0.502, men har altså sunket til -0.394. Det er fortsatt en negativ sammenheng mellom krangling og relasjonen mellom foreldre og ungdom som indikerer at dess mindre krangling i familien, dess bedre relasjon til foreldrene opplever ungdommene. De tre andre uavhengige variablene hadde en del mindre betydning enn krangling, og har oppnådd beta-verdier på 0,087 (Generasjonskonflikt), 0,272 (Etnisk identitet), og 0,177 (Integrering). Alle tre er likevel statistisk signifikante, noe som tyder på at de alle tre bidrar unikt til å predikere relasjonen mellom foreldre og ungdom.

Tabell 4.2-2 Regresjonstabell

Modell	Ustandardisert	koeffisiente	Standardiserte	t	Sig.
	e	r	Koeffisienter		
	B	Std. Error	Beta		
Generasjonskonflikt	.295	.148	.087	1.993	.047
Etnisk identitet	.357	.058	.272	6.169	.000
Integrering	.216	.051	.177	4.224	.000
Krangling	-.317	.035	-.394	-9.170	.000
Kjønn	.327	.082	.168	4.002	.000

5.0 Diskusjon

Hensikten med oppgaven var å undersøke hvordan ulike aspekter ved akkulturasjon som kan være med på å forklare variasjonen i den avhengige variabelen. Jeg begrenset derfor utvalget til en spesiell etnisk gruppe. Ungdom med pakistansk bakgrunn er valgt ut da jeg har hatt som utgangspunkt at familien har ulik betydning i de norske familiene sammenlignet med de pakistanske familiene. Valget henger også sammen med at dette er den eneste gruppen som er stor nok til at det er forsvarlig å gjennomføre statistiske analyser av. Følgende vil de metodologiske aspektene ved studiet bli diskutert. Deretter diskuteres resultatene i lys av hypotesene og tidligere forskning. Avslutningsvis drøftes implikasjoner for fremtidig forskning og implikasjoner for forebyggende arbeid.

5.1 Diskusjon av metode

Analysene i denne masteroppgaven er basert på et stort representativt utvalg med høy svarprosent, med tidligere utprøvde måleinstrument. Studiet har imidlertid visse metodologiske begrensninger som drøftes nedenfor.

5.1.1 Begrepsvaliditet

Begrepsvaliditet har å gjøre med i hvilken grad vi virkelig måler det vi ønsker å måle (Walsh & Betz, 2001). Måleinstrumentene som har blitt benyttet i denne studien er blitt brukt i en rekke studier, med forventede resultater. Dette gjelder både målene av familierelasjoner (Øia, 2003; Torgersen, 2004) og etnisk identitet (Valset & Øia, 2007; Torgersen, 2004). En viktig trussel mot dette studiets begrepsvaliditet er knyttet til bruk av selvrapporing i forhold til relasjonen mellom foreldre og ungdom. Mye av forskningen av forskjeller mellom barn og foreldre har i liten grad studert foreldrene direkte, men heller basert seg på ungdommens rapportering av sine egne og sine foreldres verdier (Sam, 1995). Det kan derfor være uklart om den relasjonen som blir rapportert av ungdommene gjenspeiler den faktiske relasjonen, eller simpelthen kun viser til en oppfatning ungdommen har. Ideelt sett burde det også blitt innhentet informasjon fra foreldrene. I tillegg har det vist seg at når ungdommer skal vurdere foreldres holdninger overvurderer ungdommen ofte generasjonskonflikter, særlig i enkelte etniske grupperinger. Dette har blitt avslørt gjennom studier der man har innhentet svar og sammenlignet begge generasjonene (Rosenthal, 1984). Videre har Rosenthal, Demetriou og Efkliides (1989) hevdet at sammenlignet med mødre og ungdommer har fedre en tendens til å underrapportere hyppighet og alvorligheten av konfliktene i familien. Dette gjelder særlig

spørsmål der svarene kan sees på som å sette respondentene i lite sosialt ønskelig lys (Hurh & Kwang, 1982; Ngyuen & Williams, 1988). Med østlige kulturers vektlegging av familieharmonisk (Triandis, 1990), kan det være grunn til å anta at pakistanske foreldre i større grad vil være motvillige til å rapportere konflikter med deres barn, ettersom det vil vise et lite ønskelig bilde av deres familier.

En annen trussel mot måleinstrumentets validitet kan være forskjeller i respons-bias; det vil si de systematiske forskjeller i hvordan de ulike etniske gruppene forholder seg til en skala (Torgersen, 2004). Det er mulig at enkelte grupper fra Asia blir påvirket av den kollektivistiske ide om at man ikke skal stikke seg ut fra resten av gruppen. Selv om dette er bare spekulasjoner, kan det imidlertid understreke viktigheten med å vite om eventuelle gruppeforskjeller skyldes forskjeller i responsene, eller om det gjenspeiler sanne kulturelle forskjeller.

5.1.2 Ytre validitet

Ytre validitet henspeiler til i hvilken grad resultatene fra mitt utvalg kan gjøres allment gjeldende for den generelle populasjonen. Statistisk signifikans gir en indikasjon på generaliserbarheten av resultatene. Et spørsmål kan være i hvilken grad mine resultater kan generaliseres til andre land. Ifølge Hofstede (1998) skårer Norge høyt på individualitetsdimensjonen enn mange andre vestlige land. Norge skårer også høyere på grad av likestilling mellom kjønnene sammenlignet med andre vestlige land. Det kan tenkes at dette kan påvirke kjønnsforskjeller i forhold til relasjoner mellom foreldre og ungdom, ettersom kjønnsrollene i Norge i mindre grad er i samsvar med tradisjonelle kjønnsrollemønstre. Dette kan både være med på å gjøre barn av innvandrere mer individualistiske og mindre kjønntypiske, noe som kan føre til flere kjønnsrollekonflikter mellom foreldre og barn i Norge enn i andre land.

I forhold til ”etnisk identitet” variabelen kan det innvendes at det er veldig forskjellig hvordan tidligere studier har valgt å måle dette. Dette understreker derfor at en må være forsiktig med å sammenligne funn fra dette studie med andre studier. Samtidig er det verdt å være bevisst på at sammenhengen mellom hva mennesker sier de er (etnisk selvidentifikasjon) og hva de faktisk gjør (etnisk involvering), eller hvordan de føler (etnisk stolthet), kan variere (Phinney, 1990). Ikke alle ungdommer har et bevisst forhold til dette, og kan derfor legge mye

forskjellig i begrepet etnisk identitet. Allikevel er måten denne oppgaven har målt etnisk identitet også vært anvendt i andres studier med forventede resultater (Torgersen, 2005; Øia, 2003).

Videre kan det være viktig å spørre i hvor stor grad mine resultater kan generaliseres til å gjelde resten av Norge. Den stadig økende andelen av innvandrere i Oslo gjør at innvandrerungdom som vokser opp i byen i større grad har mulighet til å omgås med andre barn og unge med innvandrerbakgrunn. Muligheten for å danne etnisk homogene nettverk er sådan mye sterkere til stede i Oslo enn andre steder i landet hvor andelen av innvandrere er mye mindre. Dette gjør at den observerte sammenhengen mellom en sterk etnisk identitet og god relasjon til foreldrene kan være avhengig av tilstedeværelsen av andre barn med samme etniske bakgrunn. Samtidig er det viktig å understreke at utvalget mitt er begrenset til å gjelde tre alderskohorter. I hvor stor grad vi vil finne de samme resultatene hos et yngre eller et eldre utvalg vil derfor være et åpent spørsmål. Replisering av min studie med et annet utvalg anbefales derfor for å kunne validere resultatene og for å kartlegge mulige forskjeller i alder.

5.1.3 Reliabilitet

Reliabilitet er et mål på hvorvidt man måler noe på en systematisk, og dermed også repeterbar måte. En tilstrekkelig grad av reliabilitet er viktig for validiteten til instrumentet, samt for fortolkningen av resultatet. Da alle ungdommene i dette utvalget ikke har norsk som morsmål er det nærliggende å anta at noen hadde problemer med å forstå spørsmålene. Manglende språkferdigheter kan føre til trøtthet og vanskeligheter med å konsentrere seg, spesielt mot slutten av spørreskjemaet. Dette kan føre til inkonsekvent respondering, noe som kan utgjøre en trussel mot reliabiliteten.

Det er likevel viktig å være oppmerksom på at man kan oppnå en høy alfareliabilitet, uten å legge merke til at måleinstrumentet faktisk inneholder to eller flere underdimensjoner. For å oppdage dette er det nødvendig å kjøre faktoranalyse av instrumentet. På spørsmål knyttet til relasjoner til foreldrene viste faktoranalysen to distinkte dimensjoner. Ettersom disse to dimensjonene korrelerte, og for at vi skal unngå multikolinearitetsproblemer, var det hensiktsmessig å slå disse to sammen til en skala. Spørsmålene om etnisk identitet, utviklet av Phinney (1992) ble også faktoranalysert. Som vist tidligere, viste det seg også her at jeg fikk flere underdimensjoner.

5.2 Resultatdiskusjon

Det er kun et lite utvalg av de siste tjue års forskning som har fokusert på å vise at innvandrerungdommen har en oppvekstsituasjon som er distinkt forskjellig fra majoritetsbefolkningens ungdom (Torgersen, 2004). Det blir hevdet av flere psykologer at skal man forstå seg på ungdommer i dag er det viktig å ta i betraktning denne kunnskapen (Fuligni, 1998; Szapocznik & Kurtines, 1993). Hovedhensikten med studiet var å undersøke hvordan relasjonen mellom foreldre og ungdom hos pakistanske familier i Oslo kan påvirkes av dimensjoner i akkulturasjon. Et sekundært mål var å se om det var noen forskjeller mellom jenter og gutter. Følgelig vil det bli drøftet resultater i lys av teori og empiri. Det viste seg at de teoretiske resonnementene i stor grad samsvarte med resultatene. I hovedtrekk kan man si at de fire aspektene ved akkulturasjon, sett bort i fra venner, kan relateres til ungdommens opplevelse av å ha et godt familiemiljø i dette utvalget.

5.2.1 Generasjonskonflikt mellom ungdom og foreldre

Tidligere forskning viser at ungdommer tilegner seg vertssamfunnets verdier mye raskere enn sine foreldre og at denne diskrepansen i verdier fører til konflikter hos innvandrerfamilier (Matsuoka, 1990; Nguyen & Williams, 1989; Rosenthal, Ranieri & Klimidis, 1996). Mange forskere begrunner dette med vektleggingen av kollektivistiske og individualistiske verdier for barneoppdragelsen (Fuligni, 1998; Østberg, 2003). På bakgrunn av dette ble det dannet følgende hypotese:

H1: Ungdommer har et dårligere forhold til sine foreldre, dersom de opplever at foreldrene i mye større grad enn de selv vektlegger å ivareta egen tradisjonelle kultur.

Ut ifra de teoretiske resonnementene, var det ventet en positiv sammenheng mellom foreldre og ungdomsrelasjonen og ungdommens opplevelse av at foreldrene vektla kulturelle tradisjoner i større grad enn det de selv gjorde. Det viste seg at det var en svak, men signifikant positiv sammenheng ($r=.087$). Dette støtter forskingshypotesen. Resultatene i denne undersøkelsen viser at de ungdommer som i større grad opplever at det er viktigere for deres foreldre enn dem selv og opprettholde hjemlandets kulturelle tradisjoner, rapporterer et dårligere forhold til sine foreldre. Det forteller oss at det er en sammenheng mellom disse to variablene, men sier imidlertid ikke noe om årsaksretningen.

Tidligere forskning understreker at innvandrerungdom i mindre grad enn sine foreldre er opptatt av å opprettholde tradisjonelle verdier, og i større grad er tilbøyelige for å forme seg etter majoritetssamfunnets krav om atferd og meninger (Rosenthal, 1984; Matsouka, 1990; Phinney, 1990). Denne generasjonskløften i atferd og verdier kan resultere i kulturkonflikter mellom foreldre og ungdom (Nguyen & Williams, 1988). I dette studiet ble det oppnådd resultater som til en viss grad kan sies å støtte dette. Det mest interessante funnet var imidlertid at det kun var 9% av de pakistanske ungdommene i utvalget som svarte at de opplevde at det var viktigere for deres foreldre enn for de selv at de opprettholdt pakistanske tradisjoner. Mens 91% prosent svarte at det var "like viktig/viktigere" at de levde etter pakistanske tradisjoner. Dette er i tråd med tidligere forskning som peker på at den sterke forpliktelsen og lojaliteten unge med innvandrerbakgrunn føler overfor sine foreldre er den viktigste motivasjonen for å bevare familiens tradisjonelle kultur (Fuligni, 1998; Fuglerud & Engebriksen, 2007; Mørck, 1998; Liden, 2005). Det kan derfor være interessant å inkludere foreldrenes responser på dette emnet i senere studier, samt se på hvilken grad det er samsvar mellom foreldrene og ungdommenes holdninger. Ungdommer viser en form for empati med sine foreldre i forhold til å oppdra barn i en kultur som er så ulik den de selv har vokst opp i (Østberg, 2003). Dette henger også i tråd med Sam (1995) sine resultater som viser at ungdom med ulike kulturelle bakgrunn bosatt i Norge, i stor grad ivaretar foreldrenes tradisjoner og kultur og i stor grad identifiserer seg med den. Det kan sies at det ble funnet tendenser til dette i mitt utvalg.

5.2.2 Etnisk identitet

En viktig del av akkulturasjon er etnisk identitet. Foreldre utgjør barnas nærmeste representant for deres felles kulturelle bakgrunn. Med utgangspunkt i dette ble denne hypotesen utledet:

H2: Ungdom med en positiv etnisk identifisering har bedre forhold til sine foreldre

Ut i fra det teoretiske resonnementene tidligere i studien, var det ventet signifikante betaverdier. Dette stemmer overens med resultatene som viser at "Etnisk identitet" har en signifikant unik effekt på relasjonen mellom foreldre og ungdom ($r=.272$), noe som betyr at vi ikke trenger å forkaste forskningshypotesen. Resultatene viser at ungdommer som opplever å ha en positiv etnisk identitet også har et nærmere forhold til sine foreldre. Etnisk identitet ble

her definert som i hvilken grad ungdommene identifiserte seg med egen gruppe (Phinney, 1990). Resultatene her kan sies å være i tråd med studier fra USA som viser at det er en positiv sammenheng mellom en sikker etnisk identitet og gode familierelasjoner for innvandrere (Ward et al., 2001). Videre er det i tråd med et indisk studie (Farver, Badha & Narrang, 2002) hvor det ble funnet at når både foreldre og ungdom velger samme akkulturasjonsstrategi, ble det rapportert mindre konflikter. Vi kan imidlertid ikke si noe om årsaksretningen. Det vil si at vi vet ikke om det er ungdommens gode forhold til foreldrene som medfører at de identifiserer seg med deres etniske bakgrunn, eller om det deres etniske identifisering som fører til at de har et godt forhold til sine foreldre.

5.2.3 Ungdommens valg av venner

Med økende alder oppstår et økende behov for å orientere seg bort fra foreldrene og mot jevnaldrende venner (Øia, 2000). Mens forholdet til foreldrene anses som noe ungdommene er tilskrevet, er sosial kontakt med jevnaldrende venner i større grad noe ungdommen selv har valgt (Frønes, 1994). Det ble her antatt at jo mer involverte de unge er med venner i de norske miljøene, desto mer mister foreldrene sin kontroll, sammenlignet med de som har flest venner fra samme etniske gruppe. Med utgangspunkt i dette ble denne hypotesen utledet:

H3: Pakistansk med flest norske venner vil ha et dårligere forhold til sine foreldre

Det er tidligere vist til forskning som tilsier at pakistanske ungdommer i Norge har en tendens til å ha flere venner fra Pakistan i ungdomsalderen enn norske (Prieur, 2004; Østberg, 2003). Dette blir begrunnet med at norske venner kan fremstå som en trussel for familierelasjonen ettersom samhandling med det motsatte kjønn er vanlig i norske miljøer, men som er mindre akseptabelt i det pakistanske miljøet. I min undersøkelse rapporterer 64,3 prosent av de pakistanske ungdommene at de har venner fra Pakistan. Berry og kolleger (2006) fant også at de fleste innvandrerungdom har en tendens til å være sammen med jevnaldrende fra samme etniske bakgrunn som dem selv. Dette funnet kan også sies å være gjeldene for pakistanske innvandrerungdom i Oslo. Det ble imidlertid ikke funnet noen signifikant sammenheng mellom ungdommens venner og deres relasjon til foreldrene, og forskningshypotesen må dermed forkastes. Dette er i samsvar med Sam (1995) sin studie som ikke fant det å ha norske venner som en trussel mot familieverdier. Hva som kan være årsaken til at valg av venner ikke har noen betydning for relasjonen mellom foreldre og ungdom er et åpent spørsmål. En

hypotese for fremtidig forskning kan være at de tilbringer tiden på skolen sammen med norske venner, men har flest pakistanske venner i fritiden, som også deres foreldre kjenner til. En annen interessant hypotese ville vært å undersøkt i hvor stor grad foreldrene har kjennskap til ungdommens vennekrets. Østberg (2003) fant i sin studie at de fleste pakistanske ungdommene løy til sine foreldre i forhold til hvem de er sammen med på fritiden. Dette gjaldt spesielt guttene som hadde norske kjærester.

5.2.4 Foreldrenes holdninger til ungdommens integrering i norske verdier

Tidligere forskning viser at innvandrerforeldre ofte er redde for å slippe sine barn ut i et samfunn som de selv har lite kjennskap til, og at denne usikkerheten medfører til at det blir enda viktigere for foreldrene å ivareta egne kulturelle tradisjoner og overføre disse på barna. På denne måten forsvarer de familien mot å gå i oppløsning. Med utgangspunkt i dette ble denne hypotesen utledet:

H4: Ungdommer med foreldre som har positive holdninger knyttet til deres integrering i Norge, har et godt forhold til foreldrene.

I mine resultater viste det seg at foreldrenes holdninger til ungdommens integrering i norske verdier hadde en signifikant, men svak sammenheng til relasjonen mellom foreldre og ungdom. Betaværdien ($r=.117$) er signifikant ($p<.00$). Det er likevel en positiv sammenheng, noe som forteller oss jo mer positive foreldrene er til ungdommens integrering i norske verdier, desto bedre er relasjonen mellom foreldre og ungdom. Resultatene kan imidlertid ikke si noe om årsaksretningen. Vi vet ikke om det er foreldrenes positive holdning som fører til gode relasjoner, eller om det er en god relasjon mellom foreldrene og ungdom som fører til at foreldrene er positive til ungdommens integrering i norske verdier.

Et viktig funn er at 45,4% av de pakistanske ungdommene mener at foreldrene deres synes det er "uviktig" at de lever etter norske verdier, og 12% rapporterer at foreldrene deres "helst ikke" vil at de skal det. Dette funnet kan ses i tråd med tidligere studier som påpeker at innvandrerforeldre er bekymret for å slippe barna sine ut i et samfunn de selv ikke har kjennskap til. Ettersom familien blir regnet som en betydningsfull kontekst som setter rammer for hvordan barn oppfatter den sosiale verden (Fuligni & Flook, 2005), er det derfor rimelig å

anta at dersom foreldre ser viktigheten med barns tilpasning i samfunnet vil dette kunne medføre til en positiv holdning til integrering.

5.2.5 Krangling med foreldrene

Med utgangspunkt i teorier som pekte i retning av at funksjonelle familien er de hvor barn føler seg elsket og støttet (Noller & Callan, 1991), ble denne hypotesen utledet:

H5: Ungdommer som krangler ofte med sine foreldre har et dårligere forhold til sine foreldre.

Dette er den uavhengige variabelen som alene forklarte mest av variasjonen på relasjonen mellom foreldre og ungdom ($r = -.394$) i dette utvalget. Ettersom den har et negativ fortegn forteller det oss at jo mindre krangling ungdommen opplever desto bedre forhold til foreldrene har ungdommen. Den forteller oss imidlertid ikke om det er på grunn av mindre krangling at ungdommene har et bedre forhold til sine foreldre, eller om det er et godt forhold med foreldrene som medfører til mindre krangling.

Resultatene viser at 41,8% svarer ”stemmer ikke i det hele tatt” på om det er mye krangling i deres familie. Fraværet av ”ungdoms opprør” kan tolkes på flere måter. For det første kan det forstås gjennom at kanskje et slikt opprør i større grad er en myte enn en sannhet blant vestlige ungdom (Pedersen, 2004). For det andre kan det være rimelig å anta årsaken til at de pakistanske ungdommene rapporterer at de krangler lite er at ungdommen opplever en sterk forpliktelse og lojalitet overfor sine foreldre (Fulgerud & Engebriksen, 2007). For det tredje kan det være at forhandlingselementet gjør at de store konfliktene uteblir (Østberg, 2003).

Det at ungdommene rapportere lite krangling, er ikke ensbetydende med at de har en åpen dialog hjemme. En hel del informasjon kan holdes tilbake for å unngå konflikter med foreldrene. Det hadde vært interessant å sett hvordan de pakistanske ungdommene gjør opprør og reforhandler roller med sine foreldre. Som vi har sett i teorikapittelet kan det tenkes at pakistanske ungdom har andre handlingsmønstre som psykologisk sett har den sammen funksjonen som krangling. Det kan derfor være grunn til å anta at dersom krangling hadde vært definert på en annen måte, hadde vi kanskje fått andre resultater.

5.2.6 Kjønn

I tillegg til å se på de uavhengige variablene ble det kontrollert for effekten av kjønn på samtlige variabler. Det var en signifikant sammenheng mellom kjønn og den avhengige variabelen ($r=.133$). Selv om den standardiserte betaen for denne variabelen var nokså lav indikerer dette at jentene i utvalget har bedre relasjon til sine foreldre enn guttene.

Med unntak av grad av etnisk identitet var det ingen signifikante korrelasjoner mellom kjønn og de uavhengige variablene. Etnisk identitet korrelerte svakt med kjønn (.112), noe som betyr at jentene i utvalget uttrykker en noe sterkere opplevd grad av etnisk identitet enn guttene. En independent sample t-test gav de samme resultatene. Det ble også forsøkt å regne ut eventuelle interaksjonseffekter av kjønn og de ulike uavhengige variablene på den avhengige variabelen. Ingen av disse var signifikante. Dette impliserer at selv om det er en sammenheng mellom kjønn og den avhengige variabelen, skyldes denne sammenhengen i liten grad kjønnsforskjeller i de uavhengige variablene som er inkludert i dette studiet. Årsaken til at jenter viser en tendens til å ha bedre relasjon til foreldrene kan derfor forklares av andre årsaker enn de som dekkes av de uavhengige variablene. Allikevel vil det være interessant å diskutere mulige årsaker til at jenter opplever en bedre relasjon til foreldrene enn det gutter gjør. En tolkning av dette kan være at funnene reflekterer de ulike kjønnsrolleforventningene i individualistiske kulturer sammenlignet med kollektivistiske kulturer, som i større grad hindrer jentene i å bryte sin lojalitet overfor foreldrene. Som vi har sett blir det også i den pakistanske kulturen i større grad vektlagt at jenter skal videreføre foreldrenes kulturelle tradisjoner. Det kan derfor være rimelig å anta at oppdragelsen av jenter er noe strengere enn hos gutter. Kvinnene får en slags kulturbærende rolle og det blir hevdet at mange jenter med innvandrerbakgrunn opplever familiesamholdet som en viktig verdi. Larsen (2004) viser at jentene er oppdratt til å se seg selv som en del av en større sammenheng, og selv om det skaper vanskeligheter, står familietilknytning og dermed ansvar sentralt for jentene. Denne sterke tilknytningen til familien kan dermed gjøre det vanskelig å bryte med familien.

I tillegg belyser studier hvordan grensen mellom å være en ærbar jente framfor ”fornorsket” voktes og opprettholdes gjennom sladder og rykter. Mørck (1998) viser hvordan denne sosiale kontrollen begrenser jentenes bevegelsesfrihet. Unge jenter skal forvalte sin identitet uten å bli stemplet som ”hore”, som ofte blir brukt som betegnelse på jentene som er tydelig ”fornorsket”. Ifølge Fangen og Thun (2007) blir grensene for hva som er tillatt forvaltet ulikt av ulike aktører. En ung pakistansk kvinne kan risikere stemping fra både jevnaldrende med

norsk bakgrunn, samt vel så mye stemping fra voksne med samme etnisk bakgrunn. I følge Fangen (2007) vil innvandrerungdom som prøver å adoptere en norsk identitet, ofte ende opp med å definere seg etter sin etniske identitet allikevel. Dette fordi de tilskrives denne identiteten både av sin egen gruppe og av norske.

5.3 Implikasjoner for fremtidig forskning

Dagens barn og ungdom er den første generasjonen i Norge som virkelig vokser opp i et flerkulturelt samfunn. Dette innebærer et behov for forskningsbasert kunnskap om hvordan flerkultur påvirker psykologiske prosesser. Det er derfor helt grunnleggende å utvikle en kunnskapsbase om hvordan migrasjonskonteksten setter rammer for barnas handlingsrom i det norske samfunnet. Innvandrerforskningen i Norge er på et tidlig stadium. En relativ kort innvandringshistorie kombinert med lite forskning og sprikende resultater gjør det mer vanskelig å trekke konklusjoner.

Det tydeligste funnet i denne masteroppgaven gjaldt betydningen av krancling for relasjonen mellom ungdom og foreldre. Fremtidig forskning burde gå nærmere inn på hva som skaper problemer for samhandlingen mellom foreldre og ungdommen ved å undersøke bakenforliggende årsaker. Kvalitative tilnærminger, kombinert med kvantitativ data, vil kunne gi en enda dypere forståelse av de prosessene som foregår i disse familiene.

I forhold til etnisk identitet kan det være hensiktsmessig å inkludere den kulturelle identifiseringen. Når en pakistaner har få pakistanske venner, og sjelden eller aldri går i moskeen, kan dette være et tegn på at han har svak tilhørighetsfølelse, og en lav kulturell identifisering i forhold til pakistansk kultur. Like fullt kan han identifisere seg som pakistaner. Hvis vi kun ser på hans etniske identifisering kommer ikke forskjellene i forhold til andre pakistanere når det gjelder kulturell identifisering frem. Kanskje er det forhold ved den kulturelle identifiseringen som henger sammen med ungdommens relasjon til foreldre.

Når det gjelder betydningen av etnisk identitet, kan det i fremtidig forskning være viktig å undersøke betydningen av det å leve i et flerkulturelt felleskap sammenlignet med det å bo i et område med færre unge med innvandrerbakgrunn. Analysene i denne masteroppgaven baserer seg på et studie av ungdom i Oslo. Det vil derfor være nødvendig for fremtidig forskning å undersøke om vi vil få de samme resultatene i andre byer og på mindre steder med langt færre innbyggere med innvandrerbakgrunn. I slike områder vil innvandrerungdommen i større

grad være tvunget til å forholde seg til jevnaldrede med norsk bakgrunn. Det samme gjelder deres foreldre. Videre kunne det vært interessant å belyse de endringsprosesser foreldrene selv gjennomgår. Dette kan være med på å gi et mer helhetlig bilde av etniske minoriteters foreldre og deres relasjoner til sine barn.

Til slutt vil det være viktig for fremtidig forskning å undersøke forskjeller mellom første- og andregenerasjons innvandrere. I denne masteroppgaven har skillet mellom første- og andregenerasjons innvandrere blitt trukket mellom foreldre og barn. Et viktig spørsmål er derfor om det er en forskjell mellom første og andregenerasjons innvandrerungdom. En rekke forskere argumenterer for at disse gruppene må studeres separat (Cuellar, 2000; Øia, 2000). De siste årene har forskning lagt hovedvekt på innvandrerens barn (andregenerasjons innvandrere) og deres oppvokst i Norge. Det blir hevdet at deres tilpasning til samfunnet skiller seg fra foreldrenes, og andre barn som selv har innvandret. For fremtidig forskning kan det være interessant å ta i betraktning om respondentene er første eller andregenerasjons innvandrere, samt eventuell alder ved ankomst til Norge som aspekter ved akkulturasjon. Studier viser at med økt botid i majoritetssamfunnet, vil innvandrerungdommen i mindre grad være tilbøyelige for deres opprinnelige kulturelle verdier. Noe som igjen kan øke konfliktene med foreldrene (Liebkind, 1993; Rick & Forward, 1992; Szapocznik & Kurtines, 1993). I tillegg til dette vil et større fokus på kjønn i videre forskning kunne bidra til å øke innsikten i innvandrerfamiliers tilpasning i Norge, da dette studiet viser at det er forskjell på jenter og gutters relasjon til foreldrene.

5.4 Implikasjoner for forebyggende arbeid

Innvandrerungdom stilles overfor en rekke utfordringer som gjør deres oppvekstssituasjon annerledes enn ungdommer fra majoritetsbefolkningen. Det er derfor nødvendig at dette reflekteres over i forebyggende arbeid. Funnene viser at etnisk identitet fremstår som å være bra for familierelasjonene hos pakistanske familier bosatt i Oslo. Et viktig element i ungdommens sterke identifisering med egen etniske gruppe kan være at en rekke personer med innvandrerbakgrunn i seinere år har markert seg positivt i den norske offentligheten. Blant pakistanere finnes det både advokater, politikere, komikere, skuespillere, journalister, artister og andre som tar del på viktige offentlige arenaer. Disse menneskene kan fremstå som viktige rollemodeller og kan fungere som viktige bidragsyttere til korrigeringen av de negative stereotypene som ofte får mye medieoppmerksomhet. Et økt fokus på mennesker med

innvandrerbakgrunn som gjør det godt, kan føre til en styrking av selvfølelsen. Over tid kan det bli enklere å identifisere seg med egen gruppe når slike positive eksempler forankrer seg som det dominerende bildet av innvandrerbefolkningen. På denne måten kan mediene ha en viktig funksjon i forebyggende arbeid.

Ettersom etnisk identifisering viser seg å føre til gode relasjoner mellom foreldre og ungdom, kan et viktig forebyggingstiltak være å skape en bedre dialog mellom foreldre og ungdom. På denne måten kan ungdommens sterke etniske identifisering bli formidlet til foreldrene. En slik formidling kan også tenkes å berolige innvandrerforeldre som ofte uttrykker en form for bekymring da de skal slippe barna sine ut i et samfunn som de selv ikke har oppvokst i. Et tiltak kan være å organisere foreldresamarbeid. På denne måten kan foreldre formidle erfaringer knyttet til det å oppdra barn i et samfunn med svært ulike tradisjoner og verdier de er vant med fra hjemlandet. På den ene siden kan slike grupper fungere som et nettverk og gi foreldrene en tilhørighet og følelsen av at de ikke er alene, i tillegg kan slike grupper gi foreldrene økt forståelse og trygghet i forhold til storsamfunnet og offentlige instanser.

6.0 Oppsummering av hovedfunn og konklusjon

Analyser av innvandrere og deres tilpasning i Norge differensierer ofte ikke mellom forskjellige grupper innvandrere og flyktninger. Dersom man skal forstå de prosessene som påvirker tilpasning, er det imidlertid nødvendig også å se på de betingelser som forskjellige grupper lever under (Engebriksen & Fuglerud, 2007). Denne masteroppgavens viktigste bidrag har vært å begrense utvalget til kun å gjelde ungdom med pakistansk bakgrunn, og deretter diskutere hvordan en flerkulturell oppvekst påvirker deres relasjon til foreldrene sine. Første del av oppgaven konsentrerte seg om betydningen av flerkultur og relasjonen mellom foreldre og ungdom i et forsøk på å besvare problemstillingen: *Hvordan påvirker akkulturasjon relasjonen mellom foreldre og ungdom i pakistanske familier?* Det ble fokusert på en rekke ulike aspekter ved akkulturasjon som tidligere forskning har vist hører sammen med ungdommers relasjon til foreldrene. Disse aspektene er: (1) Generasjonskonflikt mellom foreldre og ungdom på grunn av ulike vektlegging av majoritetens og egne opprinnelige tradisjoner og verdier. (2) I hvor stor grad den pakistanske ungdommen identifiserer seg med sin etniske bakgrunn. (3) Ungdommens valg av norske eller pakistanske venner. (4) Ungdommens oppfattelse av foreldrenes holdninger til deres integrering av norske verdier. (5) Om ungdommene har inntrykk av at det ofte er krangler i deres familie.

Det eneste aspektet som ikke viste å ha en signifikant sammenheng med ungdommenes relasjon til foreldrene var ungdommenes valg av venner.

Generelt sagt: Det kan sies at den kulturelle distansen mellom deres opprinnelige kultur og det nye samfunnet kan true familieharmonien i de pakistanske familiene, men når kjerneverdiene i deres kultur blir ivaretatt ser det ut til det fører til bedre familierelasjoner. Disse sterke familiebandene er mulige, ettersom ungdommer fra kollektivistiske samfunn ofte utsetter kravet om å være autonome til senere enn deres jevnaldrende fra majoritetsbefolkningen gjør (Kwak, 2003).

Hovedkonklusjonen av studien er at:

- 1) De fleste innvandrerungdommene med pakistansk bakgrunn opplever å ha et nært og godt forhold til sine foreldre.
- 2) Etnisk identitet og foreldre som er positive til ungdommens integrering i norske verdier har en positiv sammenheng med relasjonen mellom foreldre og ungdom, mens generasjonskonflikter og kringling har negativ innvirkning på relasjonen mellom foreldre og ungdom.
- 3) Jenter har et bedre forhold til sine foreldre sammenlignet med guttene, dog kan disse forskjellene ikke forklare ut fra de uavhengige variablene fra dette studiet.

7.0 Referanser

Aarset, M. F., Liden, H. & Seland, I. (2008). *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg – en kunnskapsstatus*. Institutt for samfunnsforskning

Aarset, M. F. & Sandbæk, M. L. (2009). *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst*. Institutt for samfunnsforskning.

Alba, R. (1990). *Ethnic Identity: The transformation of White America*. Yale University Press, New Haven, CT.

Armsden, G.C., & Greenberg, M.T. (1994). Inventory of parent and peer attachment (IPPA). I: J. Fischer & K. Corcoran, *Measures for clinical practice: A sourcebook*. (2nd Ed. s. 486-495). New York: Free Press.

Assal, M. A. M. (2003). Beyond Labelling: Somalis and Sudanese in Norway and the challenge of homemaking. Dept. of social anthropology. Bergen, University of Bergen:240

Bashir, M. R. (1993). Issues of immigration for the health and adjustment of young people. *Journal of Pediatrics and Child Health, 29, Supplement vol 1, s. 42-45*

Berry, J. W. (1980). Social and cultural change. I: H. C. Triandis, & R. W. Brislin (Eds.), *Handbook of cross-cultural psychology: Social psychology* vol. 5, s. 211-279. Boston: Allyn and Bacon.

Berry, J. W. (1990). Psychology of acculturation. I: J. Berman (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation 1989: Cross-cultural Perspectives* (s. 201-234). Lincoln: Nebraska University Press

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaption. *Applied psychology: An international Review, vol 46(1), s. 5-68*

Berry, J.W., Phinney, J.S., Vedder, P., & Liebkind, K., (2006). The Acculturation Experience: Attitudes, Identities, and Behaviors of Immigrant Youth. I: J.W., Berry, J.S., Phinney, D.L Sam, & P., Vedder, (2006) *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. (ss.71-116). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied Psychology: An International Review, vol 38, s. 185-206*

Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology: an international review, vol 55(3), s. 303–33*.

Berry, J. W., Phinney, J.S., Kwak, K., & Sam, D.L., (2006). Introduction: Goals and Research Framework for Studying Immigrant Youth. I: J.W., Berry, J.S., Phinney, D.L., Sam, & P.,Vedder. *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. (s.1-14). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers

- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall, M.H., & Dasen, P.R. (2002). *Cross-cultural psychology* (2.end ed.). Cambridge Press.
- Berry, J. W., & Sam, D. L. (1997). Acculturation and adaption. I: J. W. Berry, M. H. Segall, & C. Kagitcibasi (Eds.). *Handbook of cross-cultural psychology: vol. 3. Social behavior and applications*. Boston: Alvin & Bacon.
- Booth, A., Crouter, A., & Landsdale, N. (1999). *Immigration and the family: Research and policy on U.S. immigrants*. NJ: Erlbaum.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Cambridge: Harvard University Press
- Bullcroft, R.A., Carmody, D.C., & Bulcroft, K.A. (1996). Patterns of parental independence giving to adolescents : variations by race, age, and gender of child. *Journal of Marriage and the Family*, s. 866-833.
- Canales, G. (2000). Gender as subculture: The first division of multicultural diversity. I: I. Cuellar & F.A. Paniagua, (Eds.) *Handbook of multicultural health: Assessment and treatment of diverse populations*. (s. 63-77). San Diego: Academic Press.
- Chiu, M. L., Feldman, S. S., & Rosenthal, D. A. (1992). The Influence of immigration on parental behaviour and adolescent distress in Chinese families residing in two Western nations. *Journal of Research on Adolescence* ,vol 2(3), s. 205-239.
- Chun, K.M., & Akutsu, P.D.(2003). Acculturation processes among ethnic minority families. I: K.M. Chun, P. Balls Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurment, and applied research* (s. 95-119). Washington, DC: American Psychological Association.
- Collins, R. (1994). *Four Sociological Traditions*. Oxford University Press.
- Cuellar, I. (2000). Acculturation and mental health: Ecological transactional relations of adjustment. I: Cuéllar, I. & Paniagua, F.A (Eds.), *Handbook of multicultural mental health* (s. 45-62). Sand Diego: Academic press
- Dasgupta, S. D. (1998). Gender roles and cultural continuity in the Asian Indian immigration community in the U.S. *Sex roles*, vol 38, s. 953-974.
- Dion, K.K., & Dion, K.L. (1999). Gender and ethnic identity in young adults from immigrant families. I: V.M. Esses, J.F. Dovidio, & K.L. Dion. *Journal of Social Issues*,vol 57(3).
- Dion, K.K., & Dion, K.L. (2001). Gender and Relationships. I: R.K. Unger (Ed.), *The handbook of the psychology of women and gender*. New York: Wiley.
- Djuve, A. B., & Hagen, K. (1995). *Skaff meg en jobb. Levekår blant flyktninger i Oslo*. Oslo:Fafu-rapport 184.
- Eide, E. (2004). Inn i det tredje rom. Ensidighet og gjensidighet. I: Elisabeth Eide & Anne Hege Simonsen, red., *Å se verden fra et annet sted*. Oslo:Cappelen.

- Engebrigtsen, A., & Fuglerud, Ø. (2007). *Ungdom i flyktningfamilier. Familie og vennskap - trygghet og frihet?* Novarapport 03/07.
- Engebrigtsen, A. (2007). «*Perspektiver på autonomi, tilhørighet og kjønn blant ungdom*». *Tidsskrift for ungdomsforskning* 7(2): 63-84
- Eriksen, T. H., & Sørheim, T.A. (1994). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Ad Notam Gyldendal.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Eriksen, T. H. & Sørheim, T. A. (1994). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Ad Notam Gyldendal.
- Fangen, K. (2007). Citizenship among young adult Somalis in Norway. *The Nordic Journal of Youth Research*, vol 15 (4) s. 413-434.
- Fangen, K., & Thun, C. (2007). Unge somaliske kvinner snakker om omskjæring. I: *Sosiologi i dag*, årgang 37 nr. 3-4/2007 s. 107-141
- Farver, J. M., Narang, S. K., & Badha, B. R. (2002). East meets West: Ethnic identity, acculturation, and conflict in Asian Indians families. *Journal of Family Psychology*, vol 16, s. 338-350.
- Fauske, H., Øia, T. (2003). *Oppvekst i Norge*. Abstrakt Forlag.
- Feldman, S. S., Mont-Reynaud, R., & Rosenthal, D. A. (1992). When East moves West: The acculturation of values of Chinese adolescents in the U.S. and Australia. *Journal of Research on Adolescence*, vol 2(2), s. 147-173.
- Flannery, W.P., Reise, S.P., & Yu, J. (2001). An empirical Comparison of Acculturation Models. *Personality and social psychology bulletin*, vol 27 (8), s. 1035-1045
- Fuligni, A. J. (1998). The adjustment of children children from immigrant families. *Currents Directions in Psychological Science*, vol 7, s. 99- 103.
- Fuligni, A.J., & Flook, L. 2005. A social identity approach to ethnic differences in family relationships during adolescence. I: R. Kail (Ed.), *Advances in Child Development and Behavior* (s. 125-152). New York: Academic Press.
- Fuligni, A. J., Tseng, V., & Lam, M. (1999). Attitudes toward family obligations among Americans adolescents with Asian, Latin American, and European backgrounds. *Child Development*, vol 70, s.1030-10443.
- Gardiner, H.W., & Kosmitzki, C. (2002). *Lives Across Cultures: Cross-Cultural Human Development* (2nd ed.) Allyn and Bacon.
- Greenfield, P. M., & Cocking, R. R. (1994). *Cross-cultural roots of minority child development*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig. En studie av hverdagslivets dramatikk*. Oslo: Pax forlag.

Gullestad, Marianne (2002), *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget

Hagelund, A., & Loga, J. (2009). *Frivillighet, innvandring, integrasjon. En kunnskapsoversikt. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, Rapport 2009:1.*

Harter, S. (1990). Self and identity development. I: S. S. Feldman & G. R. Elliot (red.), *At the Threshold. The Developing Adolescent* (s. 352-387). London: Harvard University Press.

Hofstede, G. (1983). National cultures revisited. *Behaviour Science Research*, vol 18, s. 285-305.

Hofstede, G. (1998). The cultural construction of gender. I: G. Hofstede (EDS.). *Masculinity and femininity: The taboo dimension of national cultures*. Cross-cultural psychology series, (Vol. 3, s.77-105). Thousand Oaks: Sage Publications.

Hurh, W.M, & Kwang, C.K. (1982). Methodological problems in the study of Korean immigrants. I: W.T. Lin (Ed.), *Methodological problems in minority research* (s. 61-80). Occasional Paper No. 7, Chicago, IL: Pacific American Mental Health Centre.

Høydahl, E. (2008). *Innvandringsbegreper i statistikken: Vestlig og ikke-vestlig – ord som ble for store og gikk ut på dato. Samfunnsspeilet, 4.*

Ibrahim, F., Ohnishi, H., & Sandhu, D.S. (1997). Asian American identity development: A culture specific model for South Asian Americans. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, vol 25, s. 34-50.

Jacobsen, C. M. (2002). *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Oslo: Unipax.

Jambunathan, S., & Counselman, K.P. (2002). Parenting attitudes of Asian mothers living in the United States and India. *Early Child Development and Care*, vol 172, 657-662.

Kagitcibasi, C. (1996). *Family and human development across cultures*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Kavli, H.C. (2004). Familiepolitiske dilemmaer I det fleretniske samfunnet. I: Elligsæter, A.L. og A. Leira, red., *Velferdstaten og familien. utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kavli, H.C. & Nadim, M. (2009). *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier*. Faforum rapport 2009:39

Kiang L., Yip, T., Gonzales-Backen, M., Witkow, M.R., & Fuligni, A.J. (2006). Ethnic identity and the daily psychological well-being of adolescents from Mexican and Chinese Backgrounds. *Child Development*, vol 77, s. 1338-1350.

Kitayama, S., Markus, H. R., & Lieberman, C. (1995). The collective construction of self esteem: Implications for culture, self and emotion. I: J. A., Russell, J-M., Fernández-Dols, A. S. R., Manstead, & J. C., Wellenkamp. (s. 523-552). Boston, Kluwer Academic: *Everyday conception of emotion*.

Kwak, K. (2003). Adolescent and their parents: a review of intergenerational family relations for immigrant and non-immigrant families. *Human Development*, vol 46, s. 115-136.

Lerner, R. M. (2002). *Concepts and Theories of Human Development* (3rd ed.) New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers

Liebkind, K. (1993). Self-reported ethnic identity, depression and anxiety among young Vietnamese refugees and their parents. *Journal of Refugee Studies*, vol 6(1), s. 25-39

Lidén, H. (2003). «Foreldres autoritet og ungdoms selvstendighet». *Tidsskrift for ungdomssforskning*, 3(2): 27–47.

Lidén, H. (2004). *Barns rettigheter – en realiserbar intensjon?*. *Tidsskrift for Velferdsforskning*. Nr 4

Lidén, H. (2005a), *Negotiating Autonomy: Girls and Parental Authority in Multiethnic Norway*. Goldsmiths Anthropology Research papers, London: University of London

Lidén, H. (2005b). Barn og unge fra nasjonale minoriteter. En nordisk kunnskapsoversikt. Institutt for samfunnsforskning.

Lien, I. L. (1997). *Ordet som stempler Djevelen. Holdninger blant pakistanere og nordmenn*. Oslo: Aventura.

Løwe, T. (2008). *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn: Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam*. Statistisk sentralbyrå Rapport 2008/14. Oslo-Kongsberg: Statistisk sentralbyrå

Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. I: J. Adelson (red.), *Handbook of Adolescent Psychology* (s. 159-187). New York: Wiley.

Matsuoka, J.K., (1990) Differential Acculturation among Vietnamese Refugees. *Social Work*. vol 35(4), s. 341-345.

Mead, G. H. (1967). *Mind, Self and Society. From the Standpoint of a Social Behaviorist*. London: The University of Chicago Press.

Moos, R., & Moos, B.S. (1982). *Family Environment Scale manual (2nd ed.)*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press. I: L. Torgersen. Betydningen av innvandrerbakgrunn for psykisk vansker blant ungdom. Dr. psychol-avhandling.

Mørck, Y.(1998). *Bindestreks-Dansker. Fortællinger om køn, generationer og etnicitet*. København: Forlaget Sociologi

Nguyen, N.A., & Williams, H.L.(1989). Transition from East to West: Vietnamese adolescents and their parent, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, vol 28, s. 505-515.

Noller, P. & Callan, V., (1991). *The Adolescent in the Family*. London, Routhledge.

Oetting, E.R., Donnermeyer, J.F., Trimble, J.E., & Beauvais, F. (1998). Primary Socialization Theory: Culture, Ethnicity, and Cultural identification. The Links between Culture and Substance Use. IV. *Substance Use and Misuse*, vol 33, (10), s. 2075-2107.

Oppedal, B. (2006). Development and acculturation. I: D. S. Sam & J. W. Berry (red.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, (s. 97-112). Cambridge: Cambridge University Press.

Oppedal, B., Røysamb, E., & Sam, D. L. (2004). The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants. *International Journal of Behavioral Development*, vol 28, s. 481-494.

Patel, N., Power, T. G. & Bhanvagari, N. P. (1996). Socialization Values and Practices of Indian Immigrant Parents: Correlates of Modernity and Acculturation. *Child development*, Vol, 63.

Phinney, J. S., (1989). Stages of ethnic identity development in minority group adolescents. *Journal of Early Adolescence*, vol 9, s. 34-49.

Phinney, J. S. (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood. A review of research. *Psychological Bulletin*, vol 108, s. 499-514.

Phinney, J. S. (1992). The multigroup ethnic identity measure. A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, vol 7 ,s. 156-176.

Phinney, J. S., & Chavira, V. (1995). Parental ethnic socialization and adolescents coping with problems related to ethnicity. *Journal of Research on Adolescence*, vol 5 (1),s. 31-53.

Phinney, J.S., & Devich- Navarro, M. (1997). Variations in bicultural identification among African American and Mexican adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, vol 7, s. 3-32.

Phinney, J.S., Horenczyk, G., Liebkind, K. & Vedder, P.(2001). Ethnic Identity, Immigration and Well-being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues*. vol 57 (3), s. 493-510.

Phinney, J.S., & Landlin, J. (1998). Research paradigms for studying ethnic minority families within and cross groups. I: V.C. McLoyd & L. Steinberg (Eds.). *Studying minority adolescents*. (s. 89-110). New Jersey: LEA.

Phinney, J. S. & Ong, A. (2002). Adolescents-parent disagreements and life satisfaction in families from Vietnamese and European American backgrounds. *International Journal of Behavioral Development*, vol 26 ,s. 556-561.

- Phinney, J.S. & Ong, A., & Madden, T. (2000). Cultural-values and intergenerational value discrepancies in immigrant and non-immigrant families. *Child Development*, vol 71, s. 528-559.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (Eds.). (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Prieur, A. (2004), *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Paxforlag A/S
- Prieur, A. (2002). Magt over egne liv: om unge innvandrere, patriarkalske familieformer og nordiske ligestillingsidealer. I: Borchorst, A., red., *Kønsmagt under forandring*. København: Hans Reitzels forlag.
- Raganath, V. M., & Raganath, V. K. (1997). Asian Indian children. I: G. Johnson-Powell, J. Yamamoto, et al. (Eds.), *Transcultural child development: Psychological assesment and treatment*. NY: John Wiley & Sons.
- Redfield, R., Linton, R. & Herskovits, M. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Antropologist, New Series*, vol 38, s. 149-152.
- Rick, K., & Forward, J. (1992). Acculturation and perceived intergenerational differences among youth. *Journal of Cross-cultural psychology*, vol 23, s. 85-94
- Rosenthal, D., Demetriou, A., & Efklides, A. (1989). A cross-national study of the influence of culture on conflict between parents and adolescents. *International Journal of Behavioural Development* 12, 207-219.
- Rosenthal, D.A. (1984). Intergenerational conflict and culture: A study of immigrant and non-immigrant adolescents and their parents. *Genetic Psychology Monographs*, vol 109, s. 53-75.
- Rosenthal, D. A., Ramieri, N., & Klimidis, S. (1996). Vietnamese adolescents in Australia: Relationships between perceptions of self and parental values, intergenerational conflict, and gender dissatisfaction. *International Journal of Psychology*, vol 31, s. 81-91
- Rudie, I. (2001). «Om kohorter og kulturelle generasjoner». *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 12 (1-2): 94–103.
- Santrock, J. W. (1999). *Life Span Developent*. (7.utg.) Boston: McGraw-Hill College.
- Sam, D.L. (1994). *Acculturation of Young Immigrants in Norway. A psychological and socio-cultural adaption*. Universitetet i Bergen
- Sam, D.L. (2000). Psychological adaptation in adolescents with immigrant backgrounds. *Journal of Social Psychology*, vol 27, s. 189-210.
- Sam, D. L. & Berry, J. W. (1995). Acculturative stress among young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, vol 36, s. 10-24.

Sam, D. L., & Virta, E. (2003). Intergenerational value discrepancies in immigrant & host-national families and their impact on psychological adaptation. *Journal of Adolescence*, vol 26, s. 213-231.

Sam, D. L. & Oppedal, B. (2002). Acculturation as a developmental pathway. I W. J. Lonner, D. L. Dinnel, S. A. Hayes & D. N. Sattler (red.), *Online Readings in Psychology and Culture* (Unit 8, chapter 6), (<http://www.ac.wvu.edu/~culture/index-cc.htm>), Center for Cross-Cultural Research, Western Washington University, Bellingham, Washington USA.

Selte, V. S., (1998). *Likere enn vi tror? Oslojenter med ulik kulturell bakgrunn og deres opplevelse av forholdet til foreldrene*. Nova rapport 23/98

Statistisk Sentralbyrå (2010a). *Barn og unge med innvandrereforeldre – demografi, utdanning, inntekt og arbeidsmarked*. Hentet 20. Mars 2010, fra http://www.ssb.no/emner/02/01/10/rapp_201012/rapp_201012.pdf

Statistisk sentralbyrå (2010b). *Om Statistikken*. Hentet 6. mars, fra <http://www.ssb.no/innvbef/om.html>

Statistisk sentralbyrå (2007). Fakta om 18 innvandrergupper i Norge. Hentet 3. mars, fra http://www.ssb.no/emner/02/rapp_200729/rapp_200729.pdf

Statistisk sentralbyrå, Folkemengde (2009). Innvandrere og norskfødte med innvandrede foreldre 1. Januar 2009. Hentet 3. mars, fra <http://www.ssb.no/emner/02/02/10/innvbef/>.

Steinberg, L.D., & Silk, J.S. (2002). Parenting adolescents. I: M. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting* (2nd ed., vol 1). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Szapocznik, J., & Kurtines, W. (1993). Family psychology and cultural diversity: Opportunities for theory, research, and application. *American Psychologist*, vol 48, 400-407.

Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories*. Cambridge University Press, Cambridge.

Tajfel, H. and Turner, J. C. (1986). The social identity theory of inter-group behavior. I: S. Worchel and L. W. Austin (eds.), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson-Hall

Tetzchner, S. (2001). *Utviklingspsykologi. Barne- og ungdomsalderen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Torgersen, L. (2004). *Betydningen av innvandrerbakgrunn for psykisk vansker blant ungdom*. Dr.psychol-avhandling 2004.

Trevarthen, C. (1998). The child's need to learn a culture. I: M. Woodhead, D. Faulkner & K. Littleton (red.), *Cultural Worlds of Early Childhood* (s. 87-100). Routledge: The Open University Press.

Triandis, H.C. (1995). *Individualisme and collectivism*. New York: Simon & Schuster.

- Triandis, H.C. (1990). Cross-cultural studies of individualism and collectivism. I: J.J. Berman (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation, vol 39: Cross-cultural perspectives (s. 41-133)*. Lincoln, NB: University of Nebraska Press.
- Triandis, C., Brislin, R.W. (1984), "Cross-cultural psychology", *American Psychologist*, vol 39 (9), s. 1006-16.
- Van de Vijer, F.J.R, Helmz-Lorens, M. & Feltzer, M.J.A. (1999). Acculturation and cognitive Performance of Migrant Children in The Netherlands. I *International Journal of psychology*, vol 34 (3), s 149-162.
- Vedder, P., & O'Dowd, M. (1999). Swedish primary school pupils' inter-ethnic relationships. *Scandinavian Journal of Psychology*, vol 40, 221-228.
- Vestel, V., & Øia, T. (2007). *Møter i det flerkulturelle*. Nova Rapport: 21/07
- VG 2010, 8. mars 2010, fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=5983>
- Walsh, W.B., & Betz, N.E. (2001). *Tests and Assessment (4ed)*. Prentice Hall.
- Wakil, S.P., Siddique, C.M., & Wakil, F.A. (1981). Between two cultures: A study of socialization of children of immigrants. *Journal of Marriage and the Family*, vol 43, s. 929-940.
- Ward, C., Bochner, S., & Fornham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. 2nd Edition. East Sussex: Routledge
- William, J.E. & Best, D.L. (1990). *Sex and Psyche: Gender and self viewed cross culturally*. Newbury Park, CA: Sage.
- Øia, T. (1998). *Generasjonskløften som ble borte. Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen.
- Øia, T. (2000). *Innvandrerungdom – marginalisering og utvikling av problematferd*. Nova Rapport 3/2000.
- Øia, Tormod (2003). *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. Rapport 20/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, T. (2006). *Ung i Oslo – levekår og sosiale forskjeller*. Nova Rapport 6/2007.
- Øia, T., & Valset, K. (2006). *Dokumentasjon "Ung i Oslo 2006"*. Nova Temahefte 2/06
- Øia, T., & Vestel, V. (2007). *Møter i det flerkulturelle*. Nova rapport 21/07
- Østberg, S., (2003). *Muslim I Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: universitetsforlaget

Appendix I: Spørreundersøkelse Ung i Oslo 2006

T

T

UNGDOMSSKOLEN

Dette spørreskjemaet går til elever i grunnskolen og videregående skole i Oslo. Hensikten med undersøkelsen er å finne ut hvordan det er å være ung i Oslo. Resultatene vil kunne danne grunnlag for offentlig satsing for ungdom i årene som kommer.

NOVA står bak undersøkelsen i samarbeid med Oslo kommune og Barne- og Familiedepartementet. Opplysningene som samles inn vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert, slik at det ikke fremgår hva hver enkelt har svart på spørsmålene.

Deltakelse i studien er frivillig. Er det spørsmål som du synes er vanskelig, eller som du ikke vil svare på, kan du hoppe over dem. Men vi vil helst at du svarer på alle spørsmålene. Ikke bruk lang tid på hvert enkelt spørsmål. Etter at du har fylt ut skjemaet skal du putte det i konvolutt, lime igjen og levere den til læreren.

Utfylling av spørreskjema

De fleste steder skal du sette kryss i den ruta som passer best for deg. Andre steder er det bokser til bokstaver. Her må du skrive med STORE BLOKK-BOKSTAVER.

Svarene skal leses av en maskin. Derfor er det viktig at du er nøyaktig når du fyller ut skjemaet:

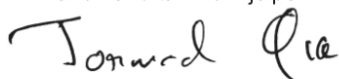
1. Bruk **sort eller blå penn**. Hvis du krysser av i feil rute, fyll da ruta helt igjen slik: ■ og sett kryss i den riktige ruta.
2. Sett et **tydelig kryss** i ruta for det svaralternativet du velger, slik:

Eksempel 1 – RIKTIG
Hvordan er været i dag? ☒ Fint vær
☐ Dårlig vær

Eksempel 1 – GALT
Hvordan er været i dag? ☒ Fint vær
☐ Dårlig vær

3. **Tallene og bokstavene bør ikke komme i berøring med firkanten du skriver tallet i.**

På forhånd takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Tormod Øia
Prosjektleder
NOVA

T

1

T

T

T

Er du gutt eller jente?

 Gutt Jente

Hvor gammel er du?

 14 år 16 år 18 år 20 år eller eldre
 15 år 17 år 19 år

Hvilken skole går du på?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(skriv i boksene med STORE BOKSTAVER)

Hvilken klasse går du i?

 9.klasse
 10.klasse
 Grunnkurs videregående skole

Hvilken bydel bor du i? Hvis du er usikker, skriv inn postnummeret ditt her

--	--	--	--

-
- Grunerløkka
-
-
- Sagene
-
-
- St. Hanshaugen
-
-
- Frogner
-
-
- Ullern
-
-
- Vestre Aker
-
-
- Norde Aker
-
-
- Gamle Oslo
-
-
- Marka
-
-
- Jeg bor ikke i Oslo.

-
- Stovner
-
-
- Alna
-
-
- Østensjø
-
-
- Nordstrand
-
-
- Søndre Nordstrand
-
-
- Sentrum
-
-
- Bjerke
-
-
- Grorud

I Norge i dag bor det folk fra en rekke ulike nasjonaliteter, kulturer og religioner.**Hvilken nasjonalitet, kultur eller religion opplever du at du selv tilhører?**

Jeg opplever meg selv som...	Stemmer		
	helt	litt	ikke
Norsk	☐	☐	☐
Innvandrer	☐	☐	☐
Europeer	☐	☐	☐
Internasjonal	☐	☐	☐
Kristen	☐	☐	☐
Muslim	☐	☐	☐
Utlending	☐	☐	☐

Sist du fikk karakterer i karakterboka, hvilke karakterer fikk du i:

	1	2	3	4	5	6
Norsk skriftlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Engelsk, skriftlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samfunnsfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐

T

3

T

T

T

Hvem bor du sammen med nå?

(Sett **ett** kryss)

- Mor og far
- Bare mor
- Bare far
- Mor og hennes nye samboer eller ektefelle
- Far og hans nye samboer eller ektefelle
- Omtrent like mye hos mor og far
- Fosterhjem/fosterforeldre
- Annet

Mine foreldre er:

(Sett **ett** kryss)

- Gift
- Samboende
- Skilt/separert
- Har aldri vært gift eller samboende

Dersom dine foreldre er skilt, eller har flyttet fra hverandre, hvor gammel var du dette hendte?

Jeg var år

Er du født i Norge?

- Ja
 - Nei, jeg er født i
- (Skriv navnet på landet med STORE BOKSTAVER)

Hvis du ikke er født i Norge, hvor gammel var du da du kom hit?

Jeg var år

Er du adoptert fra et annet land ?

- Nei
- Ja, jeg er adoptert fra:

Hvor er foreldrene dine født?

Mor er født i:

- Norge
- Annet land, nemlig:

Far er født i:

- Norge
- Annet land, nemlig:

Hvis begge dine foreldre er født i et annet land enn Norge, vil vi du skal svare på spørsmålene på side 5 til 6 før du går videre.

Hvis en eller begge av dine foreldre er født i Norge, vil vi du skal svare på spørsmålene på side 7 til 8 før du går videre.

T

4

T

T

T

Spørsmål til ungdom med begge foreldrene født utenfor norge

I hvilken grad oppfatter du seg selv som norsk og/eller innvandrer?

Jeg oppfatter meg selv som norsk
 Jeg tror andre oppfatter meg som norsk
 Jeg oppfatter meg selv som innvandrer
 Jeg tror andre oppfatter meg som innvandrer

Stemmer nokså godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Er det viktig for dine foreldre at du lever etter **deres opprinnelige hjemlands** kultur og tradisjoner?
 (Sett **ett** kryss)

Svært viktig
 Ganske viktig
 Uviktig
 De vil helst ikke at jeg skal leve etter deres opprinnelige hjemlands tradisjoner

Er det viktig for dine foreldre at du lever etter **norsk** kultur og **norske** tradisjoner?
 (Sett **ett** kryss)

Svært viktig
 Ganske viktig
 Uviktig
 De vil helst ikke at jeg skal leve etter norske tradisjoner

Er det viktig for **deg** å leve etter dine foreldres **opprinnelige hjemlands** kultur og tradisjoner?
 (Sett **ett** kryss)

Svært viktig
 Ganske viktig
 Uviktig
 Jeg vil helst ikke leve etter mine foreldres opprinnelige hjemlands tradisjoner

Er det viktig for **deg** å leve etter **norsk** kultur og **norske** tradisjoner?
 (Sett **ett** kryss)

Svært viktig
 Ganske viktig
 Uviktig
 Jeg vil helst ikke leve etter norske tradisjoner

Har du norske venner som du er sammen med på fritida?
 (Sett **ett** kryss)

Nei, og jeg vil heller ikke ha det
 Nei, men jeg ville gjerne hatt det
 Ja, noen få
 Ja, flere
 Ja, nesten alle

Snakker du norsk med de vennene du er sammen med fritida?
 (Sett **ett** kryss)

Ja, nesten alltid
 Ja, like mye som jeg snakker mitt morsmål
 Nei, nesten aldri

T

5

T

T

T

Hvor kommer de fleste
vennene dine fra?
(Sett **ett** kryss)

- Norge
 Mine foreldres hjemland
 Andre land

Har dine foreldre norske venner som
de er sammen med utenom jobben?
(Sett **ett** kryss)

- Ja, flere
 Ja, noen få
 Nei, de har ingen norske venner

Hvor ofte hender dette deg?

Kryss av i den ruta som passer best på hver linje.

	Svært				
	ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har blitt ertet/fornærmet p.g.a. min innvandrerbakgrunn.....	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har blitt truet/angrepet p.g.a. min innvandrerbakgrunn.....	☐	☐	☐	☐	☐

Nå kommer noen spørsmål om språk. Med morsmål mener vi det første språket du lærte å snakke.

Hva er ditt morsmål?

Svar:
(husk: STORE BOKSTAVER)

Hvilket språk snakker dere vanligvis hjemme?

- Norske
 Blanding av norsk og morsmålet mitt
 Morsmålet mitt
 Annet

Hvor mange ganger har du besøkt dine foreldres hjemland?

Svar:

Hvor mange av disse besøkene har vart i mer enn fire måneder?

Svar:

Hvor ofte har du kontakt med personer fra dine foreldres hjemland, som ikke bor i Norge?

Regn også med personer som har flyttet fra dine foreldres hjemland til andre land enn Norge.

Kontakt ved hjelp av...	Aldri eller		En eller flere		
	nesten aldri	ganger i året	Månedlig	Ukentlig	Daglig
Telefon	☐	☐	☐	☐	☐
Chatting / MSN	☐	☐	☐	☐	☐
E-post	☐	☐	☐	☐	☐
Brev	☐	☐	☐	☐	☐
Egne Internettsider for personer med samme landsbakgrunn som deg selv.....	☐	☐	☐	☐	☐
Vært på besøk	☐	☐	☐	☐	☐

De som har fylt ut side 5 og 6, skal nå hoppe over de neste sidene og fortsette fra side 9.

T

6

T

T

T

Spørsmål til ungdom med norskfødte foreldre (den ene eller begge)

Bor det innvandrere i nabolaget ditt?

(Sett ett kryss)

- Nei, ingen
 Ja, men svært få
 Ja, noen
 Ja, mange

Har du selv venner som er innvandrere?

(Sett ett kryss)

- Nei, og jeg vil heller ikke ha det
 Nei, men jeg ville gjerne hatt det
 Ja, noen få
 Ja, flere
 Ja, nesten alle vennene mine er innvandrere

Hender det at dine foreldre handler
i innvandrerbutikker?*(Sett ett kryss)*

- Ja, ofte
 Ja, av og til
 Nei, aldri

Har dine foreldre innvandrere til venner,
som de er sammen med utenom jobben?*(Sett ett kryss)*

- Ja, flere
 Ja, noen få
 Nei, de har ingen innvandrere til venner

Har du noen gang vært hjemme hos
en innvandrerfamilie?*(Sett ett kryss)*

- Ja, flere ganger
 Ja, men bare noen få ganger
 Nei, aldri

Har du lært deg noen ord på språket til
venner som har innvandrerbakgrunn?*(Sett ett kryss)*

- Nei, ingen
 Ja, noen få
 Ja, ganske mange

T

7

T

T

T

Under står noen påstander om innvandrere. Kryss av i den ruta som passer best for ditt syn.

Sett ett kryss for hver linje	Nokså			
	Helt enig	enig	uenig	Helt uenig
Det følger økende kriminalitet og voldsbruk med innvandrere	☐	☐	☐	☐
Jeg kan godt tenke meg å ha innvandrere som naboer	☐	☐	☐	☐
Innvandrere blir diskriminert på arbeidsmarkedet. De kommer aller bakerst i køen	☐	☐	☐	☐
Innvandrere er vanligvis dyktige mennesker som styrker norsk arbeidsliv	☐	☐	☐	☐
Innvandrere kommer oftest først i boligkøen, og nordmenn kan derfor få problemer med å få en bolig	☐	☐	☐	☐
Jeg går gjerne til en lege som er innvandrers	☐	☐	☐	☐
I dårlige tider må vi først og fremst sørge for arbeid til nordmenn	☐	☐	☐	☐
Det følger økende bruk av narkotika med innvandrere	☐	☐	☐	☐
Jeg tror ikke jeg ville trives på en arbeidsplass med mange innvandrere	☐	☐	☐	☐
Innvandrerne prøver ofte å utnytte våre sosiale hjelpe- ordninger, noe som går utover nordmenn	☐	☐	☐	☐
Jeg kunne tenke meg å få innvandrere giftet inn i min nærmeste familie	☐	☐	☐	☐
Jeg kunne godt tenke meg å ha en innvandrers til kjæreste	☐	☐	☐	☐
Jeg kunne godt tenke meg å gifte meg med en innvandrers	☐	☐	☐	☐
Jeg synes at innvandrerne skal opprettholde sine egne kulturtradisjoner og ikke tilpasse seg de norske	☐	☐	☐	☐
Jeg synes at innvandrerne skal tilpasse seg norske kulturtradisjoner og ikke opprettholde sine egne	☐	☐	☐	☐
Jeg synes at innvandrerne skal opprettholde sine egne kulturtradisjoner, men også tilpasse seg de norske	☐	☐	☐	☐
Innvandrere tilfører Norge viktig kunnskap om andre kulturer	☐	☐	☐	☐
Jeg synes at mediene framstiller innvandrerungdom på en negativ og urettferdig måte	☐	☐	☐	☐

T

8

T

T

T

Herfra og ut skal alle svare på alle spørsmålene

I Oslo kommer folk i dag fra en rekke kulturer og folkegrupper. Noen eksempler på folkegrupper kan være norsk, pakistansk, kurdisk, samisk o.s.v. Spørsmålene nedenfor handler om hvordan du tenker og handler i forhold til din kulturelle tilhørighet og folkegruppe. Fyll ut så godt du kan.

Når det gjelder min folkegruppe regner jeg meg selv som
(husk: STORE BOKSTAVER)

<i>Kryss av i den ruta som passer best for deg</i>	Helt enig	Nokså enig	Nokså uenig	Svært uenig
Jeg har prøvd å finne ut mer om min folkegruppe, slik som historie, tradisjoner og skikker	☐	☐	☐	☐
Jeg deltar aktivt i organisasjoner eller foreninger som hovedsakelig har medlemmer fra min egen folkegruppe	☐	☐	☐	☐
Jeg har en klar oppfatning av min bakgrunn og hva den betyr for meg	☐	☐	☐	☐
Jeg liker å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen	☐	☐	☐	☐
Jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen	☐	☐	☐	☐
Jeg har ikke brukt tid på å finne ut mer om min folkegruppes kultur og historie	☐	☐	☐	☐
Jeg har en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe	☐	☐	☐	☐
Jeg har ganske god forståelse av hva min bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til min egen og andre folkegrupper.	☐	☐	☐	☐
Jeg føler ikke at jeg tilhører noen folkegruppe	☐	☐	☐	☐
Jeg er veldig stolt over min folkegruppe	☐	☐	☐	☐
Jeg prøver ikke å bli venner med ungdom fra andre folkegrupper	☐	☐	☐	☐
Jeg tar del i min folkegruppes tradisjoner (slik som har med mat, musikk, dans og andre skikker å gjøre)	☐	☐	☐	☐
Jeg deltar i aktiviteter sammen med personer fra andre folkegrupper	☐	☐	☐	☐
Jeg føler sterk tilhørighet til min egen folkegruppe	☐	☐	☐	☐
Jeg liker å være sammen med mennesker fra andre folkegrupper enn min egen	☐	☐	☐	☐
Jeg skulle ønske at jeg tilhørte en annen folkegruppe enn det jeg gjør	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg tilhører flere folkegrupper	☐	☐	☐	☐

T

9

T

T

T

T

10

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om dine foreldres jobb og utdanning

Er far i arbeid nå?

- Ja, heltid
 Ja, deltid
 Arbeidsløs
 Hjemmeværende
 Trygdet
 Død
 Går på skole, kurs eller lignende

Er mor i arbeid nå?

- Ja, heltid
 Ja, deltid
 Arbeidsløs
 Hjemmeværende
 Trygdet
 Død
 Går på skole, kurs eller lignende

Hvilket yrke har foreldrene dine? Skriv tittelen på yrket og kort hva de gjør på jobben.

(Skriv i boksene med STORE BOKSTAVER)

Yrket til far:

Skriv kort hva han gjør på jobben:

Yrket til mor:

Skriv kort hva hun gjør på jobben:

Hvor lang utdanning tror du faren og moren din har?

Kryss av for det høyeste utdanningsnivået. Hvis utdanningen ikke er tatt i Norge, tenk ut fra hvordan den passer med det norske skolesystemet.

Sett ett kryss for far og ett kryss for mor	Fars utdanning	Mors utdanning
Universitet eller høyskole	☐	☐
Gymnas eller allmennfaglig utdanning på videregående skole	☐	☐
Yrkesskole eller yrkesfaglig utdanning på videregående skole	☐	☐
Ungdomsskole	☐	☐
Mindre enn ungdomsskole	☐	☐
Vet ikke	☐	☐

T

11

T

T

T

Prøv å forestille deg at du en gang får egne barn.
Kunne du tenke deg å la dine barn vokse opp i det
strøket der du selv bor?
(Sett **ett** kryss)

- Ja, svært gjerne
 Ja, gjerne
 Verken ja eller nei
 Nei, helst ikke
 Nei, ikke i det hele tatt

Har familien din bil?

- Nei
 Ja, en
 Ja, to eller flere

Har du ditt eget soverom, som du ikke deler med noen?

- Ja
 Nei

I løpet av det siste året, hvor mange ganger har du
reist på ferie med familien din?

- Ingen ganger
 En gang
 To ganger
 Mer enn tre ganger

Nå kommer noen spørsmål om hvilke regler dine foreldre eller foresatte setter for deg.
Kryss av for det du tror eller vet dine foreldre eller foresatte mener.

Får du lov til å drikke alkohol av
foreldrene dine når du er ute blant venner?

- Ja
 Nei

Får du lov til å overnatte på steder der det er både
gutter og jenter, uten at det er voksne til stede?

- Ja
 Nei

Får du lov til å være ute om kvelden sammen med venner?

- Ja
 Nei

Hvis du skulker skolen og dine foreldre fikk
vite om det, hva tror du de ville gjøre?
(Sett **ett** kryss)

- De ville ikke bry seg
 De ville bli skuffet eller lei seg
 De ville bli sinte

Hvis du stjal noe fra en butikk og dine foreldre
fikk vite om det, hva tror du de ville gjøre?
(Sett **ett** kryss)

- De ville ikke bry seg
 De ville bli skuffet eller lei seg
 De ville bli sinte

Hvis du kom hjem ,og du hadde drukket deg tydelig
beruset (full), hvordan tror du de foreldrene dine ville
reagere? (Sett **ett** kryss)

- De ville ikke bry seg
 De ville bli skuffet eller lei seg
 De ville bli sinte

T

12

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om hvordan ungdom tenker om sine foreldre. Hvis foreldrene dine er veldig forskjellige, tenk på den av dine foreldre som du tilbringer mest tid sammen med.

<i>Kryss av i den ruta som stemmer best</i>	Stemmer helt	Stemmer ganske godt	Stemmer omtrent	Stemmer ganske dårlig	Stemmer ikke i det hele tatt
Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hva jeg gjør i fritida	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjenner de fleste av de vennene/venninnene jeg er sammen med i fritida	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine vet ganske godt hvem jeg er sammen med i fritida	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig for foreldrene mine å vite hvor jeg er og hva jeg gjør i fritida	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre aksepterer meg som jeg er	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre snakker ofte om hvor flink jeg er	☐	☐	☐	☐	☐
Min mor/far forteller meg ofte hvor dum og håpløs jeg er	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre er skuffet over meg	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre merker det om jeg er trist	☐	☐	☐	☐	☐
I vår familie krangler vi ofte	☐	☐	☐	☐	☐
Hos oss hjelper vi hverandre	☐	☐	☐	☐	☐
I vår familie svikter vi ikke hverandre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg forteller mine foreldre om mine problemer	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg stoler på mine foreldre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg forsøker å holde mesteparten av fritida mi skjult for foreldrene mine	☐	☐	☐	☐	☐
Når jeg forteller foreldrene mine om noe, føler jeg virkelig at de tar meg på alvor	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre stoler på meg	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine roser meg ofte for skolearbeidet mitt	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine snakker sjelden med meg om skolen	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine hjelper meg ofte med skolearbeidet	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine er fornøyd med skoleprestasjonene mine	☐	☐	☐	☐	☐

T

13

T

T

T

Her er det beskrevet en del handlinger som har å gjøre med brudd på regler i skole og samfunn. Andre spørsmål gjelder ting som er ulovlige eller på grensen til det ulovlige, men som mange likevel gjør. Kryss av på hvor mange ganger du har gjort det i løpet av siste år, og hvor gammel du var første gang. Har du aldri gjort det, setter du et kryss i ruta til venstre.

Har du i løpet av de siste 12 måneder ...	Har aldri gjort det	Omtrent hvor mange ganger siste år ?
...stjålet noe til en verdi av mer enn tusen kroner?	☐	<input type="text"/>
...sniffet?	☐	<input type="text"/>
...mobbet eller plaget andre?	☐	<input type="text"/>
...drukket så mye at du har følt deg tydelig beruset?	☐	<input type="text"/>
...stjålet penger eller noe annet fra en venn?	☐	<input type="text"/>
...sprayet på vegger, busser, T-baner og lignende?	☐	<input type="text"/>
...truet til deg penger eller ting?	☐	<input type="text"/>
...vært i slåsskamp hvor du har brukt våpen (f.eks kniv)?	☐	<input type="text"/>
...brutt deg inn noe sted for å stjele noe?	☐	<input type="text"/>
...med vilje ødelagt eller knust vindusruter, buss, seter, telefonkiosker, postkasser eller lignende?	☐	<input type="text"/>
...blitt innkalt til rektor for noe galt du har gjort?	☐	<input type="text"/>
...lurt deg fra å betale på buss, tog eller lignende?	☐	<input type="text"/>
...skulket skolen?	☐	<input type="text"/>
...vært borte en hel natt uten at foreldrene dine visste hvor du var?	☐	<input type="text"/>
...stjålet bil eller motorsykkel?	☐	<input type="text"/>
...hatt en voldsom krangel med en lærer?	☐	<input type="text"/>
...tatt varer fra butikk uten å betale?	☐	<input type="text"/>
...tatt alkohol hjemme, uten at du fikk lov av foreldrene dine?	☐	<input type="text"/>
...hatt våpen (f.eks. kniv) på deg?	☐	<input type="text"/>
...brukt hasj eller marihuana?	☐	<input type="text"/>
...brukt andre narkotiske stoffer?	☐	<input type="text"/>
...klort eller lugget noen?	☐	<input type="text"/>
...vært i kontakt med politiet på grunn av noe galt du har gjort?	☐	<input type="text"/>

T

15

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om religion og tro. Svar ut ifra den religionen du tilhører.

Hvilken religion eller trosretning tilhører du?

- Jeg tilhører: _____
- Jeg tilhører ingen religion eller trosretning.

Hvor mye betyr din religion for hvordan du lever ditt liv til daglig? Velg det svaret som passer best.

- Svært viktig.** Jeg legger stor vekt på å leve etter skriften hver dag
- Religion betyr **ganske mye** for hvordan jeg lever i hverdagen
- Religion betyr **lite** for hvordan jeg lever i hverdagen
- Religion har **ingen betydning** for hvordan jeg lever

Hvilket av følgende utsagn er du mest enig i?
(Sett **ett** kryss)

- Jeg vet at det finnes en Gud
- Jeg er litt i tvil, men føler at jeg tror på Gud
- Jeg tror ikke på noen Gud, men jeg tror på en høyere makt
- Jeg tror ikke på noen Gud

Hvor ofte går du i kirken, moskeen eller andre steder der det holdes religiøse møter?

- Hver uke
- Minst en gang i måneden
- Minst et par tre ganger i året
- En gang i året eller mindre
- Aldri eller nesten aldri

I den senere tid har en del alternative trosretninger eller forestillinger blitt populære. Hva mener du?

Sett kryss i den ruta som best dekker ditt syn.

Sett **ett** kryss for hver linje.

	Jeg er overbeviset om at det er rett	Det kan være rett noen ganger	Skeptisk, men ikke helt avvisende	Jeg er sikker på at dette ikke stemmer
Spådomskunster (tarotkort, glasskuler og lignende)	☐	☐	☐	☐
Tankeoverføring	☐	☐	☐	☐
Synske evner	☐	☐	☐	☐
Astrologi (stjernetyding)	☐	☐	☐	☐
Spiritisme (tro på ånder)	☐	☐	☐	☐
Gjenferd og spøkelser	☐	☐	☐	☐

Oppfatter du deg selv som funksjonshemmet?

- Nei, jeg er ikke funksjonshemmet
- Ja, jeg er litt funksjonshemmet
- Ja, jeg er klart funksjonshemmet

T

17

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om din helse.

Hvordan synes du helsa di er?

Svært god
 God
 Verken god eller dårlig
 Dårlig
 Svært dårlig

Har du noen sykdom eller helseproblemer som har vart i tre måneder eller mer? Ta også med medfødte tilstander.

Nei
 Ja, astma
 Ja, allergi
 Ja, eksem, eller annen hudsykdom
 Ja, annet langvarig helseproblem.

Skriv hva:

Hvis du er funksjonshemmet, hva slags funksjonshemming har du?

Jeg er ikke funksjonshemmet
 Jeg er bevegelseshemmet
 Jeg er hørselshemmet
 Jeg er synshemmet

Hvis du har en funksjonsnedsettelse, hvor ofte i løpet av det siste året har dette gjort at du ikke har hatt muligheten til å

	Daglig	Flere ganger i uken	En til tre ganger i måneden	Aldri
...være sammen med venner?	☐	☐	☐	☐
...være med på fritidsaktiviteter?	☐	☐	☐	☐
...gå på kino, teater eller konserter?	☐	☐	☐	☐
...reise med tog, trikk, buss, el T-bane?	☐	☐	☐	☐

Her er noen beskrivelser av følelser folk kan ha. Kryss av for hvordan du selv føler deg.

	Svært ofte	Ofte	Av og til	Aldri
Jeg føler meg på bølgelengde med folk rundt meg	☐	☐	☐	☐
Jeg kan finne noen å være sammen med hvis jeg ønsker det	☐	☐	☐	☐
Jeg har følelsen av at ingen kjenner meg særlig godt	☐	☐	☐	☐
Jeg synes at folk er rundt meg, men ikke sammen med meg	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg ensom	☐	☐	☐	☐

T

18

T

T

T

Nedenfor er det noen utsagn om hvordan du synes du selv er. Kryss av for det som passer deg best

Sett ett kryss på hver linje	Stemmer	Stemmer	Stemmer	Stemmer
	svært godt	ganske godt	ganske dårlig	svært dårlig
Jeg synes det er ganske vanskelig å få venner	☐	☐	☐	☐
Jeg er ofte skuffet over meg selv.....	☐	☐	☐	☐
Jeg har mange venner	☐	☐	☐	☐
Jeg liker ikke den måten jeg lever livet mitt på.....	☐	☐	☐	☐
Andre ungdommer har vanskelig for å like meg.....	☐	☐	☐	☐
Jeg er stort sett fornøyd med meg selv	☐	☐	☐	☐
Jeg er populær blant jevnaldrende.....	☐	☐	☐	☐
Jeg liker meg selv slik jeg er	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jevnaldrende godtar meg.....	☐	☐	☐	☐
Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er	☐	☐	☐	☐

Nedenfor følger en liste over plager og problemer som folk kan ha. Sett kryss i den ruta som passer best for deg.

Har du i løpet av den siste uken...	Veldig mye plaget	Ganske mye plaget	Litt plaget	Ikke plaget i det hele tatt
	...følt at alt er et slit?	☐	☐	☐
...hatt søvnproblemer?	☐	☐	☐	☐
...følt deg ulykkelig, trist eller deprimer?	☐	☐	☐	☐
...følt håpløshet med tanke på framtida?	☐	☐	☐	☐
...følt deg stiv eller ansent?	☐	☐	☐	☐
...bekymret deg for mye om ting?	☐	☐	☐	☐
...tenkt på å gjøre slutt på livet ditt?	☐	☐	☐	☐

Hender det at du er med på plaging, erting, eller utfrysing av andre elever på skoleveien eller i friminuttene?

Nesten hver dag
 Et par ganger i uka
 Ca. en gang i uka
 Ca. hver 14. dag
 Aldri, eller nesten aldri

Blir du selv noen gang plaget, ertet eller frosset ut av andre elever på skoleveien eller i friminuttene?

Nesten hver dag
 Et par ganger i uka
 Ca. en gang i uka
 Ca. hver 14. dag
 Aldri, eller nesten aldri

T

19

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om lesing og skole

Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere? (Sett **ett** kryss)

- Ingen Mindre enn 20 20 til 100
 100 til 500 500 til 1000 Mer enn 1000

NB: En meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker

Hvor mange bøker har du lest den siste måneden (ikke skolebøker)?

--	--

(antall)

Hvor mange timer bruker du gjennomsnittlig per dag på lekser? (Sett **ett** kryss)

- Gjør aldri eller nesten aldri lekser
 Mindre enn 1/2 time
 1/2 - 1 time
 1 - 2 timer
 2 - 3 timer
 Mer enn 3 timer

Hvilken utdanning har du tenkt å ta? (Sett **ett** kryss)

- Har ikke bestemt meg
 Universitetet eller høyskoleutdanning av høyere grad (f.eks lektor, advokat sivilingeniør, tannlege, lege, psykolog, økonom)
 Universitet eller høyskoleutdanning på mellomnivå (f.eks cand.mag., lærer, sosionom, sykepleier, politi, ingeniør)
 Videregående allmennfag/økonomiske administrative fag
 Yrkesfaglig utdanning på videregående skole (byggfag, elektrofag, helse og sosialfag og lignende)
 Vil slutte etter grunnkurset
 Vil slutte etter ungdomsskolen
 Annet

Hvis du hadde fått deg en jobb nå, ville du heller jobbe enn å gå på skolen?

- Ja
 Nei

Er du fornøyd med dine egne skoleprestasjoner?

- Ja
 Nei

Hvor godt kjenner du foreldrene til de beste vennene dine?

- Svært godt
 Litt
 Ikke i det hele tatt

T

20

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om lesing og skole

Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere? (Sett **ett** kryss)

- Ingen Mindre enn 20 20 til 100
 100 til 500 500 til 1000 Mer enn 1000

NB: En meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker

Hvor mange bøker har du lest den siste måneden (ikke skolebøker)?

--	--

(antall)

Hvor mange timer bruker du gjennomsnittlig per dag på lekser?
(Sett **ett** kryss)

- Gjør aldri eller nesten aldri lekser
 Mindre enn 1/2 time
 1/2 - 1 time
 1 - 2 timer
 2 - 3 timer
 Mer enn 3 timer

Hvilken utdanning har du tenkt å ta?
(Sett **ett** kryss)

- Har ikke bestemt meg
 Universitetet eller høyskoleutdanning av høyere grad
 (f.eks lektor, advokat sivilingeniør, tannlege, lege, psykolog, økonom)
 Universitet eller høyskoleutdanning på mellomnivå
 (f.eks cand.mag., lærer, sosionom, sykepleier, politi, ingeniør)
 Videregående allmennfag/økonomiske administrative fag
 Yrkesfaglig utdanning på videregående skole
 (byggfag, elektrofag, helse og sosialfag og lignende)
 Vil slutte etter grunnkurset
 Vil slutte etter ungdomsskolen
 Annet

Hvis du hadde fått deg en jobb nå, ville du heller jobbe enn å gå på skolen?

- Ja
 Nei

Er du fornøyd med dine egne skoleprestasjoner?

- Ja
 Nei

Hvor godt kjenner du foreldrene til de beste vennene dine?

- Svært godt
 Litt
 Ikke i det hele tatt

T

20

T

T

T

Her kommer noen påstander om skolen og hvordan det er å gå på skolen.
Hvordan stemmer disse utsagnene med hva du selv mener?

Sett ett kryss på hver linje	Stemmer svært godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
Jeg trives på skolen	☐	☐	☐	☐
Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen	☐	☐	☐	☐
Jeg blir ofte snakket til i timene fordi jeg forstyrrer undervisningen	☐	☐	☐	☐
Å møte venner er viktigere for meg enn å lære alt og gjøre det godt på skolen	☐	☐	☐	☐
Når jeg vet noe i timen, prøver jeg å være blant de første til å rekke opp hånden	☐	☐	☐	☐
Jeg kjeder meg på skolen	☐	☐	☐	☐
Lærerne burde vært strengere mot elever som bråker	☐	☐	☐	☐
Jeg tror jeg kommer til å få store problemer med å skaffe meg arbeid, selv om jeg tar utdanning	☐	☐	☐	☐
Det er alt for mye bråk og uro i timene	☐	☐	☐	☐
Det hender ofte at jeg ikke har gjort leksene mine	☐	☐	☐	☐
Å få gode karakterer er viktig	☐	☐	☐	☐

Har du minst en venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?
(Sett **ett** kryss)

- Ja, helt sikkert
 Ja, det tror jeg
 Det tror jeg ikke
 Har ingen jeg ville kalle venner nå for tiden

Når du er sammen med venner/kamerater, er du da som oftest sammen med?
(Sett **ett** kryss)

- En eller to faste
 En eller to faste som ofte er med i en gjeng med
 En gjeng som holder sammen
 Nokså tilfeldig hvem jeg treffer på
 Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende
 Annet

Opplever du deg selv som heterofil eller homofil/lesbisk? (Sett **ett** kryss)

- Heterofil
 Homofil/lesbisk
 Bifil/litt begge deler
 Usikker på hvilken merkelapp som passer
 Jeg vil ikke bruke noen slike merkelapper på meg selv

T

21

T

T

T

Her er nevnt en del aktiviteter som du kan bruke fritida di til. Tenk tilbake på siste uke, siste 7 dager.

Hvor mange ganger har du...?	Antall ganger
Besøkt nabo	<input type="text"/> <input type="text"/>
Besøkt familie	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gått på kafé eller snackbar	<input type="text"/> <input type="text"/>
Drevet med trening i et idrettslag	<input type="text"/> <input type="text"/>
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på treningsstudio/helsestudio	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på kampsport eller selvforsvarstrening (boksing, karate, kickboksing eller lignende)	<input type="text"/> <input type="text"/>
Trimmet eller trent på egen hånd (løpt en tur, gått i svømmehallen etc.)	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært i fritidsklubb	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gjort lekser	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gjort noe sammen med mor og far (drevet med hobby, trening eller lignende)	<input type="text"/> <input type="text"/>
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner/kamerater	<input type="text"/> <input type="text"/>
Skrudd på bil eller motorsykkel	<input type="text"/> <input type="text"/>
Hjulp til hjemme (vasket, ryddet o.s.v.)	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært sammen med venner hjemme hos meg, eller hos dem	<input type="text"/> <input type="text"/>
Kjørt eller sittet på med bil, motorsykkel eller moped for moro skyld (kjørt for å kjøre en tur)	<input type="text"/> <input type="text"/>
Stått og hengt på et gatehjørne, utenfor en kiosk eller på en bensinstasjon eller lignende	<input type="text"/> <input type="text"/>
Dratt inn til sentrum	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært hjemme sammen med mor, far eller søsken hele kvelden	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på møte i lag eller forening	<input type="text"/> <input type="text"/>
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd	<input type="text"/> <input type="text"/>
Spilt på spilleautomat (med pengepremie)	<input type="text"/> <input type="text"/>

T

22

T

T

T

Driver du med noen form for trening?

 Ja Nei

Hvis du har svart nei på spørsmålet, hva er grunnen til dette?

Svært
viktigLitt
viktigIkke
viktig

Jeg har andre interesser

Jeg har ikke tid

Jeg skulle gjerne trene men kommer aldri i gang

Jeg har ikke funnet en treningsform som passer for meg

Jeg får mosjon på andre måter (går, sykler, og lignende)

Jeg er i for dårlig form

Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til trening

Jeg er ikke flink i sport /idrett

T

T

Har du vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager)? Ja
 Du skal ikke regne med reising til og fra skole. Nei

Dersom du har vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager), kryss av for de dagene og kveldene du har vært i sentrum:

Jeg har vært i sentrum...	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
...på dagtid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...om kvelden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...om natta (etter midnatt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tenk deg at du har et personlig problem og føler deg utafør og trist. Hvem ville snakke med, søke hjelp hos?

Kryss av i en rute for hver linje	Ofte	Av og til	Aldri
Ingen	☐	☐	☐
Mor	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐
En god venn	☐	☐	☐
En gruppe venner/gjengen	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐

Tenk deg at du i morgen måtte velge hva slags skole/utdanning du skulle ta i fremtida. Du er usikker. Hvem ville du gå til for å få råd og hjelp?

Kryss av i en rute for hver linje	Ofte	Av og til	Aldri
Ingen	☐	☐	☐
Mor	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐
En god venn	☐	☐	☐
En gruppe venner/gjengen	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐

Hvor mye tror du at du veier?

Jeg veier kilo

Hvor høy er du?

Jeg måler cm

T

25

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om forelskelse og seksualitet.

Både gutter og jenter skal svare på alle spørsmålene.

Har du i løpet av ungdomstiden din vært forelsket i en **jente**? Nei
 Ja
 Usikker

Har du i løpet av ungdomstiden din vært forelsket i en **gutt**? Nei
 Ja
 Usikker

Har du noen gang befølt en **jente** på kjønnsorganene? Nei
 Ja

Har du noen gang befølt en **gutt** på kjønnsorganene? Nei
 Ja

Har du hatt samleie med noen? Nei
 Ja Hvis ja, hvor gammel var du første gang?
 Jeg var år gammel.

Hvor mange har du hatt samleie med? Ingen
 Jeg har hatt samleie med personer

Nå kommer noen spørsmål om selvskading og selvmordsforsøk

Har du noen gang med vilje tatt en overdose med piller eller på annen måte forsøkt å skade deg selv? Nei, aldri
 Ja, en gang
 Ja, flere ganger

Har du noen gang forsøkt å ta livet ditt? Nei, aldri
 Ja, en gang
 Ja, flere ganger

T

24

T

T

T

Har du vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager)? Ja
 Du skal ikke regne med reising til og fra skole. Nei

Dersom du har vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager), kryss av for de dagene og kveldene du har vært i sentrum:

Jeg har vært i sentrum...	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
...på dagtid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...om kvelden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...om natta (etter midnatt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tenk deg at du har et personlig problem og føler deg utafør og trist. Hvem ville snakke med, søke hjelp hos?

Kryss av i en rute for hver linje	Ofte	Av og til	Aldri
Ingen	☐	☐	☐
Mor	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐
En god venn	☐	☐	☐
En gruppe venner/gjengen	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐

Tenk deg at du i morgen måtte velge hva slags skole/utdanning du skulle ta i framtida. Du er usikker. Hvem ville du gå til for å få råd og hjelp?

Kryss av i en rute for hver linje	Ofte	Av og til	Aldri
Ingen	☐	☐	☐
Mor	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐
En god venn	☐	☐	☐
En gruppe venner/gjengen	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐

Hvor mye tror du at du veier?

Jeg veier kilo

Hvor høy er du?

Jeg måler cm

T

T

T

T

Hvor ofte pleier du å gjøre følgende ting? Tenk på den tida på året da det er sesong for de ulike aktivitetene.

Kryss av i den ruta som stemmer best

	Flere ganger i uka	Omtrent en gang i uka	En eller et par ganger i måneden	Sjeldnere enn en gang i måneden	Aldri eller nesten aldri
Går på skitur i skog og mark	☐	☐	☐	☐	☐
Går på fottur i skog og mark	☐	☐	☐	☐	☐
Går på bær eller sopptur	☐	☐	☐	☐	☐
Kjører snøbrett eller står slalom	☐	☐	☐	☐	☐
Drar på fisketur	☐	☐	☐	☐	☐
Spille fotball, basketball, eller lignende ute	☐	☐	☐	☐	☐
Overnatter i telt ute i skog og mark (ikke campingplass)	☐	☐	☐	☐	☐
Bruker grønne friområder /parker til ulike aktiviteter som fotturer, trening, soling , lesing eller lignende?	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor viktig er det for deg å å rette deg etter dine
foreldres meninger og holdninger når det gjelder ditt:

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
... syn på religion?	☐	☐	☐
... syn på hvordan jeg kler meg?	☐	☐	☐
... syn på hva man bør spise?	☐	☐	☐
... syn på bruk av rusmidler?	☐	☐	☐
... syn på politikk?	☐	☐	☐
... syn på valg av utdanning og yrke?	☐	☐	☐

Hvor viktig er det for deg å å rette deg etter dine
venners meninger og holdninger når det gjelder ditt:

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
... syn på religion?	☐	☐	☐
... syn på hvordan jeg kler meg?	☐	☐	☐
... syn på hva man bør spise?	☐	☐	☐
... syn på bruk av rusmidler?	☐	☐	☐
... syn på politikk?	☐	☐	☐
... syn på valg av utdanning og yrke?	☐	☐	☐

T

26

T

T

T

Nå kommer noen spørsmål om bruk av PC, datamaskiner, og mobiltelefoner

Hvor ofte bruker du PC...

	Aldri eller nesten aldri	1-3 dager per måned	En dag i uken	Flere dager i uken	Daglig eller nesten daglig
På skolen	☐	☐	☐	☐	☐
Utenom skolen	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor lang tid pleier du vanligvis å sitte foran PC'en
en hverdag utenom skolen?

Vanligvis ikke noe tid
 Mindre enn en time
 1-3 timer
 Mer enn 3 timer

Hvor ofte gjør du **vanligvis** noe av dette
utenom skolen?

	Aldri eller nesten aldri	1-3 dager per måned	En dag i uken	Flere dager i uken	Daglig eller nesten daglig
Ser på videofilmer/DVD	☐	☐	☐	☐	☐
Spiller TV-spill (Playstation/Nintendo o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐
Spiller PC-spill	☐	☐	☐	☐	☐
Gjør lekser eller skolearbeid på PC'en	☐	☐	☐	☐	☐
Skriver eller leser e-post	☐	☐	☐	☐	☐
Chatter med andre på nettet inkl. MSN	☐	☐	☐	☐	☐
Leter etter konkret informasjon på Internett	☐	☐	☐	☐	☐
Laster ned musikk	☐	☐	☐	☐	☐
Tegner eller jobber med bilder på PC'en	☐	☐	☐	☐	☐
Lager egne programmer, demoer, spill ol.	☐	☐	☐	☐	☐
Bruker PC til andre ting	☐	☐	☐	☐	☐

Har du mobiltelefon?

Ja Nei

Hvor mange ganger snakket du i
mobiltelefon **i går** (antall samtaler)?

	Ingen samtaler	1-2	3-5	6-10	11-20	Mer enn 20
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange tekstmeldinger sendte du **i går**?
Hvor mange tekstmeldinger mottok du **i går**?

	Ingen meldinger	1-2 meldinger	3-5 meldinger	6-10 meldinger	11-20 meldinger	Mer enn 20
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange forskjellige personer hadde
du kontakt med via mobiltelefonen **i går**
(samtaler / SMS)?

	Ingen personer	1-2 personer	3-5 personer	6-10 personer	11-20 personer	Mer enn 20
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

T

T

T

T

Har du noen gang møtt personer i virkeligheten
som du først fikk kontakt med på Internett?

Ja Nei

Vi tenker her på møter som er blitt avtalt via Internett, med noen du ikke kjente fra før av.

Har du eller familien din noen av de
følgende tingene hjemme?

	Ja	Nei
Video/DVD-spiller	☐	☐
Kabel-TV eller parabolantenne	☐	☐
TV-spill (Playstation, Nintendo eller lignende)	☐	☐
PC	☐	☐
Tilgang til internett	☐	☐
Abonnement på aviser	☐	☐
Leksikon	☐	☐

Har du noe av dette på rommet ditt?

	Ja	Nei
TV	☐	☐
TV-spill (Playstation, Nintendo eller lignende)	☐	☐
Video/DVD-spiller	☐	☐
PC	☐	☐
Tilgang til Internett	☐	☐

Hvor ofte har du gjort følgende ting i løpet av **den siste måneden – siste 30 dager?**

Hvor mange ganger har du..?	Antall ganger
Vært på kino	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på bibliotek	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på diskotek	<input type="text"/> <input type="text"/>
Spilt teater	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært tilskuer på idrettsarrangement	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på fest	<input type="text"/> <input type="text"/>

Hvor ofte har du gjort følgende ting i løpet av **det siste året – de siste 12 månedene?**

Hvor mange ganger har du..?	Antall ganger
Gått på teater	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på revy, musikkspill etc.	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gått på klassisk konsert	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gått på rock- eller popkonsert	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gått på kunstutstilling	<input type="text"/> <input type="text"/>
Vært på ferietur til syden	<input type="text"/> <input type="text"/>
Gått på museum	<input type="text"/> <input type="text"/>

T

T

T

T

I samfunnet er det noen som styrer og bestemmer på hvert sitt område.

I hvilken grad har du tillit til at de i gjør det de skal?

	Meget stor tillit	Stor tillit	Litt tillit	Ikke tillit i det hele tatt
Politiet	☐	☐	☐	☐
Politikere	☐	☐	☐	☐
Skolen	☐	☐	☐	☐
Barnevernet	☐	☐	☐	☐
Dommere og advokater	☐	☐	☐	☐
Leger og sykehus	☐	☐	☐	☐
Stortinget	☐	☐	☐	☐

I det følgende er det noen spørsmål om hvordan du tenker deg at din framtid vil bli.

	Ja	Nei	Vet ikke
Tror du at du noen gang vil bli arbeidsledig?	☐	☐	☐
Tror du at du vil tjene mer og få bedre økonomi enn dine foreldre?	☐	☐	☐
Tror du at du vil bli skilt?	☐	☐	☐
Tror du at du vil komme til å eie din egen bolig?	☐	☐	☐
Tror du at du vil komme til å bli boende i Norge når du er voksen?	☐	☐	☐
Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv?	☐	☐	☐
Tror du at du vil komme til å få en ledende stilling?	☐	☐	☐
Tror du at menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe?	☐	☐	☐

Har du i løpet av det siste året ringt Røde Kors hjelpetelefon for barn og unge?

- Nei, aldri
 Ja, en gang
 Ja, flere ganger

Har du sist år ringt andre hjelpetelefoner for barn og unge som Barneombudet, Redd Barna eller Kirkens SOS?

- Nei, aldri
 Ja, en gang
 Ja, flere ganger

T

29

T

T

T

Har du noen gang mottatt hjelp fra, eller vært i kontakt med noen av de hjelpetjenestene som er nevnt nedenfor:

	Ja	Nei
Barneverntjenesten	☐	☐
BUP (barne og ungdomspsykiatrisk poliklinikk).....	☐	☐
PPT (pedagogisk psykologisk hjelpetjeneste).....	☐	☐
Helsesenter	☐	☐
Uteseksjonen.....	☐	☐

Nå kommer noen spørsmål om mat og spisevaner

Kryss av for hva som passer best for deg	Alltid	Ofte	Sjelden	Aldri
Jeg er opptatt av å bli tynnere	☐	☐	☐	☐
Jeg prøver å holde diett	☐	☐	☐	☐
Jeg føler ubehag etter at jeg har spist søtsaker	☐	☐	☐	☐
Jeg trimmer for å gå ned i vekt	☐	☐	☐	☐
Jeg kaster opp etter at jeg har spist	☐	☐	☐	☐
Når jeg først har begynt å spise, kan det være vanskelig å stoppe	☐	☐	☐	☐
Jeg bruker for mye tid til å tenke på mat	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at maten kontrollerer livet mitt	☐	☐	☐	☐

Vi er klar over at det du spiser varierer fra dag til dag.

Prøv så godt du kan å gi et gjennomsnitt av spisevanene dine.

Hvor ofte pleier du å spise følgende i løpet av en uke?	Hver dag	Flere ganger i uka	1 gang i uka	Sjelden eller aldri
Frokost	☐	☐	☐	☐
Lunsj/formiddagsmat/niste	☐	☐	☐	☐
Middag alene	☐	☐	☐	☐
Middag sammen med familien	☐	☐	☐	☐
Kveldsmat	☐	☐	☐	☐
Hvor ofte opplever du måltidene i familien som koselige eller hyggelige?	☐	☐	☐	☐

T

30

T

T

T

Hvor ofte spiser eller drikker du følgende?

	Hver dag	Flere ganger i uka	1 gang i uka	2 - 3 ganger i måneden	Sjeldnere eller aldri
Kokte poteter	☐	☐	☐	☐	☐
Pommes frites	☐	☐	☐	☐	☐
Ris	☐	☐	☐	☐	☐
Pasta	☐	☐	☐	☐	☐
Grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐
Frukt/bær	☐	☐	☐	☐	☐
Fisk til middag	☐	☐	☐	☐	☐
Pizza	☐	☐	☐	☐	☐
Hamburger/pølser	☐	☐	☐	☐	☐
Kebab	☐	☐	☐	☐	☐
Sjokolade / godteri	☐	☐	☐	☐	☐
Potetgull	☐	☐	☐	☐	☐
Brus med sukker	☐	☐	☐	☐	☐

Nå kommer noen spørsmål om trening

Driver du aktivt med noen form for trening?

- Ja, på egen hånd
 Ja, i idrettslag
 Trente tidligere, men ikke nå
 Nei, jeg har aldri drevet med noen form for trening

Hvis du driver med noen form for trening, hvorfor trener du?

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
Jeg liker å konkurrere og måle krefter	☐	☐	☐
Jeg trener for å få en sunn kropp	☐	☐	☐
Jeg synes det er gøy å trene	☐	☐	☐
Jeg vil holde meg i form	☐	☐	☐
Jeg liker å være sammen med de andre på treningen	☐	☐	☐

Dersom du er eller har vært aktiv i idrett, hvilken idrett har du vært mest aktiv i?

- Jeg har aldri drevet aktivt med idrett
 Jeg har vært mest aktiv i:

T

31

T

T

T

Hvor mange timer i uka trener eller trimmer du så mye at du føler deg andpusten eller svett?

 Ingen timer

 Antall timer:

Trener du i et idrettslag?

 Ja

 Nei

Spørsmålene under skal kun besvares av de som ikke trener i ett idrettslag. Hva er grunnen til at du ikke trener i ett idrettslag? Kryss av for hvor viktig du mener hver av disse grunnene er for deg.

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
Jeg vil ikke forplikte meg til faste treninger	☐	☐	☐
Jeg har aldri vært flink i sport	☐	☐	☐
Det er for dyrt	☐	☐	☐
Ingen av vennene mine trener i idrettslag	☐	☐	☐
Det er for mye konkurranse	☐	☐	☐
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i et idrettslag	☐	☐	☐
Jeg har aldri vært interessert i idrett	☐	☐	☐
Jeg liker ikke folk som driver med idrett	☐	☐	☐
Føler meg ikke hjemme sammen med de som trener i idrettslag .	☐	☐	☐

Dersom du tidligere har vært med i et idrettslag, men ikke er med nå, hvorfor slutta du? Kryss av for hvor viktig du mener hver av disse grunnene var for deg:

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
Det ble for mye lek og for lite seriøst	☐	☐	☐
Det ble for strenge krav om å være flink/god	☐	☐	☐
Det ble for dyrt	☐	☐	☐
Jeg måtte bruke mer tid på skolearbeid	☐	☐	☐
Foreldrene mine likte ikke at jeg var med	☐	☐	☐

T

32

T

T

T

Nedenfor er det listet opp en del mulige synspunkter eller målsettinger for samfunnet. Vi vil gjerne vite hvor viktig du synes disse målsettingene er:

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
Gi folk mer å si i viktige politiske avgjørelser	☐	☐	☐
Få til høy økonomisk vekst	☐	☐	☐
Beskytte det som er igjen av urørt norsk natur mot alle slags inngrep (f.eks veibyggig og hogst)	☐	☐	☐
Redusere det offentlige innblanding i innbyggernes liv	☐	☐	☐
Beskytte miljøet mot forurensning	☐	☐	☐
Sørge for at gamle får en trygg og verdig alderdom, selv om det går på bekostning av oss unge	☐	☐	☐
Opprettholde lov og orden	☐	☐	☐
Arbeide for at Norge skal hevde seg godt i internasjonal idrett	☐	☐	☐
Bevare Norge fritt og uavhengig av internasjonal innflytelse	☐	☐	☐
Å sikre at alle som ønsker det får arbeid	☐	☐	☐
Beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning	☐	☐	☐
Sørge for å bevare levedyktige bestander av de store rovdyra våre, uansett om de dreper husdyr (f.eks sau)	☐	☐	☐
Legge forholdene til rette for at Norge kan ta imot flyktninger og innvandrere	☐	☐	☐
Sikre at alle får bedre personlig økonomi	☐	☐	☐
Senke avgiftene på bensin og diesel	☐	☐	☐
Overlate mer av omsorgen for gamle til barn og andre slektninger	☐	☐	☐
Gi mer oljepenger til fattige land, istedenfor å spare oljepenger til oss selv	☐	☐	☐
Arbeide for at antallet skilsmisser skal gå ned	☐	☐	☐
Privatisere offentlige skoler	☐	☐	☐
Sørge for at ingen er fattige i Norge	☐	☐	☐

T

33

T

T

T

Vi er interessert i hva du tror kommer til å ha betydning for ditt valg av yrke. Kryss av for hvor mye du tror tingene nedenfor virkelig kommer til å bety for hva slags yrke du velger.

Sett ett kryss for hver linje	Betyr ingen ting	Betyr nesten ingen ting	Betyr litt	Betyr en god del	Betyr veldig mye
At jeg kan gjøre noe for andre	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg kan få bruke mine spesielle evner og anlegg	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidet gir høy status og prestisje	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg får mye fritid	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidet er samfunnsnyttig	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidet er skapende og iderikt	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidet er godt betalt	☐	☐	☐	☐	☐
At det ikke blir for mange nye vanskelige ting å lære	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg kan arbeide med mennesker	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg får sjansen til å skape noe ut fra egen fantasi og kreativitet	☐	☐	☐	☐	☐
At det vil bli gode muligheter til å bli leder	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidet ikke er for stressende	☐	☐	☐	☐	☐
At arbeidskameratene holder sammen	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg selv kan bestemme mine arbeidsoppgaver	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg kan gjøre rask karriere	☐	☐	☐	☐	☐
At jeg ikke er for trøtt eller sliten når jeg kommer hjem fra jobb	☐	☐	☐	☐	☐
At det er gode muligheter for å jobbe deltid	☐	☐	☐	☐	☐
At det er liten sjanse for å bli arbeidsledig	☐	☐	☐	☐	☐

Er du eller har du vært med i noen foreninger, klubber eller lag etter at du fylte 10 år?

- Ja, jeg er medlem nå
 Nei, men jeg har vært med tidligere
 Nei, jeg har aldri vært med ingen forening, klubb eller lag

T

34

T

T

T

Hvor interessert er du i
politikk og samfunnsspørsmål?

- Svært interessert
 Ganske interessert
 Ikke særlig interessert
 Ikke interessert i det hele tatt
 Vet ikke

Er du eller har du vært med i noen av følgende foreninger, klubber eller lag? Sett kryss i de rutene som passer. Du skal bare sette ett kryss for hver av de organisasjonene/klubbene du har vært med i.
(Dersom du aldri har vært med i noen organisasjon trenger du ikke svare på spørsmålet)

ORGANISASJON ELLER KLUBB	Er med i	Har vært med i
Motorklubb	☐	☐
Avholdsforening	☐	☐
Fritidsklubb	☐	☐
Idrettslag	☐	☐
Supporterklubb	☐	☐
Forening for dyrehold (hunder, kaniner, akvarier, ridning eller lignende)	☐	☐
Politisk organisasjon	☐	☐
Speideren	☐	☐
Røde kors, Norsk folkehjelp eller lignende	☐	☐
Kristne foreninger	☐	☐
Muslimsk eller annet ikke-kristent trossamfunn	☐	☐
Musikkorps, kor, orkester	☐	☐
Jakt- og fiskeforening	☐	☐
Rockeklubb/bandøvelser	☐	☐
Hobby (frimerker, modell, syforening eller lignende)	☐	☐
Miljøvernorganisasjon	☐	☐
Dataklubb	☐	☐
Mållag, ungdomslag eller 4H	☐	☐
Rollespillklubb	☐	☐
Turistforening	☐	☐
Annen organisasjon/forening/klubb	☐	☐

Skriv hva:
(husk: STORE BOKSTAVER)

T

T